

2026-01-2447

Odločba U-I-118/24

Ustavno sodišče je v postopkih za oceno ustavnosti, začetih na pobude Tadeja Kotnika, Ljubljana, in drugih, ki jih vse zastopa Odvetniška družba Gaberščik, o. p., d. o. o., Ljubljana, ter Andreja Skutnika, Dravograd, in drugih, ki jih vse zastopa Odvetniška pisarna Kek & Žemva Privšek, d. o. o., Ljubljana, in v postopku za oceno ustavnosti, začetem s sklepom Ustavnega sodišča, na seji 7. oktobra 2026

odločilo:

Prvi in tretji odstavek 3. člena, prvi, tretji in peti odstavek 32. člena, 33. člen, prvi in tretji odstavek 35. člena, 41. člen ter prvi in peti odstavek 48. člena Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24) in 6. člen Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24, 100/25 – ZS-1 in 10/26) v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 100/25) niso v neskladju z Ustavo, 6. člen Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24) pa ni bil v neskladju z Ustavo.

OBRAZLOŽITEV

A.

Povzetek navedb pobudnikov

1. Pobudniki Tadej Kotnik in drugi izpodbijajo prvi in tretji odstavek 3. člena, 33. in 41. člen ter prvi odstavek 48. člena Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24 – v nadaljevanju ZPSVIKOB-1).

2. Pobudniki menijo, da so prvi in tretji odstavek 3. člena ter prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 v neskladju z drugim odstavkom 14. člena, 22. členom, prvim odstavkom 23. člena in 155. členom Ustave. V obveznih razdruževanjih doslej enotnih postopkov vidijo procesne neučinkovitosti brez stvarno upravičenega razloga. Po njihovem mnenju pravica do učinkovitega sodnega varstva zahteva možnost z isto tožbo zajeti vse osebe, ki so po prepričanju oškodovancev pravno pomembno prispevale k nastanku iste škode. Možnost pasivne subjektivne kumulacije naj bi bila nujna vedno, kadar se zatrjuje obstoj materialnopravne vezi med več osebami v obliki solidarne odgovornosti za isto škodo. Podlaga odgovornosti naj bi bila pri tem nepomembna; pomembno naj bi bilo le, da izpolnitev ene odgovorne osebe zmanjša oziroma povzroči prenehanje obveznosti preostalih odgovornih oseb, ki naj bi jih vse bilo treba obravnavati kot sospornike v istem postopku.

3. Prvi in tretji odstavek 3. člena ter prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 po oceni pobudnikov silijo pobudnike, da namesto enotnega postopka vodijo različne postopke ob uporabi različnih procesnih pravil pred različnimi sodišči, kar naj bi povečalo stroške postopkov in podaljšalo njihovo trajanje. S tako ureditvijo naj bi bil procesni položaj pobudnikov poslabšan. Ne bi naj se mogli sklicevati na ekskulpacijske razloge, ki bi jih v svojo korist in v breme drugih toženih strank navajala posamezna tožena stranka, oziroma naj bi bilo to mogoče le prek obnove postopka. Pobudniki pojasnjujejo, da lahko ločitev postopkov privede do položaja, da bodo zahtevki pobudnikov zoper poslovne banke in zoper Banko Slovenije zavrnjeni iz diametralno nasprotnih razlogov. Pogrešajo možnost "soočenja"

argumentov poslovnih bank z argumenti Banke Slovenije, zlasti glede kapitalske (ne)ustreznosti bank. Obvezna razdružitve postopkov naj bi pomenila, da se pobudniki v postopkih zoper poslovne banke ne bodo mogli sklicevati na dokumentacijo v podatkovni sobi.

4. Pobudniki trdijo, da so tudi procesna razmerja med njimi in poslovnimi bankami obremenjena z neenakostjo orožij. Zato naj ne bi bilo razloga, da se posebne določbe ZPSVIKOB-1 ne bi mogle nanašati na obravnavo vseh zahtevkov proti različnim osebam, v katerih tožniki uveljavljajo povračilo škode, nastale zaradi izrednih ukrepov.

5. Po mnenju pobudnikov prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 poslabšuje njihov položaj v konkretnih zadevah, v katerih so sodišča zahtevke zoper Banko Slovenije in druge tožene stranke že obravnavala enotno.

6. Pobudniki opozarjajo, da je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-295/13 z dne 19. 10. 2016 (Uradni list RS, št. 71/16, in OdlUS XXI, 28) zahtevalo določitev posebnih postopkovnih pravil, ki bodo uravnotežila položaj pobudnikov na eni strani ter Banke Slovenije in poslovnih bank na drugi strani. Zato naj ne bi bila v skladu s prvim odstavkom 23. člena Ustave ureditev 33. člena ZPSVIKOB-1 o stranski intervenciji Republike Slovenije na strani Banke Slovenije. To naj bi pravni položaj pobudnikov le še občutno poslabšalo.

7. Pobudniki navajajo, da je 41. člen ZPSVIKOB-1 protiustaven zaradi neskladja s 33. in 155. členom Ustave. Ta določba je po njihovem mnenju uvedla novo materialno pravilo, ki retroaktivno slabša položaj pobudnikov in drugih razlaščenec in ki ni veljalo niti ob izbrisu (čas nastanka škode) niti v trenutku vložitve odškodninskih tožb (čas začetka teka zakonskih zamudnih obresti po splošnih pravilih). Obrestna mera iz 41. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bila izrazito nižja od obrestne mere iz Zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti (Uradni list RS, št. 11/07 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju ZPOMZO-1), ki naj se v upoštevem obdobju ne bi nikoli spustila pod 8 odstotkov letno. Pobudniki trdijo, da zakonodajalec v obrazložitvi predloga ZPSVIKOB-1 ni navedel dopustnega cilja za retroaktivno omejitev višine zamudnih obresti. V vsakem primeru pa menijo, da morajo zamudne obresti, ki se priznajo razlaščenec, vključevati tudi kaznovalno komponento, saj naj bi tako škoda kot zamuda pri njenem plačilu izvirali iz sfere Republike Slovenije, ki bi lahko tudi preprečila zamudo z njenim poplačilom. Pobudniki vidijo v spornem zakonskem členu nagrajevanje tistega, ki je zamudo povzročil, pa tudi manjšanje realne vrednosti odškodninskega zahtevka zaradi inflacije. Če bi Ustavno sodišče štel, da gre za poseg v načelo zaupanja v pravo iz 2. člena Ustave, pobudniki zatrjujejo, da gre za arbitrarno poslabšanje njihovega pravnega položaja.

8. Z vidika posega v pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave¹ oziroma 1. člena Prvega protokola h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) pobudniki ne vidijo možnosti, da bi 41. člen ZPSVIKOB-1 prestal strogi test sorazmernosti. V prvi vrsti naj zakonodajalec sploh ne bi navedel konkretnega cilja, ki naj bi mu služila omejitev višine zamudnih obresti. Ukrep naj ne bi pripomogel k nobenemu od ustavno dopustnih ciljev, ki naj bi jih zasledoval ZPSVIKOB-1. Pobudniki poudarjajo tudi njegovo očitno nesorazmernost; proračun države naj bi bil zaradi izplačila sistemskih zakonskih zamudnih obresti veliko manj prizadet, kot pa bi bili prizadeti razlaščenci, ki bi prejeli inflacijsko znatno razvrednoteno odškodnino. Omejitev višine zamudnih obresti naj bi še dodatno stopnjevala že tako pretirano breme, ki ga morajo z izbrisom zavoljo javnega interesa ohranitve finančnega sistema nositi upniki kvalificiranih obveznosti.

9. Pobudniki razložijo, da je pri odvzemu bančnih vrednostnih papirjev po ekonomski vsebini razmerij šlo za položaj, ki je najbližje razlastitvi. Ekonomskim učinkom razlastitve pa naj bi v konkretnem primeru najbolj ustrezala procesna pravila, ki urejajo položaj in pravice ob odvzemu vrednostnih papirjev imetnikom s strani osebe, ki je te vrednostne papirje upravičena odvzeti proti ustreznemu nadomestilu. Izpodbijane določbe ZPSVIKOB-1 naj bi bile protiustavne tudi zato, ker pobudnike postavljajo v slabši položaj, kot bi ga uživali že po splošnih procesnopравnih pravilih, ki funkcionalno urejajo najbolj sorodne druge pravne položaje.

10. Pobudniki Andrej Skutnik in drugi izpodbijajo 6. člen, prvi, tretji in peti odstavek 32. člena, 33. člen, prvi in tretji odstavek 35. člena, 41. člen ter prvi in peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1.²

11. Pobudniki menijo, da sta 6. člen in prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 v neskladju s 23. členom in 22. členom v zvezi s 155. členom Ustave ter s 6. členom EKČP. Navajajo, da so pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 vložili odškodninske tožbe zoper Banko Slovenije in zoper poslovne banke, ki so izdale njihove kasneje izbrisane finančne instrumente (ali njihove pravne naslednike). V teh tožbah naj bi kumulirali več zahtevkov na način, ki so ga dopuščale tedaj veljavne procesne določbe, zlasti Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 in 10/17 – v nadaljevanju ZPP). Nova ureditev iz prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 naj bi delila tožbe pobudnikov na dva dela; zahtevki na podlagi 350.a člena Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 99/10 – uradno prečiščeno besedilo, 35/11, 52/11 – popr., 59/11, 85/11, 48/12, 105/12, 56/13 in 96/13 – v nadaljevanju ZBan-1), torej odškodninski zahtevki za škodo, ki naj bi tožnikom nastala zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, naj bi se obravnavali pred Okrožnim sodiščem v Mariboru, za preostale zahtevke pa naj bi ostalo pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Pobudniki v tem vidijo napotilo na ločeno vodenje postopkov po dvojnih procesnih pravilih. Izpodbijani določbi ZPSVIKOB-1 po njihovem mnenju ne zagotavljata učinkovitega sodnega varstva, ki ga zahteva odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13.

12. Namreč, podvajanje sodnih postopkov in njihovo vodenje po različnih procesnih pravilih naj bi bilo v evidentnem nasprotju z učinkovitim sodnim varstvom. Pobudniki menijo, da bi za že vložene tožbe moral obstajati poseben režim vodenja postopkov, po katerem tožniki ne bi nosili dodatnih stroškov prav zaradi tega dvojnega vodenja postopkov. Izpodbijana ureditev naj ne bi urejala položajev, ko naj delitev odškodninskega zahtevka na dve tožbi sploh ne bi bila mogoča, in bi privedla do tega, da morajo stranke "del zahtevka" umakniti. Pobudniki 6. členu in prvemu odstavku 48. člena ZPSVIKOB-1 očitajo, da jim, s tem ko tistim, ki so vložili več zahtevkov "prirejeno in podredno", nalagata vodenje dveh sodnih postopkov, prekomerno otežujeta sodno varstvo pravic in pravnih interesov. Pri tem izpostavljajo breme podvojenega opravljanja procesnih opravil in stroškovno breme.

13. Prvi odstavek 48. člena in 6. člen ZPSVIKOB-1 naj bi bila v neskladju s 155. členom Ustave, ker naj bi protiustavno posegala v pridobljene procesne pravice tožnikov. Pobudniki opisujejo, kako so vložili tožbe zoper Banko Slovenije na podlagi 350.a člena ZBan-1 in 26. člena Ustave in (podredno) zoper poslovne banke na podlagi obligacijske in stečajne zakonodaje. Po tedaj veljavnih predpisih naj bi bilo za odločanje o vseh teh zahtevkih pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani po pravilih ZPP. Po oceni pobudnikov prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 ustavno nedopustno retroaktivno posega v njihove pridobljene pravice. Ne bi naj šlo za položaj, ko se procesna pravila spreminjajo za naprej in ko se novi procesni zakon dopustno uporablja za tekoče sodne postopke. Pač pa naj bi izpodbijani zakon za nazaj posegel prav v (pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1) nastala procesna upravičenja. Taki že nastali upravičenja naj bi bili "pravica do vložitve tožbe pod pogoji, ki jih je določal tedaj veljavni procesni zakon," in ustalitev pristojnosti pri Okrožnem sodišču v Ljubljani (*perpetuatio fori*). Pobudniki trdijo, da zakonodajalec ni pravilno izkazal javne koristi za retroaktivni poseg, ki naj tudi sicer ne bi bil sorazmeren. Zakonodajalec naj bi moral najti drug način, da se "olajša sodno varstvo in hkrati zagotovi enotno, združeno nastopanje vseh imetnikov glede uveljavljanja pravic".

14. Pobudniki navajajo, da je peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 v neskladju z 2. členom in drugim odstavkom 14. člena Ustave. Določba naj bi kršila načelo enakosti pred zakonom, ker brez razumnega razloga za tožbene zahtevke, ki ne temeljijo na ZPSVIKOB-1, ne določa enake posledice, kot jo četrti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 določa za tožbene zahtevke po ZPSVIKOB-1 (zmanjšanje zahtevka po višini z ustreznim vračilom sodne takse). Določba naj bi tudi kršila načelo zaupanja v pravo, ker naj tožnikom ne bi dajala pravice umakniti zahtevka brez plačila sodne takse za njegov umik, v roku, ki naj ne bi bil krajši od roka za vložitev tožbe na podlagi ZPSVIKOB-1. Pred polnim vpogledom v podatke v virtualni podatkovni sobi naj ne bi bilo mogoče sprejeti odločitve, ali vztrajati pri zahtevkih, za katere se ne uporablja ZPSVIKOB-1. Pobudniki v sporni ureditvi vidijo arbitrarno poslabšanje njihovega pravnega položaja.

15. Prvi, tretji in peti odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bili v neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave, ker naj bi zapovedovali obvezno združitev pravnih, ne da bi dejansko zagotovili

učinkovito in pospešeno obravnavanje zadev, še manj pa zmanjšanje stroškov strank. Izpodbijane določbe naj ne bi urejale pravnih vprašanj, vezanih na vodenje združene pravde. Za pobudnike ostajajo številna taka pravna vprašanja "odprta" (izvedba narokov, vodenje narokov, zaslišanja prič in izvedencev, postavljanja vprašanj izvedencem, delitev stroškov združenega postopka med stranke, obravnavanje dokaznih predlogov vseh strank, pravica do izjave strank). Prvi odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bil tudi protiustavno nejasen (2. člen Ustave), ker naj bi zapovedoval obvezno združitev pravnih in vodenje vzorčnega postopka, obenem pa naj ne bi urejal nobenih procesnih vprašanj, ki se v takem procesnem položaju zastavijo. Pobudniki se sprašujejo, kako jim bosta v "množičnem" postopku zagotovljeni pravici do izjave in do sodelovanja v postopku. Združitev pravnih in vodenje vzorčnega postopka naj bi povečala negotovost glede vprašanja, kdo bo nosil stroške izvajanja dokazov, s katerimi se pobudniki ne bi strinjali, ter stroške "prevelikega števila vlog nasprotnih strank" in narokov (če tožniki spor izgubijo). Navajajo, da bodo – če bo njihova tožba izbrana za vzorčni postopek – nosili breme celotnega dokazovanja v zadevi, od katerega pa bodo imeli koristi tudi drugi nekdanji imetniki kvalificiranih obveznosti bank. Pobudniki v izpodbijanih določbah pogrešajo jasno opredelitev načina vodenja postopka in razdelitve stroškov postopka (kdo bo založil stroške izvajanja dokazov, kako bodo povrnjeni, kako se bodo razdelili).

16. Člen 33 ZPSVIKOB-1 naj bi bil v neskladju z 2., 3. in 152. členom Ustave. Zakonodajalec naj bi s pravilom o nastopanju Republike Slovenije kot stranske intervenientke na strani Banke Slovenije skušal vplivati na izid konkretnega sodnega postopka mimo navedenih določb Ustave. Pobudniki to trditev utemeljujejo s stališčem, da država nima pravnega, ampak le ekonomski interes, da v odškodninskem sporu zmaga Banka Slovenije. Opozarjajo, da država na podlagi ZPP ne bi mogla doseči vstopa v postopek na strani Banke Slovenije. Člen 33 ZPSVIKOB-1 naj bi kršil načelo prirejenosti oziroma enakosti strank civilnega spora. Pobudniki menijo, da 2. člen Ustave Republiki Sloveniji ne dovoljuje, da svoja sredstva uporablja le v korist Banke Slovenije, in ne državljanov in domačih pravnih oseb, ki po sodni poti uveljavljajo pravice. Izpodbijana določba naj bi bila v neskladju z navedenim členom Ustave tudi zato, ker naj bi ustvarjala notranje neskladje med predpisi.

17. Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bila v neskladju z več določbami Ustave. Iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-295/13 oziroma iz njene zahteve po učinkovitosti sodnega varstva imetnikov kvalificiranih obveznosti naj bi izhajalo, da je v teh postopkih treba plačilo sodne takse urediti drugače kot sicer. Izpodbijani določbi naj bi bili zaradi odsotnosti posebne oprostitve plačila sodne takse za nekdanje imetnike, ki vložijo odškodninsko tožbo, v neskladju s 23. členom v zvezi s 33. členom Ustave. Pobudniki alternativno menijo, da bi sodna taksa v teh postopkih lahko kvečjemu dosegla višino sodne takse za upravni spor.

18. Pobudniki, ki so tožbe vlagali pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 in jih je manj kot 30 na posamezni tožbi, naj bi bili protiustavno neenako obravnavani v primerjavi s tožniki, ki tožbe vlagajo šele po uveljavitvi ZPSVIKOB-1.

19. Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bila v neskladju z 2. členom, drugim odstavkom 14. člena, 22. členom in prvim odstavkom 23. člena Ustave zato, ker ne urejata vprašanja odmere sodnih taks za preostale zahtevke tožečih strank (tiste, ki niso tožbeni zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije). V tej zvezi pobudniki nasprotujejo odmeri in plačilu "dvojne" sodne takse.

20. Sodna taksa za zahtevke po ZPSVIKOB-1 naj bi bila tudi previsoka. Zahtevki naj bi imeli isto dejansko in pravno podlago, zato naj sodišče pri sto zahtevkih ne bi imelo stokrat več dela, kot če bi spor reševalo le za eno od tožečih strank. Pobudniki opozarjajo na to, da so svoje pravice prisiljeni uveljavljati v odškodninskem sporu, saj upravne odločbe o izbrisu v upravnem sporu niso mogli izpodbijati. V upravnem sporu, če bi jim bil na voljo, naj bi jih bremenila bistveno nižja sodna taksa. Taka odstopanja naj bi prestopala mejo proste presoje zakonodajalca pri določanju višine sodnih taks. Izpodbijani določbi naj bi bili zato v neskladju z 2. in 23. členom Ustave.

21. Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bila protiustavno nejasna. Ne bi naj odgovarjala na vprašanje, kolikšna bo sodna taksa, če bo že odločitev o temelju za pobudnike neugodna (zavrnilna). Če je zahtevek, postavljen zgolj po temelju (prvi odstavek 27. člena ZPSVIKOB-1), zavrnjen,

naj za pobudnike ne bi nastopila obveznost postavitve zahtevka po višini. V takem primeru naj vrednost spornega predmeta sploh ne bi bila določena, od tako nedoločljivo postavljene vrednosti pa naj bi se odmerjali vsi stroški postopka in vse sodne takse.

22. Člen 41 ZPSVIKOB-1 naj bi bil v neskladju s 155. členom v zvezi z 2. členom Ustave, s 33. členom v zvezi s 67. členom Ustave ter z drugim odstavkom 14. člena Ustave. Odškodninska obveznost Banke Slovenije naj bi se štela za zapadlo od trenutka nastanka škode z izrekom izrednih ukrepov. Zamudne obresti po obligacijskih predpisih naj bi bile objektivna posledica zamude, 41. člen ZPSVIKOB-1 pa naj bi protiustavno retroaktivno posegel v položaj imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, ki so vložili tožbe proti Banki Slovenije pred njegovo uveljavitvijo. Po oceni pobudnikov za odstop od sistemske ureditve zamudnih obresti ni stvarno utemeljenih razlogov, zakonsko določena obrestna mera pa naj ne bi pomenila ustreznega nadomestila upnikom za rabo njihovega denarja.

Vročanje v odgovor in povzetek mnenj Vlade

23. Ustavno sodišče je Državnemu zboru vročilo v odgovor pobudo Tadeja Kotnika in drugih, od preostalih pobud pa le pobudi, ki sta se prvotno vodili pod opravičljivima številcama št. U-I-137/24³ (Andrej Skutnik in drugi) in št. U-I-156/24 (družba Sapore Vapum, d. o. o., Ljubljana, in drugi).

24. Državni zbor ni odgovoril na tri pobude, ki so mu bile vročene v odgovor.

25. O treh pobudah, ki so bile vročene Državnemu zboru v odgovor, se je izjavila Vlada.⁴

26. Vlada navaja, da je Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-295/13 zahtevalo sprejetje posebnih procesnih določb za učinkovito uveljavljanje sodnega varstva le glede tožb nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije. Za druge spore, na katere naj bi se sklicevali pobudniki, naj bi se uporabljal ZPP. ZPSVIKOB-1 naj bi odpravljal protiustavnost ZBan-1 in dodajal nove izboljšave sodnega varstva nekdanjih imetnikov, kot naj bi bila možnost izdelave predhodnega mnenja o tem, ali bi prejeli plačilo iz naslova imetništva kvalificiranega finančnega instrumenta, če izredni ukrep ne bi bil izrečen, in v kolikšni meri, pa tudi možnost vložitve kolektivne odškodninske tožbe oziroma združitve pravnih in vzorčnega postopka. Vlada opozarja, da ZPSVIKOB-1 trditveno in dokazno breme prelaga na toženo stranko, uvaja posebno poravnalno shemo in zagotavlja učinkovito uresničevanje pravice iz 26. člena Ustave. Po njenem mnenju pa ni nobene podlage za to, da bi nekdanji imetniki lahko pod ugodnejšimi procesnimi pogoji uveljavljali odškodninsko varstvo proti bankam.

27. Vlada meni, da so razdružitev postopkov po prvem odstavku 48. člena ZPSVIKOB-1 povsem običajna procesna dejanja. Iz sodbe Vrhovnega sodišča št. II Ips 41/2022 z dne 16. 4. 2022 naj bi izhajalo, da vprašanja odgovornosti Banke Slovenije niso predhodna vprašanja v odškodninskih postopkih zoper banke. Zato naj niti ne bi bilo razloga, da nekdanji imetniki v teh postopkih čakajo na razplet glede odgovornosti Banke Slovenije. Vlada ne vidi nič neobičajnega v tem, da o tožbah zoper različne tožence odločajo različna sodišča v ločenih postopkih. Vlada zavrača trditve pobudnikov o poslabšanju njihovega položaja zaradi "drobitve" postopkov. Trdi, da bodo pobudniki lahko uveljavljali enake ugovore in predlagali enake dokaze tako v postopkih zoper Banko Slovenije kot tudi v postopkih zoper banke. Pogoji za kumulacijo zahtevkov v eni tožbi po ZPP naj v primeru nekdanjih imetnikov ne bi bili izpolnjeni.

28. Vlada zavrača očitke o retroaktivnem poseganju v pridobljene procesne pravice strank. Člen 6 ZPSVIKOB-1 naj bi zgolj spreminjal krajevno pristojnost. Koncentracija krajevne in stvarne pristojnosti pri Okrožnem sodišču v Mariboru naj bi bila pogojena s posebnostmi postopkov po ZPSVIKOB-1. Po mnenju Vlade pa pravica pobudnikov do enotnega obravnavanja vseh njihovih zahtevkov v zvezi z odločbami Banke Slovenije (in sicer do obravnavanja na podlagi ZPSVIKOB-1) ne obstaja in tako tudi ni bila pridobljena. Pobudniki naj bi sicer vsekakor smeli tožiti več subjektov za povračilo iste zatrjevane škode, pa tudi istega subjekta na različnih pravnih podlagah. Vendar naj ne bi bilo ustavnopravnih razlogov, da se specialna, za tožnike ugodnejša zakonska ureditev iz ZPSVIKOB-1 raztegne na vse te druge sodne postopke. Vlada zatrjuje, da ni ustavnopravne podlage za zahtevo, da bi se na podlagi ZPSVIKOB-1 morali voditi tudi odškodninski postopki zoper poslovne banke ali Republiko Slovenijo. Ta

zakon naj bi bil namenjen zgolj uveljavljanju zahtevkov zoper Banko Slovenije zaradi njenih odločb o izrednih ukrepih. Učinkovito sodno varstvo naj ne bi zahtevalo njegove uporabe za vse za škodo nekdanjih imetnikov domnevno odgovorne subjekte po vseh mogočih pravnih podlagah, kar naj tudi ne bi izhajalo iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-295/13. Vlada meni, da je prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 ustavno skladen.

29. Enako mnenje ima Vlada glede petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1. Navaja, da določba nikogar ne diskriminira oziroma postavlja v neenak položaj. ZPSVIKOB-1 naj bi bil poseben zakon, ki prevlada nad splošno ureditvijo, saj naj bi šlo za kompleksen predpis, ki je povsem prilagojen uveljavljanju odškodninskih zahtevkov nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank zaradi učinkov odločb Banke Slovenije, na podlagi katerih so prenehale njihove kvalificirane obveznosti. Vlada trdi, da je glavni namen petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 ureditev stanja v primerih, ko so tožniki vlagali tožbe z več tožbenimi zahtevki na različnih pravnih podlagah proti različnim subjektom. Po izločitvi tožbenega zahtevka, s katerim se uveljavlja odškodninsko varstvo po 350.a členu ZBan-1, naj bi bilo treba zagotoviti možnost ustreznih sprememb tožb in tako zagotoviti spoštovanje pravice tožnikov do sodnega varstva in načela dispozitivnosti. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 naj tožnikom ne bi nalagal novih obveznosti, pač pa naj bi jim zgolj podelil pravico do spremembe tožbe brez privolitve tožene stranke. Vlada trdi, da o neenakosti pred zakonom ni mogoče govoriti, ko gre za dve različni postopkovni ureditvi, ki se vodita na podlagi različnih zakonov.

30. Ustavno skladen je po njenem mnenju tudi 32. člen ZPSVIKOB-1. Zasledoval naj bi cilj zmanjšanja števila vloženih tožb, zmanjšanja bremena pristojnega sodišča ter poenotenosti odločanja v sporih med imetniki izbrisanih pravic in Banko Slovenije. Spor o upravičenosti povrnitve škode za imetnike kvalificiranih obveznosti istega reda v posamezni banki naj bi bilo mogoče rešiti le enako za vse; hkrati naj bi šlo za bistveno istovrstna dejanska stanja in enako pravno podlago. Vlada zato meni, da bo obvezno združevanje pravnih po posamezni odločbi Banke Slovenije vsekakor prispevalo k pospešitvi postopka in zmanjšanju njegovih stroškov. V združenih pravnih po se obravnavalo za vse tožnike po isti odločbi Banke Slovenije identično relevantno procesno gradivo. Nič pa naj tudi ne bi preprečevalo kombinacije združevanja pravnih in obravnave ene tožbe ali manjšega števila tožb po združitvi pravnih v vzorčnem postopku. Po oceni Vlade Ustava ne zahteva, da bi bilo treba za odločanje v tako združenih pravnih in vzorčnih postopkih uzakoniti posebna procesna pravila. Vse procesne položaje, ki lahko nastanejo v teh sporih, naj bi bilo mogoče ustavno skladno rešiti na podlagi splošnih procesnih pravil, ki naj bi že bila preizkušena v številnih zelo različnih procesnih razmerjih.

31. Glede 33. člena ZPSVIKOB-1 Vlada ne dvomi o ustavni dopustnosti stranske intervencije Republike Slovenije na strani Banke Slovenije. Pravni interes zanjo naj bi bil podan že po ZPP, saj naj bi se učinki odločitve o odškodninskem zahtevku zoper Banko Slovenije raztezali tudi na državo. Po presoji Vlade je interes Republike Slovenije glede izida odškodninskih pravnih predvsem zato tudi pravni interes. Člen 33 ZPSVIKOB-1 naj bi bil logična posledica 42. in 43. člena ZPSVIKOB-1, ki naj bi urejala prehod pravnomočno določenih obveznosti plačila odškodnine iz Banke Slovenije na Republiko Slovenijo.

32. Člen 35 ZPSVIKOB-1 po mnenju Vlade ni protiustaven. Ustava naj ne bi zahtevala taksne oprostitve za tožbe po ZPSVIKOB-1 (ali za druge tožbe za isto škodo) mimo pravil iz Zakona o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/08, 97/10, 63/13, 30/16 in 204/21 – v nadaljevanju ZST-1) in ne glede na premoženjsko stanje tožnikov. Vlada navaja, da bi taksna oprostitve pobudnikov pomenila njihovo nedopustno privilegiranje v razmerju do drugih taksnih zavezancev v odškodninskih zadevah. Ker naj bi višina takse slonela na sorazmerju med višino in storitvijo in ker naj bi bili odškodninski postopki po ZPSVIKOB-1 zelo zahtevni, naj bi bilo neutemeljeno zavzemanje pobudnikov za odmero sodne takse za tožbo kot v upravnem sporu. Vlada trdi, da je razumno in ustavno skladno prizadevanje zakonodajalca, da s taksno oprostitvijo za skupno tožbo najmanj trideset tožnikov s skupnim pooblaščenjem zmanjša število sodnih postopkov po ZPSVIKOB-1.

33. Po oceni Vlade so očitki pobudnikov zoper 41. člen ZPSVIKOB-1 neutemeljeni. Obrestna mera Evropske centralne banke za operacije glavnega refinanciranja⁵ (v nadaljevanju obrestna mera ECB) naj bi pomenila nadomestilo za izgubo vrednosti denarja. Vlada meni, da uporaba predpisane

obrestne mere zamudnih obresti⁶ iz ZPOMZO-1 ne bi bila primerna. To stališče utemeljuje z domnevnim kaznovalnim elementom zakonite zamudne obrestne mere, katerega posledica naj bi bila njena precejšnja višina. Ta kaznovalni element naj bi bil neprimeren predvsem iz razloga, ker se je izredni ukrep lahko izrekel le, če je bil ogrožen vitalni javni interes, pa tudi iz razloga, ker se upravičenost tožnikov do povrnitve škode ne bo presojala po splošnih pravilih obligacijskega prava, pač pa po za tožnike ugodnejših pravilih (pravica do povrnitve škode naj ne bi bila odvisna od protipravnosti ravnanja Banke Slovenije; obresti po ZPSVIKOB-1 naj bi začele teči že z dnem nastanka škode). Vlada se tu sklicuje na odločbo št. U-I-117/07 z dne 21. 6. 2007 (Uradni list RS, št. 58/07, in OdlUS XVI, 64), v kateri naj bi Ustavno sodišče odredilo uporabo obrestne mere ECB v domnevno podobnem primeru "nezmožnosti uveljavljanja terjatve v sodnih postopkih iz razlogov na strani normativne ureditve". Kaznovanje dolžnika z zakonskimi zamudnimi obrestmi za čas, ko normativni okviri za odločanje o njegovi odškodninski odgovornosti še niso bili uveljavljeni, naj ne bi bilo utemeljeno. Vlada v 41. členu ZPSVIKOB-1 vidi uravnovešeno položajev upnika in dolžnika, ki preprečuje izgubo vrednosti na strani upnika, obenem pa nesorazmerno ne povečuje obveznosti dolžnika.

Povzetek opredelitev pobudnikov do navedb Vlade

34. Ustavno sodišče je pobudnikom vročilo mnenja Vlade, ki so se nanašala na pobude, ki so jih vložili. Pobudniki so se do navedb Vlade opredelili⁷ in Ustavno sodišče v nadaljevanju njihove navedbe povzema kot celoto, kolikor ne gre zgolj za vztrajanje pri trditvah iz pobud ali za irelevantne navedbe, ki niso v zvezi z izpodbijanimi določbami.

35. Pobudniki menijo, da zakonodajalec z ZPSVIKOB-1 ne bi smel v nobenem pogledu poslabšati njihovega materialnega ali procesnega položaja. Zakon, ki izvršuje odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, naj bi smel položaj pobudnikov zgolj in samo izboljšati. V zvezi z očitki zoper 32. člen ZPSVIKOB-1 pobudniki vztrajajo in dodatno utemeljujejo, da številna procesna vprašanja v ZPSVIKOB-1 niso urejena in da uporaba ZPP za te primere ni ustrezna. Glede 33. člena ZPSVIKOB-1 navajajo, da zakon države ne bi smel "prisiljevati" v obvezno stransko intervencijo, kar naj bi povečalo neenakost med njimi in Banko Slovenije.

36. V zvezi z 41. členom ZPSVIKOB-1 pobudniki trdijo, da krnitve njihovih materialnih pravic ne more odtehtati to, da se jim procesni položaj nekoliko izboljša. Referenčne obrestne mere ECB naj bi bile namenjene le sistemsko pomembnim bankam. Obrestna mera za "razlaščenice" naj ne bi smela biti nižja od efektivne obrestne mere, ki bi jo ti morali (ali celo so jo morali) plačati komercialni banki za izposojeni denar. Pobudniki poudarjajo, da zakonska obrestna mera zamudnih obresti nima neposredne kaznovalne funkcije, pač pa sili dolžnika k izpolnitvi. Prav tako naj ne bi bilo jasno, zakaj morajo prav pobudniki nositi breme predolgega snovanja predpisov, ki naj bi jim nudili učinkovito sodno varstvo, oziroma breme ohranitve stabilnosti bančnega sistema.

37. Zakonodajalec naj ne bi utemeljil, da razločitev obravnavanja zahtevkov iz prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 ustreza načeloma hitrosti in ekonomičnosti ter pravici do učinkovitega sodnega varstva. Ne bi naj šlo za običajno procesno dejanje. Pobudniki naj bi odškodninski zahtevek zoper Banko Slovenije utemeljili sicer na dveh ločenih pravnih podlagah, med katerima naj bi bila vsebinska povezava, in naj bi tudi šlo za isto škodo. Tega zahtevka naj ne bi bilo mogoče deliti na dva dela. Pobudniki opozarjajo, da je zakonodajalec naredil nekaj, česar naj sodišče po ZPP ne bi moglo. Razdružil naj bi odločanje o zahtevkih tudi v primeru eventualne subjektivne kumulacije. Pravilnost ocene vrednosti sredstev bank, o čemer se odloča v postopku zoper Banko Slovenije, naj bi bila predhodno vprašanje v odškodninskem postopku zoper poslovne banke. Vprašanja odgovornosti Banke Slovenije zaradi izbrisa kvalificiranih obveznosti naj ne bi bila tako zapletena, da bi to upravičevalo ločevanje postopkov. Pobudniki navajajo, da v bistvu ne zahtevajo obravnave vseh svojih zahtevkov po ZPSVIKOB-1, pač pa "da lahko obdržijo zahtevke, postavljene na način, kot je to ob vložitvi zahtevkov dopuščal veljavni ZPP".

B. – I.

38. Ustavno sodišče je 9. 1. 2025 odločilo, da se zadeve št. U-I-137/24, št. U-I-140/24, št. U-I-142/24 in št. U-I-156/24 zaradi skupnega obravnavanja in odločanja združijo z zadevo št. U-I-118/24.

39. Ustavno sodišče je na podlagi tretjega odstavka 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20, 92/21 in 22/25 – v nadaljevanju ZUstS) s posebnimi sklepi sprejelo v obravnavo pobude, o katerih odloča s to odločbo: (a) sklep št. U-I-118/24 z dne 5. 12. 2024, s katerim je bila sprejeta v obravnavo pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti prvega in tretjega odstavka 3. člena, 33. in 41. člena ter prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1;⁸ (b) sklep št. U-I-137/24, U-I-140/24, U-I-142/24, Up-1050/24, Up-1060/24, Up-1061/24 z dne 9. 1. 2025, s katerim so bile sprejete v obravnavo tri pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti 6. člena, prvega, tretjega in petega odstavka 32. člena, 33. člena, prvega in tretjega odstavka 35. člena, 41. člena ter prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1; (c) sklep št. U-I-156/24, Up-1133/24 z dne 9. 1. 2025, s katerim je bila sprejeta v obravnavo pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti 6. člena, prvega, tretjega in petega odstavka 32. člena, 33. člena, prvega in tretjega odstavka 35. člena, 41. člena ter prvega in petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1. Ustavno sodišče je v sklepih o sprejemu odločilo tudi o absolutno prednostni obravnavi vseh sprejetih pobud. Na pravni interes pobudnikov, ki izpodbijajo 6. člen ZPSVIKOB-1, ne more vplivati dejstvo, da je bilo besedilo te določbe v času med sprejemom pobud v obravnavo⁹ in izdajo te odločbe Ustavnega sodišča spremenjeno.¹⁰ Tudi spremenjeno besedilo navedene določbe prek odkazila na ZS-1 določa izključno pristojnost Okrožnega sodišča v Mariboru.¹¹ Novi 6. člen Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24, 100/25 – ZS-1 in 10/26 – v nadaljevanju ZPSVIKOB-1/26), kakor ga je uveljavil 165. člen ZS-1, in 3. točka šestega odstavka 14. člena ZS-1 sicer že veljata, a se še ne uporabljata.¹² To pomeni, da se za pobudnike do 1. 1. 2027 še vedno uporablja izpodbijani 6. člen ZPSVIKOB-1. Ta sicer razveljavljena (torej ne več veljavna) zakonska določba zanje še vedno pravno učinkuje¹³ in je v času izdaje te odločbe temelj za izključno pristojnost sodišča, ki vodi postopke odškodninskega sodnega varstva po ZPSVIKOB-1. Glede na 47. člen ZUstS¹⁴ Ustavno sodišče – tudi brez posebnega pozivanja pobudnikov – ugotavlja, da posledice zatrevane protiustavnosti 6. člena ZPSVIKOB-1 niso bile odpravljene. Zato je opravilo presojo njegove ustavnosti. Hkrati pa je Ustavno sodišče moralo upoštevati, da se bosta že 1. 1. 2027 za določitev izključno pristojnega sodišča, ki naj pobudnikom nudi sodno varstvo, začela uporabljati že uveljavljena 6. člen ZPSVIKOB-1/26 in 3. točka šestega odstavka 14. člena ZS-1. Ustavno sodišče je zato na podlagi 30. člena ZUstS po koneksiteti začelo postopek ocene ustavnosti 6. člena ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1. Ker tako stara kot nova ureditev določata enako pravno posledico, Državnemu zboru ni bilo treba dati nove možnosti, da se izreče o skladnosti z Ustavo navedenih določb.

40. Ustavno sodišče je opravilo presojo skladnosti z Ustavo določb ZPSVIKOB-1, ZPSVIKOB-1/26 ter ZS-1, glede katerih so bile sprejete v obravnavo pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti oziroma glede katerih je začelo postopek ocene ustavnosti po koneksiteti. Navedeno presojo je opravilo v okviru očitkov iz sprejetih pobud, pri čemer je upoštevalo tudi, da pobudnike zastopata pooblaščenici odvetniški družbi, zaradi česar je utemeljeno pričakovano, da bodo pobude strokovno in kvalitetno obrazložene, očitki o protiustavnosti pa jasni, konkretizirani in dovolj obrazloženi. Glede na navedeno je Ustavno sodišče obravnavalo le tiste očitke pobudnikov, ki so razumljivi, dovolj opredeljeni in niso očitno neutemeljeni. Predvsem ni obravnavalo pavšalnih in preveč splošnih trditev ter očitkov, v katerih pobudniki v bistvu zatrjujejo neprimernost zakonskih rešitev.¹⁵

41. Ustavno sodišče v tej odločbi za imetnike z odločbami Banke Slovenije izbrisanih finančnih instrumentov, ki so izkazovali t. i. kvalificirane obveznosti bank,¹⁶ uporablja izraz "nekdanji imetniki".¹⁷ Zadevne odločbe Banke Slovenije pa označuje z izrazom "odločbe [Banke Slovenije] o izbrisu".

B. – II.

Ključna stališča Ustavnega sodišča iz odločbe št. U-I-295/13

42. Ustavno sodišče je pri presoji določb ZBan-1, ki so bile materialna podlaga za prisilne izbrise finančnih instrumentov pobudnikov,¹⁸ navedlo, da je bil izredni ukrep izbrisa ali konverzije po izpodbijani

ureditvi mogoč le, ko drugače kot z državno pomočjo ni bilo mogoče preprečiti stečaja banke in ogroženosti finančnega sistema kot celote. Ker je bilo eno ključnih pravil izpodbijane ureditve načelo "noben upnik na slabšem kot v stečaju" (*no creditor worse off*), ki pomeni, da mora upravičenec z izbrisom ali konverzijo vedno dobiti (ohraniti) vsaj toliko, kot bi mu ostalo v stečaju (peti odstavek 261.a člena ZBan-1), je Ustavno sodišče zaključilo, da je ob pravilni in ustavnoskladni razlagi petega odstavka 261.a člena ZBan-1 izredni ukrep le formalno posegel v pravni položaj prizadetega upravičenca; ekonomsko izredni ukrep, ki je kot *ultima ratio* namenjen preprečitvi stečaja banke, ni smel upravičenca prizadeti nič bolj, kot če ukrepa ne bi bilo in bi banka končala v stečaju.¹⁹

43. Z zornega kota pravice do zasebne lastnine je Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-295/13 poudarilo, da morajo upravičenci, ki so bili prizadeti z izrednimi ukrepi Banke Slovenije in ki menijo, da so bile v konkretnih postopkih izreka izrednih ukrepov uporabljene napačne predpostavke, to uveljavljati v ustreznih postopkih.²⁰

44. Ustavno sodišče je bilo v odločbi št. U-I-295/13 soočeno z ureditvijo, ki imetnikom izbranih oziroma konvertiranih kvalificiranih pravic ni omogočala, da bi lahko v svojem imenu sodno izpodbijali konstitutivno dokončno odločbo Banke Slovenije, saj jim 347. člen ZBan-1 ni priznaval aktivne legitimacije v takem sporu. Imetnikom izbranih oziroma konvertiranih kvalificiranih pravic je bilo na voljo drugačno sodno varstvo v obliki odškodninske tožbe iz prvega odstavka 350.a člena ZBan-1. Drugačno sodno varstvo iz ZBan-1 samo po sebi je po mnenju Ustavnega sodišča tako pomenilo v temelju razumen način uresničevanja pravice do sodnega varstva v smislu drugega odstavka 15. člena Ustave.²¹

45. Vendar pa je Ustavno sodišče sprejelo stališče, da je odločilno, ali je bil način uresničevanja pravice do sodnega varstva, gledano kot celota, tak, da je zadoščal zahtevi po učinkovitem sodnem varstvu iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Ker se je izkazalo, da ni bil, je zakonodajalec posegel v to pravico tožnikov.²² Ustavno sodišče je presoja poseg v prvi odstavek 23. člena Ustave razglasilo za protiustaven.²³ V ZBan-1 je obstajala protiustavna pravna praznina zaradi odsotnosti posebnih procesnih pravil za odškodninske spore imetnikov izbranih ali konvertiranih kvalificiranih pravic proti Banki Slovenije, zaradi katere je bil 350.a člen ZBan-1 v neskladju s pravico do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave.²⁴

B. – III.

Namen in osnovne značilnosti ZPSVIKOB-1

46. Kot izhaja iz 1. člena ZPSVIKOB-1, so njegovi nameni urediti: (a) pravno podlago za povračilo škode, pristojnost sodišč in posebna pravila postopka, s katerim se nekdanjim imetnikom kot osebam, ki so bile prizadete zaradi učinkov odločb Banke Slovenije o izbrisu, omogoča učinkovito sodno varstvo; (b) dostop do dokumentov in podatkov, ki jih je Banka Slovenije upoštevala ali bi jih morala upoštevati pri izdaji odločb o izbrisu; (c) objavo odločb Banke Slovenije o izbrisu ter način zagotovitve dokumentov in podatkov, ki se nanašajo na ta izredni ukrep.

47. Ko je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-295/13 zakonodajalcu naložilo, naj sprejme ureditev, ki bo omogočala ustavnoskladno uveljavitev pravice do sodnega varstva za vse morebitne že vložene in bodoče odškodninske tožbe v zvezi z izbrisi kvalificiranih pravic na podlagi ZBan-1, je imelo v mislih le odškodninske tožbe proti Banki Slovenije zaradi škode, nastale z izdajo odločb o izbrisu oziroma zaradi nje. Odločba št. U-I-295/13 se ne nanaša na najrazličnejše druge odškodninske spore, ki so jih nekdanji imetniki v kakršnikoli povezavi z izbrisom kvalificiranih obveznosti sprožili proti drugim subjektom (predvsem proti poslovnim bankam) ali tudi proti Banki Slovenije, vendar na drugi dejanski ali pravni podlagi, npr. zaradi opustitve nadzora nad bankami.

48. Že iz besedila 1. člena ZPSVIKOB-1, pa tudi iz zakonodajnega gradiva,²⁵ izhaja, da je njegov namen zakonodajno zapolniti prav to (in samo to) protiustavno pravno praznino, ki jo je Ustavno sodišče ugotovilo v odločbi št. U-I-295/13. Iz 3. člena ZPSVIKOB-1 jasno izhaja, da lahko nekdanji imetniki odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije uveljavljajo le v skladu s postopkom, ki

ga določa ZPSVIKOB-1,²⁶ in tudi to, da se ZPSVIKOB-1 ne uporablja za druge tožbene zahtevke, s katerimi se ne uveljavlja odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije (ne glede na morebitno dejansko in pravno podobnost med zahtevki, povezanost relevantnih dejanskih stanj, identičnost škod itd.).²⁷ Za odločanje v postopkih, ki se vodijo na podlagi ZPSVIKOB-1, je izključno pristojno Okrožno sodišče v Mariboru (6. člen ZPSVIKOB-1).

49. ZPSVIKOB-1 je glede na namen in področje urejanja (razumljivo) pretežno procesni oziroma postopkovni predpis. Ne ureja sicer vseh vprašanj postopka odškodninskega varstva zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije. Zato njegov 5. člen predpisuje za ta postopek subsidiarno (podrejeno) uporabo ZPP (pravil postopka v gospodarskih sporih) in Zakona o kolektivnih tožbah (Uradni list RS, št. 55/17 in 133/23 – ZKotT).²⁸

50. ZPSVIKOB-1 vsebuje tudi nekatere materialne določbe. V prvi alineji 1. člena je določeno, da ZPSVIKOB-1 ureja tudi pravno podlago za povračilo škode. Člen 4 ZPSVIKOB-1 v tej zvezi med drugim določa, da je nekdanji imetnik upravičen do povračila škode (odškodnine), če mu je zaradi učinka izrednega ukrepa nastala škoda v višini, ki je višja od škode, ki bi mu nastala, če izredni ukrep ne bi bil izrečen. Zakon s tem zasleduje načelo "noben upnik na slabšem kot v stečaju" (*no creditor worse off*), ki je bilo eno osnovnih načel ureditve že po ZBan-1.

51. Pravni položaj nekdanjih imetnikov se je z ZPSVIKOB-1 spremenil ne le v postopkovnem, pač pa tudi v materialnem smislu. Vsebinska merila odškodninske odgovornosti Banke Slovenije zaradi izbrisa kvalificiranih obveznosti so bila najprej urejena v 350.a členu ZBan-1,²⁹ ki je odkazoval na 223. člen ZBan-1.³⁰ Pravico do povračila škode je torej imela vsaka oseba, katere pravice so bile prizadete zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije o izrednem ukrepu, pri čemer je moral tožnik dokazati, da je škoda, ki mu je nastala zaradi učinkov izrednega ukrepa, višja, kot bi bila v primeru, če izredni ukrep ne bi bil izrečen, izhajajoč pri tem iz dejstev in okoliščin, kakršni so bili v času odločanja Banke Slovenije in kakršne je Banka Slovenije imela pred očmi ali pa bi jih morala imeti pred očmi. Šlo je za obliko krivdne odgovornosti Banke Slovenije za navadno malomarnost. V sklepu št. U-I-4/20 z dne 14. 1. 2021 (Uradni list RS, št. 16/21), 24. do 26. točka obrazložitve, je Ustavno sodišče pojasnilo, da je Zakon o postopku sodnega in izvensodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 72/19 – v nadaljevanju ZPSVIKOB) odredil v odškodninskih pravnih po ZPSVIKOB nadaljnjo uporabo sicer že neveljavnega 350.a člena ZBan-1 v delu prvega odstavka, v katerem je določal, da lahko nekdanji imetniki zahtevajo od predlagateljice povrnitev škode ob upoštevanju 223.a člena ZBan-1.³¹ V tem sklepu je Ustavno sodišče navedlo, da Banka Slovenije odškodninsko odgovarja, če ne dokaže, da bi brez izbrisa kvalificiranih obveznosti končala v stečaju, ki bi ogrozil celoten slovenski finančni sistem, in da izbrisani upniki v tem stečaju ne bi prejeli ničesar (tako kot tudi iz v celoti izbrisanih finančnih instrumentov niso prejeli ničesar). Obenem je opozorilo, da odškodninska odgovornost Banke Slovenije ni objektivna.

52. Ustavno sodišče je z odločbo št. U-I-4/20 razveljavilo ZPSVIKOB. V 97. točki obrazložitve navedene odločbe je navedlo, da razveljavitev ZPSVIKOB v celoti po naravi stvari pomeni, da se del prvega odstavka 350.a člena in 223. člen ZBan-1, kolikor sta se ti neveljavni določbi na podlagi ZPSVIKOB še uporabljali, po razveljavitvi ZPSVIKOB ne uporabljata več.

53. Vsebinska merila odškodninske odgovornosti Banke Slovenije nekdanjim imetnikom zaradi izbrisa kvalificiranih obveznosti (odškodninska odgovornost zaradi učinkov odločb Banke Slovenije o izbrisu) so po presoji Ustavnega sodišča danes celovito urejena v ZPSVIKOB-1 in ni mogoče sprejeti stališča, da je ZPSVIKOB-1 kakorkoli in v kateremkoli delu spet odredil uporabo neveljavnih prvega odstavka 350.a člena in 223. člena ZBan-1. Iz prve alineje 1. člena in iz 4. člena ZPSVIKOB-1 izhaja, da je bil namen ZPSVIKOB-1 celovito urediti (materialno)pravno podlago te odškodninske odgovornosti, in sicer s praviloma, da je nekdanji imetnik upravičen do povračila škode, če mu je zaradi učinka izrednega ukrepa nastala škoda v višini, ki je višja od škode, ki bi mu nastala, če izredni ukrep ne bi bil izrečen, ter da se v postopkih po ZPSVIKOB-1 ne uporabljajo določbe o zastaranju terjatev iz zakona, ki ureja obligacijska razmerja. Iz zakonodajnega gradiva je mogoče sklepati, da zakonodajalec jasno zavrača nadaljnjo uporabo 350.a in 223. člena ZBan-1 in da želi (za nazaj) vzpostaviti sistem

odškodninske odgovornosti Banke Slovenije, ki – za razliko od prvotnega – relativno bolj objektivizira odgovornost za odstop od načela "noben upnik na slabšem kot v stečaju".³²

B. – IV.

Presoja ustavnosti posameznih izpodbijanih določb ZPSVIKOB-1

Prvi in tretji odstavek 3. člena, 6. člen, prvi in peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1, 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1

(a) Besedilo izpodbijanih določb

54. Ustavno sodišče je najprej opravilo presojo sklopa določb ZPSVIKOB-1, ki jih šteje za zaključeno vsebinsko celoto, to je prvega in tretjega odstavka 3. člena, 6. člena ter prvega in petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1. Skupaj s temi določbami je presojalo tudi 6. člen ZPSVIKOB-1/26 in 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1. Navedene določbe se glasijo:

Določbe ZPSVIKOB-1

"3. člen (obvezna uporaba zakona)

(1) Nekdanji imetnik oziroma nekdanja imetnica (v nadaljnjem besedilu: nekdanji imetnik) lahko uveljavlja odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije le v skladu s postopkom, ki ga določa ta zakon.

[...]

(3) Ta zakon se ne uporablja za tožbeni zahtevek, s katerim nekdanji imetnik uveljavlja kršitve pojasnilne dolžnosti poslovne banke, niti za druge tožbene zahtevke, s katerimi se ne uveljavlja odškodninsko varstvo po prvem odstavku tega člena.

6. člen (pristojno sodišče)

Za odločanje v postopkih, ki se vodijo na podlagi tega zakona, je izključno pristojno Okrožno sodišče v Mariboru (v nadaljnjem besedilu: sodišče).

48. člen (sodni postopki, ki so se začeli pred uveljavitvijo tega zakona)

(1) Sodišče, ki vodi postopek, v katerem so vložene tožbe s tožbenimi zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, ki se ob uveljavitvi tega zakona vodijo zoper Banko Slovenije ali Republiko Slovenijo (v nadaljnjem besedilu: prvotno sodišče), in ni pristojno sodišče v skladu s tem zakonom, se v dveh mesecih od uveljavitve tega zakona po uradni dolžnosti s sklepom izreče za nepristojno za odločanje o teh tožbenih zahtevkih. Po pravnomočnosti navedenega sklepa odstopi prvotno sodišče zadevo pristojnemu sodišču po tem zakonu. Če tožba vsebuje več zahtevkov in se je prvotno sodišče v skladu s tem zakonom izreklo za nepristojno le za nekatere, pošlje prvotno sodišče pristojnemu sodišču kopijo tožbe, samo pa nadaljuje odločanje o zahtevkih, za katere je pristojno.

[...]

(5) Če prvotno sodišče po pravnomočnosti sklepa iz prvega odstavka tega člena nadaljuje odločanje o zahtevkih, za katere je pristojno, lahko tožnik v roku, ki ga določi prvotno sodišče, spremeni tožbo, za kar ni potrebna privolitev tožene stranke.

[...]"

Določba ZPSVIKOB-1/26

"6. člen
(pristojno sodišče)

Za odločanje v postopkih, ki se vodijo na podlagi tega zakona, je izključno pristojno sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča (v nadaljnjem besedilu: sodišče)."

Določba ZS-1

"14. člen
(izključna pristojnost okrožnih sodišč)

[...]

(6) Okrožno sodišče v Mariboru je izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje:

[...]

3. v postopkih po zakonu, ki ureja postopek sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank."

(b) Vložitev odškodninskih tožb pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 in pravna ureditev iz ZPP, ki je za te tožbe veljala ob vložitvi tožb

55. Kot izhaja iz navedb pobudnikov, iz pobudam priloženih dokazil in iz javno dostopne sodne prakse, so nekateri od nekdanjih imetnikov vložili odškodninske tožbe zoper Banko Slovenije še pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1, in to praviloma pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani, krajevno pristojnim po kraju sedeža pravne osebe. V tožbah, ki so jih vlagali nekdanji imetniki, je prihajalo do različnih oblik postavljanja zahtevkov in lahko tudi objektivne in subjektivne kumulacije (združevanja) zahtevkov.³³ Ni bila vedno odškodninsko tožena le Banka Slovenije, prav tako pa Banka Slovenije ni bila vedno odškodninsko tožena le zaradi učinkov odločbe o izbrisu.

56. Odškodninske zahtevke zoper Banko Slovenije (sicer vložene kot enoten zahtevek) so tako pobudniki v številnih zadevah utemeljevali na dveh ločenih dejanskih in pravnih podlagah: neizpolnjenost zakonskih pogojev za izrek prenehanja kvalificiranih obveznosti po ZBan-1 (torej gre za zahtevke na podlagi 350.a člena ZBan-1, danes "zahtevke na podlagi učinkov odločbe Banke Slovenije") in opustitev dolžnega nadzora nad poslovanjem poslovne banke. Taki zahtevki so bili postavljeni primarno, kot podrejene zahtevke po 192. členu ZPP pa so pobudniki uveljavljali odškodninske zahtevke zoper poslovne banke oziroma njihove pravne naslednike, ker niso vložile tožb zoper odločbe Banke Slovenije oziroma ker naj bi zavedle pobudnike v nakup pozneje izbrisanih finančnih instrumentov z objavljanjem nepravilnih računovodskih poročil. Drugi pobudniki so Banko Slovenije in poslovno banko z isto tožbo odškodninsko tožili solidarno, zahtevka pa so utemeljevali na več dejanskih in pravnih podlagah.³⁴

57. Na sodiščih poteka veliko pravnih postopkov na podlagi tožb z opisanimi načini postavljanja zahtevkov in z različnimi oblikami objektivne³⁵ in subjektivne³⁶ kumulacije zahtevkov, ki so tako ali drugače povezani z izbrisom finančnih instrumentov. Šele ZPSVIKOB³⁷ (pozneje razveljavljeni predhodnik ZPSVIKOB-1) je namreč uvedel določene ovire takemu ravnanju in posebna pravila za prej začete sodne postopke, ki so zelo podobna tu presojanim pravilom iz ZPSVIKOB-1. Do tedaj so se tudi za zadeve, povezane z izbrisom, uporabljale zgolj določbe ZPP, med katerimi velja izpostaviti tiste, ki urejajo določitev pristojnega sodišča, prekinitve postopkov, dopustnost združevanja zahtevkov oziroma procesnih subjektov ter odločanje o združenem ali ločenem obravnavanju posameznih zahtevkov (41., 49., 182., 191., 192., 206. in 300. člen ZPP). Mogoče so bili različni procesni položaji, še zlasti zato, ker

tožniki tožbe in zahtevke v prvi fazi, pred sodnim preizkusom tožbe in sprejetjem različnih odločitev sodnega procesnega vodstva, oblikujejo povsem po svoji volji in svojih predstavah o procesnih in materialnih vezeh med posameznimi zahtevki in posameznimi toženci (npr. glede tega, ali Banka Slovenije odgovarja za škodo solidarno s poslovnimi bankami, itd.).

58. Za vsaj nekatere v praksi najpogostejše načine združevanja zahtevkov nekdanjih imetnikov je mogoče sprejeti splošno stališče, da so bili v trenutku vložitve tožb nekdanjih imetnikov po sistemu ZPP dovoljeni. Posebne procesne ureditve za odškodninske tožbe proti Banki Slovenije zaradi učinkov njenih odločb namreč v tem času še ni bilo. Tako 182. člen ZPP (ob podani stvarni pristojnosti istega sodišča) ne postavlja ovir objektivni kumulaciji v eni tožbi, vloženi pri pristojnem sodišču v Ljubljani, več odškodninskih zahtevkov zoper Banko Slovenije za škodo, nastalo z izbrisom finančnega instrumenta, vendar z različnimi dejanskimi in pravnimi podlagami teh zahtevkov.³⁸ Tudi podoben položaj, v katerem pa nekdanji imetnik odškodninsko toži Banko Slovenije tako, da v tožbi postavi le en tožbeni predlog za plačilo denarnega zneska, kar pa utemeljuje z dvema ločenima dejanskima in pravnima podlagama, po ZPP ne odpira posebnih vprašanj.³⁹ Podobno so po ZPP bile praviloma dovoljene subjektivne kumulacije oziroma sosporništvo po 191. členu ZPP v primeru tipičnega združevanja na aktivni strani (več nekdanjih imetnikov skupaj vložijo tožbo proti Banki Slovenije).⁴⁰ Bolj vprašljivo je bilo že po 191. členu ZPP tipično združevanje na pasivni strani (tožba nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije in poslovni banki, včasih tudi državi), saj bi bilo zanj treba izkazati identičnost ali bistveno istovrstnost dejanske in pravne podlage obveznosti teh toženih strank oziroma njihovo solidarno odškodninsko zavezanost.⁴¹ Tem težavam so se tožniki lahko izognili s pomočjo instituta pasivnega eventualnega sosporništva po 192. členu ZPP,⁴² za katerega zadošča že, da je izkazana medsebojna zveza zahtevkov, ki se uveljavljajo proti posameznim toženim strankam.⁴³

59. Pravna teorija v splošnem ugotavlja, da se predpostavke za nastanek posameznih vrst sosporništva deloma razlikujejo, vendar naj bi bilo vsem oblikam skupno to, da lahko subjektivno kumulacijo štejemo za dopustno le, če je za vsa obravnavana procesna razmerja predpisana ista vrsta postopka.⁴⁴ Pasivno subjektivno kumulacijo je v bistvu treba razumeti kot pravico tožnika, ne kot obveznost, saj je njemu pridržana odločitev, ali bo tožil več dolžnikov skupaj kot sospornike (razen v primerih nujnega sosporništva).⁴⁵ Enako velja za objektivno kumulacijo zahtevkov; je le pravica in nikoli obveznost tožnika.⁴⁶ Vse navedeno je bilo po ZPP upoštevno tudi za tožbe nekdanjih imetnikov, vložene pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1.

60. Ne glede na to, ali nekdanje imetnike, kot tožnike, razumemo kot materialne ali kot formalne sospornike,⁴⁷ jih očitno glede na materialnopravna razmerja v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti po ZPP ni bilo mogoče pojmovati kot enotne sospornike iz 196. člena ZPP⁴⁸ in tako tudi ne kot nujne sospornike,⁴⁹ pač pa so bili navadni sosporniki.⁵⁰ Da so navadni sosporniki (če sploh so sosporniki), je brez dvoma veljalo tudi za različne tožence iz odškodninskih tožb, vloženi pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1. Sosporništvo v primerih pasivne kumulacije v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti praktično nikoli ni moglo biti enotno (še manj nujno).⁵¹ To glede na ustaljena stališča doktrine in sodne prakse velja tudi v hipotetičnem primeru, da je nekdanjim imetnikom v kakšnem primeru uspelo izkazati materialno solidarno vez, torej zakonito zajeti na toženi strani različne tožence kot solidarne dolžnike in potemtaka materialne sospornike po 1. točki prvega odstavka 191. člena ZPP.⁵²

61. Odsotnost enotnega sosporništva na aktivni in pasivni strani, torej tako za nekdanje imetnike kot za različne tožene stranke, v pravnih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti pomeni, da se je že v sistemu ZPP štelo, da ni nobene pravno prisiljujoče nuje, da se vodijo glede vseh zahtevkov in vseh tožencev enotni postopki.⁵³ Ker sta bili tako objektivna kot subjektivna kumulacija zahtevkov odvisni od volje tožnika, bi tožniki v primerih, ko je ZPP ob vložitvi tožb eno in/ali drugo vrsto kumulacije dopuščal, lahko namesto združevanja zahtevkov zoper Banko Slovenije vložili več ločenih tožb z različnimi zahtevki, oziroma bi različne tožence tožili z ločenimi tožbami. Skupno in poenoteno vodenje postopkov je bilo torej že pred ZPSVIKOB-1 prepuščeno diskreciji tožnikov.

62. Nadalje v nekaterih primerih ob vložitvi tožb že po ZPP niso bile izpolnjene procesne predpostavke za združevanje zahtevkov in so sodišča na podlagi tretjega odstavka 300. člena ZPP odločila o ločenem obravnavanju zahtevkov iz iste tožbe ali pa je razumno pričakovati, da bi tako odločila

že na tej zakonski podlagi, če bi postopek v fazi priprav za glavno obravnavo že pripeljala tako daleč⁵⁴ in če prej ne bi bil uveljavljen ZPSVIKOB-1, ki je vprašanja dopustnosti združevanja zahtevkov rešil na svoj način.

63. Tudi v primerih, ko so ob vložitvi tožb po ZPP bile izpolnjene procesne predpostavke za združevanje zahtevkov, se nekdanji imetniki na to, da bo pravdni postopek dejansko na ta način voden in zaključen, niso mogli zanesti. Glede tega je v procesnem režimu, ki ga začrtuje ZPP, treba opozoriti na širino diskrecijskih pooblastil sodišča pri odločanju o združitvi pravnih zahtevkov za skupno obravnavanje in o razločitvi (razdružitvi) postopka oziroma ločenem obravnavanju zahtevkov iz iste tožbe,⁵⁵ ki jih daje 300. člen ZPP.⁵⁶ Odločitev sodišča o ločenem obravnavanju zahtevkov iz iste tožbe je sklep formalnega procesnega vodstva (sklep, ki se nanaša na vodstvo postopka), zoper katerega ni posebne pritožbe (tretji odstavek 270. člena in četrti odstavek 298. člena ZPP). Sodišče nanjo v nadaljnjem teku pravde ni vezano (tretji odstavek 298. člena ZPP). Sodna praksa pojasnjuje, da se sodnik lahko samostojno odloči, ali je v zasledovanju cilja pospešitve obravnavanja zadeve in zmanjševanja stroškov bolj smotno pravdi združiti ali ju obravnavati ločeno.⁵⁷ Kot je bilo že navedeno v prejšnji točki obrazložitve, pa sodišče mora uporabiti pooblastilo za razločitev postopka, če je tožnik mimo pravil ZPP v eni tožbi uveljavljal več zahtevkov ali tožil več tožencev.

64. Procesno upravičenje sodišča, da po tretjem odstavku 300. člena ZPP iz razlogov smotrnosti oziroma ekonomičnosti odredi razdružitve postopka, je že v času pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 v bistvenem spodbujalo stabilnost pričakovanja nekdanjih imetnikov, ki so v svojih tožbah sicer povsem zakonito objektivno in subjektivno kumulirali zahteve v zvezi z izbrisom (ali opirali isti zahtevek zoper isto stranko na več ločenih dejanskih in pravnih podlag), da bo sodišče vse te zahteve (oziroma vse te dejanske in pravne podlage enotnega zahtevka) zoper vse tožence dejansko obravnavalo in o njih odločalo skupaj, v enem postopku. Doktrina ne vidi ovir za ločitev pravnih, tudi če gre za objektivno ali subjektivno kumulacijo, razen pri enotnem sosporništvi,⁵⁸ za katero pa v sporih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti ne gre, in v primerih eventualne objektivne ali subjektivne kumulacije (tretji odstavek 182. člena in 192. člen ZPP).⁵⁹

65. Do naknadnih razločitev pravnih postopkov, ki se nanašajo na izbris kvalificiranih obveznosti, je prihajalo tudi zato, ker so sodišča pogosto različno odločala o prekinitvah postopkov (oziroma nadaljevanjih prekinjenih postopkov) zoper Banko Slovenije na eni strani in zoper druge tožence na drugi strani in so zavračala argumente nekdanjih imetnikov o nedopustnosti takega ravnanja. Kot kaže sodna praksa iz časa pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1, v številnih, verjetno prevladujočih primerih odškodninskih zahtevkov nekdanjih imetnikov ni take zveze med postopkom zoper Banko Slovenije in postopkom zoper poslovno banko, ki bi na primer narekovala prekinitev postopka (tudi) zoper poslovno banko do razrešitve vprašanja zakonitosti oziroma ustavnosti odločbe Banke Slovenije v postopku zoper Banko Slovenije.⁶⁰ Upoštevati je tudi treba, da je v nekaterih primerih začetnega sosporništva na pasivni strani⁶¹ prihajalo do razločitev postopkov zato, ker je bil najprej prekinjen pravdni postopek zoper vse tri toženke, pozneje pa je sodišče nadaljevalo postopek le zoper poslovno banko in Republiko Slovenijo. Sodišča so v takih primerih zavrnila tezo, da je zaradi tesne povezanosti pravnih in dejanskih vprašanj treba zahteve zoper vse toženke obravnavati skupaj, v okviru istega postopka, in so se sklicevala na to, da so toženke navadne sospornice in da obravnava zahtevkov zoper njih v istem postopku ni obvezna.⁶²

66. Pravdne stranke so lahko po ZPP računale tudi na t. i. ustalitev pristojnosti (*perpetuatio fori*) iz tretjega odstavka 17. člena ZPP⁶³ in na atrakcijo krajevne pristojnosti pri toženih materialnih sospornikih (*forum attractionis*) iz 49. člena ZPP, ko je sploh bil podan tak položaj.⁶⁴ Atrakcije krajevne pristojnosti pri toženih formalnih sospornikih ni in mora tedaj sodišče, pri katerem je vložena tožba, postopek razdružiti in tožbo, naperjeno zoper toženca, za katero to sodišče ni krajevno pristojno, odstopiti pristojnemu sodišču.⁶⁵ Glede na to, da v pravnih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti na pasivni strani ni pogosto podano materialno sosporništvo, se nekdanji imetniki po ZPP načeloma niso mogli zanesti na to, da je prišlo do atrakcije (razen če ustrezna tožena stranka ne bi pravočasno ugovarjala krajevni pristojnosti sodišča).

(c) Presoja očitkov o neskladnosti prvega in tretjega odstavka 3. člena, 6. člena, in prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 s prvim odstavkom 23. člena in 155. členom Ustave

67. Pobudniki očitajo prvemu in tretjemu odstavku 3. člena, 6. členu in prvemu odstavku 48. člena ZPSVIKOB-1 neskladje z drugim odstavkom 14. člena, 22., 23. in 155. členom Ustave ter 6. členom EKČP. Upošteva, da je njihove očitke mogoče po vsebini podrediti pod ti dve določbi Ustave (6. člen EKČP pa ne jamči obsežnejšega varstva človekovih pravic od 23. člena Ustave), je Ustavno sodišče navedene očitke preizkusilo z vidika prvega odstavka 23. člena Ustave in 155. člena Ustave. Preizkusilo jih je tudi, kolikor se smiselno nanašajo na 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1.

68. Pobude utemeljujejo zatrjevane protiustavnosti tako, da se nanašajo na položaj, v katerem pobudniki tudi dejansko so – na položaj nekdanjih imetnikov, ki so vložili odškodninske tožbe zaradi škode, nastale z izbrisom kvalificiranih obveznosti (proti različnim tožencem, na različnih dejanskih in pravnih podlagah) še pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1. Ustavno sodišče je tako presojalo navedene določbe le s tega vidika.

69. Prvi in tretji odstavek 3. člena ZPSVIKOB-1 določata, da lahko nekdanji imetniki odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije uveljavljajo le v skladu s postopkom, ki ga določa ZPSVIKOB-1, in da se ZPSVIKOB-1 ne uporablja za druge tožbene zahteve, s katerimi se ne uveljavlja to odškodninsko varstvo, vključno z zahtevki, s katerimi nekdanji imetniki uveljavljajo kršitve pojasnilne dolžnosti poslovne banke. Za odločanje v odškodninskih postopkih proti Banki Slovenije zaradi učinkov njenih odločb o izbrisu je izključno pristojno Okrožno sodišče v Mariboru (6. člen ZPSVIKOB-1). Prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 je namenjen uveljavitvi načela, da lahko nekdanji imetniki odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije (in samo to odškodninsko varstvo)⁶⁶ uveljavljajo le v skladu s postopkom in pred sodiščem, pristojnim po ZPSVIKOB-1, tudi če so odškodninsko tožbo vložili še pred njegovo uveljavitvijo. Treba ga je razumeti skupaj s prvim in tretjim odstavkom 3. člena ter 6. členom tega zakona, saj zagotavlja njihovo dejansko uveljavitev tudi za prej vložene tožbe. Prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 to dosega: (a) z zapovedjo ločitve odločanja o zahtevkih v pravnih postopkih, ki so se začeli pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 in v katerih so nekdanji imetniki v tožbah oblikovali objektivne in subjektivne kumulacije zahtevkov oziroma nasploh postavljali zahteve v neskladju s prvim in tretjim odstavkom 3. člena ZPSVIKOB-1, in (b) z navodilom sodiščem, ki ob uveljavitvi zakona že vodijo postopke, v katerih so vložene tožbe s tožbenimi zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, in niso pristojno sodišče po 6. členu ZPSVIKOB-1, naj v dveh mesecih izdajo sklepe, ki so po svoji pravni naravi delno sklepi o krajevni nepristojnosti sodišča za te zahteve in o odstopu zadeve krajevno pristojnemu sodišču, delno pa (če so v tožbah zajete z ZPSVIKOB-1 nezdržljive kumulacije ali njim sorodna oblikovanja zahtevkov) sklepi o t. i. razdružitvi postopka oziroma o ločenem obravnavanju zahtevkov zoper Banko Slovenije (oziroma v nekaterih primerih zoper državo) zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije in zahtevkov zoper druge subjekte, najpogosteje (poslovne) banke, ali tudi zoper Banko Slovenije na drugi dejanski in pravni podlagi.⁶⁷ Po uveljavitvi ZPSVIKOB-1 se je izoblikovala sodna praksa, iz katere izhaja, da je z uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 nastal poseben pravni položaj, v katerem je treba pred odločitvijo o pristojnosti in zaradi uresničitve pravice do izjave tožniku najprej dati možnost, da tožbo oblikuje v skladu s spremenjeno zakonodajo in morebiti prilagodi tudi zahtevek, saj naj zakonskih sprememb ob vložitvi tožbe ne bi mogel upoštevati.⁶⁸

70. Pobudniki navajajo, da je opisana ureditev v neskladju s človekovo oziroma ustavno pravico do učinkovitega sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Kot je razvidno iz trditvene podlage pobudnikov, predstavljene v razdelku A. te odločbe, pobudniki domnevnega neskladja prvega in tretjega odstavka 3. člena, 6. člena in prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 s prvim odstavkom 23. člena Ustave sploh ne utemeljujejo s trditvami o nadaljnjem obstoju protiustavne pravne praznine iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-295/13⁶⁹ oziroma s trditvami o tem, da ZPSVIKOB-1 ni izpolnil svojega smotra in protiustavnosti ni ustrezno odpravil. Pač pa je bistvo njihovih očitkov stališče, da učinkovito sodno varstvo iz več razlogov zahteva, če je taka volja tožnikov, skupno obravnavanje in odločanje o (1) odškodninskih zahtevkih nekdanjih imetnikov zaradi učinkov odločb o izbrisu Banke Slovenije in (2) o njihovih drugih, z izbrisom kvalificiranih obveznosti tako ali drugače povezanih odškodninskih zahtevkih, tako da se o vseh teh zahtevkih zoper vse te tožence odloča v združenih

pravdah v istem postopku, pred istim pristojnim sodiščem in po istih postopkovnih pravilih. Pobudniki torej nasprotujejo obvezni razdružitvi pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 začetih pravnih postopkov in uveljavitvi načela, da Okrožno sodišče v Mariboru v postopku po ZPSVIKOB-1 odloča le v odškodninskih sporih zaradi učinkov odločb Banke Slovenije.

71. Prvi odstavek 23. člena Ustave določa, da ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Pravica do sodnega varstva zagotavlja možnost predložitve zadeve sodišču, ki bo o zadevi v razumnem času vsebinsko (meritorno) odločilo. Gre torej za jamstvo odločitve o pravicah in obveznostih oziroma odločitve o tem, ali je pravovarstveni zahtevek po materialnem pravu utemeljen ali neutemeljen. Sodno varstvo mora biti učinkovito, kar pomeni, da lahko prizadeti učinkovito brani svoje pravice, interese in pravne koristi.⁷⁰ Pravica do sodnega varstva ne daje pravice do točno določene oblike sodnega varstva, temveč zagotavlja pravico uveljavljati določeno varstvo po vsebini v ustreznem, za to predvidenem sodnem postopku.⁷¹ Pomembno je, ali je izbrani način uresničevanja pravice do sodnega varstva, gledano kot celota, tak, da zadošča zahtevi po učinkovitem sodnem varstvu iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Če ni, je zakonodajalec posegel v navedeno pravico⁷² oziroma je sodno varstvo, s katerim upravičenec ne more doseči učinkovitega varstva svojih pravic, v neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave.⁷³ Ni namreč namen Ustave, da bi človekove pravice priznala zgolj formalno in teoretično, ampak je ustavna zahteva, da mora biti zagotovljena možnost učinkovitega in dejanskega izvrševanja človekovih pravic.⁷⁴ Tako je tudi stališče Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP).⁷⁵ Rdeča nit odločitev Ustavnega sodišča o neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave ali drugimi ustavnimi določbami zaradi nedostopnosti učinkovitega sodnega varstva je odsotnost posebnih, spornemu razmerju in učinkovitemu reševanju sporov v zvezi z njim prikritih procesnih zakonskih pravil, kadar je materialno pravno razmerje tako, da sodno varstvo, ki je na voljo, ne zadošča.⁷⁶

72. Ustavno sodišče mora najprej presoditi, ali odločitev zakonodajalca, da se bodo po posebnih procesnih pravilih ZPSVIKOB-1 pred izključno pristojnim sodiščem po tem zakonu obravnavali le odškodninski zahtevki nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije zaradi učinkov njenih odločb, posega v pravico do sodnega varstva po prvem odstavku 23. člena Ustave. Ta odločitev namreč pomeni tudi to, da se bodo drugi, z izbrisom kvalificiranih obveznosti tako ali drugače povezani odškodninski zahtevki obravnavali v ločenih postopkih, po pravilih ZPP in pogosto (kar je sicer odvisno od splošnih pravil o krajevni in stvarni pristojnosti) tudi pred drugim sodiščem.

73. Očitki pobudnikov o posegu v pravico iz prvega odstavka 23. člena Ustave so neprepričljivi, ne dovolj opredeljeni in pavšalni. Pobudniki so sicer izkazali, da so v tožbah pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 objektivno in subjektivno kumulirali različne zahtevke za povračilo v bistvu iste škode na način, ki ga izpodbija ureditev ne dovoljuje. Ustavno sodišče sprejema tudi, da jim obvezna razdružitve obravnavanja teh zahtevkov povzroča določene praktične nevšečnosti, ki vedno sledijo dejstvu, da bo stranka morala voditi npr. dva pravdna postopka namesto enega in se bo morebiti tudi morala prilagoditi uporabi različnih procesnih pravil. Ne sme se spregledati, da je odločitev o ločenem obravnavanju zahtevkov iz iste tožbe že po splošnem režimu ZPP povsem običajna in pogosta procesna odločitev, ki jo sodišče lahko sprejme zgolj iz razlogov smotrnosti, in to praviloma tudi v primerih povsem zakonitega tožbenega združevanja zahtevkov. Ta odločitev lahko pripelje tudi do potrebe po sodelovanju stranke v postopkih pred različnimi sodišči. Zgolj s posplošenimi trditvami o "podvojitvi procesnih aktivnosti", "uporabi različnih procesnih pravil" in "prekomernem bremenu" ter s trditvami o povečanju stroškov postopkov, ki so ali kvantitativno povsem neopredeljene ali pa jih ne spremljajo trditve o finančni nezmožnosti nekdanjih imetnikov nositi sprotne stroške postopkov, zato posega v pravico do sodnega varstva ni mogoče utemeljiti.

74. Še manj je to mogoče z očitkom, da bo obvezna razdružitve postopkov "podaljšala čas do pravnomočne odločitve o odgovornosti vseh oseb, ki so po prepričanju pobudnikov odgovorne za škodo". Drži namreč prav nasprotno. Roki za procesna dejanja po ZPSVIKOB-1 so izrazito dolgi,⁷⁷ postopki odločanja o odgovornosti Banke Slovenije zaradi izdaje odločb o izbrisu pa so že sami po sebi izredno kompleksni in zahtevni. Realno je torej pričakovati, da se bodo odškodninski zahtevki proti "drugim" tožencem, kot so zlasti poslovne banke, ob ločenem obravnavanju pravnomočno končali prej,

kot bi se, če bi se obravnavali v enotnem postopku po ZPSVIKOB-1.⁷⁸ Podobno je mogoče pričakovati za odškodninske postopke po ZPSVIKOB-1; verjetno se bodo tudi ti pravnomočno zaključili prej, kot bi se, če bi bili obremenjeni še s kumulacijami najrazličnejših zahtevkov zoper Banko Slovenije in druge tožence.⁷⁹

75. Pobudniki se ne morejo uspešno sklicevati na to, da ZPSVIKOB-1 ne zagotavlja učinkovitega sodnega varstva, ki ga je Ustavno sodišče zapovedalo v odločbi št. U-I-295/13. Trditvena podlaga pobudnikov namreč sploh ne zajema položajev, na katere se ta odločba Ustavnega sodišča izključno nanaša – procesnih razmerij med nekdanjimi imetniki in Banko Slovenije v zvezi s povračilom škode zaradi učinka odločb o izbrisu. Do neke mere je paradoksalno, da se pobudniki sklicujejo na navedeno odločbo Ustavnega sodišča, obenem pa zatrjujejo protiustavnost predpisa, ki poskuša na podlagi te odločbe, kolikor je mogoče, poenostaviti in pospešiti odškodninske postopke tako, da se iz njih izločijo vse vsebine, ki jih odločba št. U-I-295/13 neposredno ne obravnava.

76. Že ustavnosodna presoja iz časa pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 ne pritrjuje trditvam pobudnikov o ustavnopravni zahtevi po enotnem in skupnem obravnavanju v enem postopku različnih zahtevkov v zvezi z izbrisom. Iz dosedanjih prekinitev pravnih postopkov, ki jih je v zadevah iz svoje pristojnosti kot način izvršitve svoje končne odločbe ali začasnega zadržanja sprejelo Ustavno sodišče, je jasno videti, da Ustavno sodišče skupne in enotne obravnave v istem postopku odškodninskih zahtevkov zoper Banko Slovenije zaradi izbrisa skupaj z zahtevki proti drugim tožencem ni štel za ustavno pogojeno. Ustavno sodišče je namreč vedno odredilo le prekinitev odškodninskih postopkov po 350.a členu ZBan-1 (torej postopkov zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije proti Banki Slovenije) in ne drugih odškodninskih postopkov proti drugim tožencem.⁸⁰ V primerih subjektivnih kumulacij na pasivni strani je, ali bi lahko to narekovalo razdružitve postopkov, kakršno zdaj določajo izpodbijane določbe ZPSVIKOB-1.⁸¹ Kolikor so sodišča kljub temu prekinjala odškodninske postopke zoper vse tožence (in se tako izogibala razdružitvi), so ali ravnala brez pravne podlage ali pa so se sklicevala na prekinitev postopka zoper druge tožence zaradi čakanja na rešitev predhodnega vprašanja protipravnosti odločbe Banke Slovenije v postopku zoper Banko Slovenije; ta podlaga za prekinitev postopka je bila pozneje v sodni praksi praviloma zavrnjena.

77. Pobudniki izražajo bojazen, da lahko ločitev postopkov privede do položaja, da bosta zahtevka pobudnikov zoper poslovno banko in Banko Slovenije zavrnjena iz diametralno nasprotnih razlogov, kar nasprotuje pravni varnosti, ki jo narekuje načelo pravne države. Ustavno sodišče opozarja, da glede na materialne podlage, ki se ponujajo v sporih v zvezi z izbrisom, pobudniki nimajo nekakšnega vnaprejšnjega ustavnega jamstva, da bo za izgubljeno vrednost njihovih naložb na koncu nekdo nujno civilnopravno odgovoren. Glede tveganja (po razlogih) diametralno nasprotnih odločitev pa je bistveno, da so za odločitev o različnih zahtevkih pravno relevantne različne dejanske in pravne okoliščine. Glede odločanja v ločenih postopkih morajo sodišča zagotoviti, da nekdanji imetniki, tudi če se izkaže, da so bili v zvezi z izbrisom protipravno oškodovani, ne bodo na boljšem, kot če ne bi bilo škodnega dogodka. Po mnenju Ustavnega sodišča to tveganje zadostno odvrčajo običajni procesni mehanizmi, zlasti pa usmerjevalna funkcija Vrhovnega sodišča kot najvišjega sodišča v državi, ki je odgovorno za poenotenje sodne prakse.

78. Res je, da za nekatere od pobudnikov (če so zoper Banko Slovenije vložili enoten zahtevek z enim tožbenim predlogom, utemeljen na dveh različnih pravnih in dejanskih podlagah) prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 dejansko pomeni potrebo po preoblikovanju tožbe na način, da se do tedaj enotni zahtevek "razdeli" na dva zahtevka,⁸² nato pa bo sodišče, pri katerem je bila vložena tožba, le enega od zahtevkov odstopilo v odločanje Okrožnemu sodišču v Mariboru. Gre le za manjšo tehnično razliko tega primera od primerov "običajne" ločitve odločanja o posameznih kumuliranih zahtevkih. Pobudniki niso prepričljivo utemeljili svojih trditev, da obstajajo primeri, ko delitev odškodninskega zahtevka "na dve tožbi" dejansko ni mogoča in naj bi izpodbijana ureditev privedla do tega, da morajo stranke "del zahtevka" umakniti. Pobudniki trdijo, da ne morejo "zahtevati dvojne škode" od Banke Slovenije in da ne morejo vtoževane škode zoper to toženko razdeliti na dve pravni podlagi. Po mnenju Ustavnega sodišča pa pobudniki dejansko niso v nikakršnem nerešljivem položaju. Nobenega razloga ni, da ne bi z vsakim od zahtevkov po razdelitvi (na različnih dejanskih in pravnih podlagah) od Banke Slovenije zahtevali celotne škode, nastale z izbrisom. "Dvojno" ali celo "trojno" (isto) škodo namreč

pobudniki že tako ali tako uveljavljajo s pasivnimi kumulacijami zoper različne tožence, s čimer očitno nimajo težav, in to tudi ni procesno nedopustno.

79. Drži trditev pobudnikov, da jim izpodbijana ureditev ne dovoljuje več postavitve podrejenih zahtevkov zoper poslovne banke na način eventualnega pasivnega sosporništva iz 192. člena ZPP, tako da bi bil zahtevek zoper Banko Slovenije (o katerem bo po ZPSVIKOB-1 zdaj ločeno odločalo Okrožno sodišče v Mariboru) primarni zahtevek. To naj bi pomenilo, da morajo pobudniki zdaj odškodninski zahtevek zoper poslovno banko umakniti (pojasnjujejo, da zoper poslovno banko ne želijo postaviti primarnega zahtevka, saj naj bi z njim zahtevali vračilo iste škode, ki je nastala iz enega ali drugega vzroka). Tudi tu pobudniki po mnenju Ustavnega sodišča niso v nerešljivem položaju, čeprav jim nova ureditev do neke mere oži nabor procesno dopustnih ravnanj. Pobudniki lahko v ločenem postopku tudi od poslovne banke zahtevajo povračilo celotne škode, nastale z izbrisom.

80. Na trditev pobudnikov, da so tudi procesna razmerja med njimi in poslovnimi bankami obremenjena z neenakostjo orožij, Ustavno sodišče odgovarja, da to samo po sebi še ne more pomeniti, da Ustava zahteva posebno procesno ureditev za odškodninske spore med navedenimi subjekti. V pravnih postopkih so ne tako redko soočeni tožniki in toženci, med katerimi obstajajo znatna premoženjska in informacijska nesorazmerja. Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13 je asimetrijo med Banko Slovenije in tipičnim nekdanjim imetnikom dejansko štela za enega najbolj relevantnih dejavnikov za ugotovitev, da je 350.a člen ZBan-1 kršil pravico do sodnega varstva. A to je bilo v posebnem kontekstu tiste ustavnosodne presoje, s katero je bil presojan predpis, ki je centralni banki kot bančnemu regulatorju dal pooblastila za oblastni izbris finančnih instrumentov nekdanjih imetnikov zaradi preprečitve sistemskih posledic insolventnosti bank v težavah. Banka Slovenije je ta izbris izvedla na podlagi zapletenih strokovnih ocen, ki prizadetim osebam niso bile dostopne. Za izid ustavnosodne presoje v zadevi št. U-I-295/13 je bila bistvena celovita analiza specifičnih razmerij med Banko Slovenije in nekdanjimi imetniki, katere rezultata ni mogoče v celoti prenesti na premoženjska razmerja med nekdanjimi imetniki in poslovnimi bankami.

81. Glede na trditveno podlago pobud ne more biti povsem nepomembno niti to, da – razen v primerih enotnega sosporništva, za katero pri tožbah nekdanjih imetnikov ne gre – že ZPP ni kogentno določal, da se morajo pri teh sporih glede vseh mogočih zahtevkov in tožencev voditi enotni postopki. Če sta bili že po ZPP tako objektivna kot subjektivna kumulacija zahtevkov v zvezi z izbrisom odvisni od svobodne volje tožnika in če tega pobudniki ne kritizirajo, je tudi iz tega razloga težko pritrditi stališču, da je skupno in poenoteno vodenje teh pravnih postopkov ustavna zahteva. Če je neka procesna ureditev ključnega pomena za učinkovito sodno varstvo (ki je v širšem javnem interesu), njena uporaba ne more biti prepuščena diskreciji strank.

82. Kot je Ustavno sodišče navedlo že v 31. točki obrazložitve sklepa št. U-I-118/24 z dne 5. 12. 2024, velja, da če pobudniki v pravih zoper poslovne banke po pravilih ZPP zahtevajo in izkažejo procesno potrebo po dostopu do dokumentacije, ki je (tudi) v virtualni podatkovni sobi po ZPSVIKOB-1, bodo morala redna sodišča (povsem ločeno od pogojev za dostop do te dokumentacije po ZPSVIKOB-1 in njeno uporabo) upoštevati stališča Ustavnega sodišča iz 80.–90. točke obrazložitve odločbe št. U-I-4/20 o obsegu varstva pravice do poslovne skrivnosti, ki je sestavni del pravice do svobodne gospodarske pobude iz prvega odstavka 74. člena Ustave. Prav tako ni povsem razumljivo, kakšno "soočenje nasprotujočih stališč" Banke Slovenije in poslovnih bank glede potrebnosti izrednega ukrepa naj bi izostalo v primeru ločenega odločanja o dveh tipih odškodninskih zahtevkov in zakaj naj bi to škodilo pobudnikom. Če bodo nekdanji imetniki v odškodninskem postopku zoper poslovno banko kvalitetno utemeljili dokazni predlog za zaslišanje predstavnika Banke Slovenije oziroma za pridobitev kakšnega dokumenta Banke Slovenije, ZPP omogoča procesne instrumente, s katerimi je mogoče doseči izvedbo takega dokaza.⁸³

83. Trditve nekaterih pobudnikov o funkcionalni neustreznosti celotne zakonske zasnove procesnega varstva pravic nekdanjih imetnikov glede na ekonomsko naravo njihovih pravnih razmerij so preveč posplošene, da bi jih bilo mogoče obravnavati. Ustavno sodišče na tem mestu vendarle poudarja, da izbris kvalificiranih obveznosti na načelni ravni ni funkcionalno primerljiv z razlastitvijo, pri

kateri se lastninska pravica (to je dejansko obstoječa premoženjska vrednost) proti nadomestilu odvzame ali omeji v javno korist.

84. Glede na navedeno in glede na širino proste presoje zakonodajalca pri uzakonitvi pravil procesnega prava učinkovitost sodnega varstva ne zahteva obravnavanja vseh vrst zahtevkov v zvezi z izbrisom proti vsem mogočim tožencem, pred istim sodiščem, po istih procesnih pravilih in v istem postopku.

85. Prvi in tretji odstavek 3. člena ter prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 ne posegajo v prvi odstavek 23. člena Ustave in z njim niso v neskladju, 6. člen ZPSVIKOB-1 pa ni posegal v prvi odstavek 23. člena Ustave in z njim ni bil v neskladju. Enako velja za 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1, ki po vsebini ustreza 6. členu ZPSVIKOB-1.

86. Pobudniki zatrjujejo, da so navedene zakonske določbe ZPSVIKOB-1 v neskladju tudi s 155. členom Ustave. Te očitke je treba preizkusiti tudi, kolikor se smiselno nanašajo na 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1.

87. Ustava v prvem odstavku 155. člena prepoveduje povratno veljavo pravnih aktov s tem, ko določa, da zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. Smisel te ustavne prepovedi je zagotavljanje bistvene prvine pravne države, tj. pravne varnosti, ter s tem ohranjanje in utrjevanje zaupanja v pravo (2. člen Ustave).⁸⁴ Izjemo od navedene prepovedi določa drugi odstavek 155. člena Ustave, na podlagi katerega lahko samo zakon določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, če to zahteva javna korist in se s tem ne posega v pridobljene pravice.

88. V skladu z ustaljeno presojo Ustavnega sodišča ima predpis povratne učinke praviloma tedaj, ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek pred njegovo uveljavitvijo, oziroma tedaj, ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek po njegovi uveljavitvi, vendar njegove posamezne določbe učinkujejo tako, da za nazaj posežejo v pravne položaje ali pravna dejstva, ki so bili zaključeni v času veljavnosti prej veljavnega predpisa (prava retroaktivnost).⁸⁵ Pravni predpisi ne samo, da praviloma ne smejo retroaktivno jemati pravice, temveč tudi ne smejo za nazaj povečevati obveznosti oziroma jih na novo (na podlagi dejstev, ki so nastala v preteklosti) konstituirati in sploh naslovnikom pravnih norm oteževati pravnega položaja na podlagi dejstev, ki so se zgodila v preteklosti, ko ti niso mogli vedeti, da bodo (nekoč) pravno učinkovala – na podlagi predpisa, ki ga takrat, ko so nastopila, še ni bilo.⁸⁶ Za pravo retroaktivnost je značilno tudi, da prizadeti dejanskega stanja, ki se je zaključilo v preteklosti, s svojim kasnejšim ravnanjem ne more več spreminjati ali dopolnjevati ter si s tem olajšati ali izboljšati pravni položaj.⁸⁷

89. Za presojo očitkov o kršitvi 155. člena Ustave je v obravnavani zadevi bistveno, ali sporne določbe ZPSVIKOB-1 dejansko povratno učinkujejo na pravne položaje nekdanjih imetnikov, ki so bili ob uveljavitvi ZPSVIKOB-1 že zaključeni; ali torej sploh učinkujejo za nazaj v smislu te ustavne določbe. Pobudniki trdijo, da jim obvezna razločitev postopkov, ki izhaja iz izpodbijane ureditve, poslabšuje pravni položaj v postopkih, v katerih naj bi sodišča že "pravnomočno enotno obravnavala" zahtevke zoper Banko Slovenije in zahtevke zoper druge tožene stranke. Navajajo, da so že z vložitvijo tožb, v katerih so kumulirali različne zahtevke,⁸⁸ pridobili procesne pravice, da se tožbe tako tudi obravnavajo (torej kumulirani zahtevki skupaj v istem postopku), in sicer pred sodiščem, ki je bilo pristojno po ZPP (Okrožno sodišče v Ljubljani). Menijo, da sta pridobljeni procesni pravici "pravica do vložitve tožbe pod pogoji, ki jih je določal tedaj veljavni procesni zakon (ZPP in 350.a člen ZBan-1), in tudi ustalitev pristojnosti pri Okrožnem sodišču v Ljubljani".

90. Prvi in tretji odstavek 3. člena, 6. člen in prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 naj bi protiustavno posegli v pridobljene procesne pravice pobudnikov. Gre za določbe procesnega prava.

91. Za procesne (postopkovne) določbe pa so se v ustaljeni presoji Ustavnega sodišča razvila posebna merila, kdaj sploh gre za retroaktivno (povratno) učinkovanje predpisa. Ustavno sodišče je s sklepom št. U-I-21/02 z dne 12. 9. 2002 (Uradni list RS, št. 83/02, in OdlUS XI, 166) zavrnilo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti 498. člena Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št.

26/99 – v nadaljevanju ZPP/99), v skladu s katerim se je postopek nadaljeval po določbah starega zakona le, če je bila pred uveljavitvijo novega zakona na prvi stopnji izdana sodba ali sklep, s katerim se je postopek na prvi stopnji končal.⁸⁹

92. Ustavno sodišče je pojasnilo, da ni ustavne zahteve, da bi se sodni postopek moral končati po procesnih pravilih, po katerih se je začel. Z vidika Ustave je dopustna ureditev, da nova procesna pravila začnejo veljati takoj, tudi za tekoče sodne postopke. Izpodbijana določba naj tako ne bi uveljavljala retroaktivne veljavnosti zakona. Prav tako pa naj ne bi šlo za poseg v pridobljene pravice, saj naj bi za to šlo le, če bi novi zakon odvzel pravico vložiti revizijo stranki, ki ji je ta pravica z vročitvijo pravnomočne drugostopenjske in zanjo neugodne sodbe po tedaj veljavnem starem zakonu že nastala.⁹⁰

93. Ustavno sodišče je z odločbo št. U-I-98/07 z dne 12. 6. 2008 (Uradni list RS, št. 65/08, in OdlUS XVII, 42) ponovilo stališče, da gre za poseg v procesno pravico stranke, le če bi pred uveljavitvijo novega zakona procesno upravičenje (npr. pravica do pravnega sredstva) že nastalo.

94. Dejstvo je, da so nekdanji imetniki združevali zahtevke (ali dejanske in pravne podlage enotnega zahtevka) po lastni svobodni presoji, da so v tožbah sprejemali različna pravna stališča (npr. o solidarnosti obveznosti tožencev in zato o materialnem sosporništvu) in da so na podlagi teh stališč oblikovali tožbe in jih vložili pri po njihovi oceni za vse tožence pristojnem sodišču. Zaradi dolgotrajnih zastojev v pravnih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti sodišča v veliko primerih teh pravnih stališč pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 dejansko niso preizkusila v okviru priprav za glavno obravnavo. Drugače povedano: (a) v nekaterih primerih ob vložitvi tožb že po ZPP niso bile izpolnjene procesne predpostavke za združevanje zahtevkov; (b) tudi ko so ob vložitvi tožb po ZPP bile izpolnjene procesne predpostavke za združevanje zahtevkov, se nekdanji imetniki na to, da bo pravdni postopek dejansko na ta način voden in zaključen, zaradi širine pooblastil sodišča po 300. členu ZPP niso mogli trdno zanesti; (c) Vrhovno sodišče se je med drugim izreklo o tem, da presoja zakonitosti in ustavnosti odločbe Banke Slovenije ni predhodno vprašanje pri odločanju o odgovornosti poslovne banke; (č) ob odločitvah Ustavnega sodišča, ki je dosledno prekinjalo le pravnne postopke zoper Banko Slovenije zaradi učinkov odločb o izbrisu, ni bilo ovir za tako ravnanje sodišč, po katerem odločijo o ločenem obravnavanju zahtevkov iz iste tožbe tudi zato, ker je treba prekiniti (ali ohraniti prekinjeno) le odločanje o navedenih, ne pa tudi drugih zahtevkih v zvezi z izbrisom; (d) samo to, da so tožniki tožbene zahtevke oblikovali kot izpolnitev solidarne obveznosti, še ne pomeni, da so solidarnost obveznosti in materialno sosporništvo ter z njima povezana atrakcija krajevne pristojnosti iz 49. člena ZPP res podani.⁹¹

95. Nekdanji imetniki so že na podlagi ZPP, pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1, imeli zelo malo stabilnega in upravičenega pravnega pričakovanja, da bodo sodišča vse zahtevke zoper vse tožence dejansko obravnavala in o njih odločala skupaj, v enem postopku in po istih pravilih. Tako pričakovanje jim je po pravilih ZPP mogoče hipotetično priznati kvečjemu v primerih enotnega sosporništva, za katero pa v sporih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti ne gre, in bolj realistično v primerih dopustne eventualne objektivne ali subjektivne kumulacije (tretji odstavek 182. člena in 192. člen ZPP).⁹² Vendar to še nikakor ne pomeni, da gre v tem pogledu za pridobljeno procesno pravico, v katero je ZPSVIKOB-1 retroaktivno posegel. Stranke pravnih postopkov morajo namreč sprejeti, da zakonodajalec načeloma ob prehodu na nov postopkovni režim ni omejen s kakšnimi ustavnimi zahtevami in da je z vidika Ustave dopustna ureditev, da nova procesna pravila začnejo veljati takoj, tudi za tekoče sodne postopke, če le ne gre za položaj, ko bi se stranka glede kakšnih procesnih dejanj upravičeno zanesla na ureditev po starem zakonu.

96. Ustavno sodišče meni, da prvi in tretji odstavek 3. člena, 6. člen in prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 v nobenem delu ne učinkujejo povratno (za nazaj) in ne posegajo v zaključene pravne položaje oziroma pridobljene procesne pravice nekdanjih imetnikov. Ti namreč samo s tem, da so oblikovali tožbo na določen način, ki je bil po ZPP zakonit in v katerega nemara po ZPP celo sodišče ni moglo poseči,⁹³ niso pridobili nobene procesne pravice oziroma niso "zaprli" nobenega zaključenega procesnopravnega položaja v smislu 155. člena Ustave. Ti primeri vrednostno niso primerljivi npr. s pridobitvijo procesne pravice do pravnega sredstva s tem, da stranka vloži pravočasno in dovoljeno pravno sredstvo, ki ga pozneje novi zakon prekvalificira v drugo, z vidika stranke "šibkejšo" pravno

sredstvo.⁹⁴ Ta presoja Ustavnega sodišča ni povsem neodvisna od njegove predhodne ugotovitve, da izpodbijane določbe niso v ničemer prizadele učinkovitosti sodnega varstva nekdanjih imetnikov. Vse navedeno velja tudi za 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1, ki sta vsebinski korelat 6. člena ZPSVIKOB-1.

97. Prvi in tretji odstavek 3. člena in prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 ter 6. člen ZPSVIKOB-1/26 v zvezi s 3. točko šestega odstavka 14. člena ZS-1 niso v neskladju s 155. členom Ustave, 6. člen ZPSVIKOB-1 pa ni bil v neskladju s 155. členom Ustave. Vse navedene zakonske določbe tako niso oziroma niso bile v neskladju z Ustavo.

(č) Presoja očitkov o neskladnosti petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 z 2. členom in drugim odstavkom 14. člena Ustave

98. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 se glasi:

"Če prvotno sodišče po pravnomočnosti sklepa iz prvega odstavka tega člena nadaljuje odločanje o zahtevkih, za katere je pristojno, lahko tožnik v roku, ki ga določi prvotno sodišče, spremeni tožbo, za kar ni potrebna privolitev tožene stranke."

99. Izpodbijana določba se nanaša na t. i. prvotno sodišče, to je sodišče, ki ob uveljavitvi ZPSVIKOB-1 zoper Banko Slovenije ali Republiko Slovenijo vodi postopek, v katerem so vložene tožbe s tožbenimi zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije (v nadaljevanju prvotno sodišče), in ni pristojno sodišče za te zahtevke po 6. členu ZPSVIKOB-1. Prvi odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 prvotnemu sodišču nalaga, naj se izreče za nepristojno za odločanje o teh zahtevkih in odstopi zadevo Okrožnemu sodišču v Mariboru. Prvotno sodišče mora nadaljevati odločanje o morebitnih (po volji tožnika sprva kumuliranih ali drugače združenih z "odstopljenim zahtevkom") zahtevkih, za katere je pristojno po splošnih pravilih. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 za ta primer določa, da lahko tožnik v sodno določenem roku spremeni tožbo⁹⁵ brez privolitve tožene stranke. Ureditev je za tožnike (nekdanje imetnike) ugodnejša od splošne ureditve po 185. členu ZPP, ki za dopustnost spremembe tožbe po njeni vročitvi toženi stranki zahteva privolitev te stranke, razen če je sprememba smotrna za dokončno ureditev razmerja med strankama.

100. Pobudniki petemu odstavku 48. člena ZPSVIKOB-1 obrazloženo očitajo, da nasprotuje 2. členu in drugemu odstavku 14. člena Ustave.⁹⁶

101. Ko se pobudniki sklicujejo na kršitev 2. člena Ustave, trdijo, da je peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 v neskladju z načelom zaupanja v pravo. Načelo varstva zaupanja v pravo posamezniku in pravni osebi zagotavlja, da država pravnega položaja posameznika oziroma pravne osebe ne bo poslabšala arbitrarno, to je brez razloga, utemeljenega v prevladujočem javnem interesu. Ker gre za splošno pravno načelo in ne neposredno za eno od človekovih pravic, ki jim po 15. členu Ustave pripada strožje varstvo zoper morebitne omejitve in posege, to načelo nima absolutne veljave. V večji meri kot posamezne človekove pravice je dostopno možnim omejitvam, torej temu, da je v primeru konflikta oziroma kolizije med to in drugimi ustavnimi dobrinami treba v t. i. tehtanju dobrin presoditi, kateri izmed ustavno zavarovanih dobrin (ali načelu varstva zaupanja v pravo ali načelu prilagajanja prava družbenim razmeram) je v posameznem primeru treba dati prednost.⁹⁷ Pri tem je treba upoštevati, ali so bile sporne spremembe relativno predvidljive in ali so prizadeti s spremembo lahko vnaprej računali ter kakšni so teža spremembe in pomen obstoječega pravnega položaja za upravičence na eni strani in javni interes, ki utemeljuje drugačno ureditev od obstoječe, na drugi strani.⁹⁸

102. Načelo zaupanja v pravo naj ne bi bilo spoštovano zato, ker naj izpodbijana določba tožnikom ne bi dajala pravice do zmanjšanja ali umika drugih tožbenih zahtevkov⁹⁹ brez plačila za prvotno postavljeni zahtevek odmerjene sodne takse v roku, ki je enak roku za vložitev tožb po ZPSVIKOB-1.¹⁰⁰ Pobudniki navajajo, da bi po obvezni razdružitvi pravnih postopkov morali imeti možnost izjave in prilagoditve drugih zahtevkov novi ureditvi, v primeru odločitve o zmanjšanju ali umiku teh zahtevkov pa naj bi se to moralo odražati v ustrezno zmanjšani ali celo odpuščeni sodni taksi (pobudniki se ne strinjajo s tem, da se jim v primeru umika tožbe še vedno zaračuna tretjina običajne

sodne takse). Možnost umika v roku za vložitev tožb po ZPSVIKOB-1 pobudniki utemeljujejo s trditvijo, da bodo šele na podlagi polnega vpogleda v vse podatke v virtualni podatkovni sobi lahko ocenili, ali in v kolikšni meri lahko uspejo že z zahtevkom na podlagi ZPSVIKOB-1, in da zato ni smiselno vztrajati pri drugih zahtevkih.

103. Ustavno sodišče meni, da na podlagi teh očitkov ni mogoče opraviti tehtanja po ustaljenem testu načela zaupanja v pravo, saj pobudnikom niti ni uspelo izkazati, da peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 poslabšuje njihov pravni položaj. Pobudniki v bistvu zatrjujejo protiuslavno pravno praznino, ker v sporni določbi pogrešajo izrecno zakonsko določen in dovolj dolg rok za privilegirano spremembo (ali umik) tožbe, s katero se bo odločalo o "drugih zahtevkih", in ker v njej ni taksne oprostitve v celoti, če v takem primeru tožbo z drugimi zahtevki umaknejo, pač pa velja splošna ureditev iz tarifne številke 1112 Taksne tarife ZST-1, to je plačilo tretjine sodne takse za pravični postopek, če se postopek konča z umikom tožbe v določenem roku.

104. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 nekdanjim imetnikom zagotavlja, da se pred prvotnim sodiščem po razdružitvi postopkov izjavijo o nastalem procesnem položaju in da spremenijo tožbo z drugimi zahtevki (analogno je treba šteti, da lahko tudi umaknejo tožbo oziroma zmanjšajo zahtevke). Določba nekdanje imetnike celo privilegira v primerjavi s splošno ureditvijo, saj za spremembo tožbe ne določa privolitve tožene stranke. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 omogoča razlago, da mora biti rok, ki ga prvotno sodišče podeli nekdanjim imetnikom za spremembo ali umik tožbe, dovolj dolg glede na vse okoliščine primera. Pobudniki niso navedli, da je pred ZPSVIKOB-1 zanje veljala taka ugodnejša ureditev za spremembo ali umik tožbe z drugimi odškodninskimi zahtevki, kakršno zdaj pogrešajo v izpodbijani določbi. Pobudniki niso izkazali, da jim peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 sploh poslabšuje pravni položaj, in ta določba zato ni v neskladju z načelom zaupanja v pravo iz 2. člena Ustave.

105. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 pa tudi očitno ni v neskladju z načelom enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave. Pobudniki menijo, da bi morali biti tudi v primeru zmanjšanja višine drugih zahtevkov deležni enake ureditve, kot so je deležni pri zmanjšanju višine odškodninskega zahtevka proti Banki Slovenije zaradi učinkov odločbe o izbrisu na podlagi četrtega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1.¹⁰¹

106. Zahteva drugega odstavka 14. člena Ustave je, da je treba v bistvenem enake položaje obravnavati enako. Če se v bistvenem enaki položaji obravnavajo različno, mora za to obstajati razumen razlog, stvarno povezan s predmetom urejanja.¹⁰² Kljub temu pa načelo enakosti pred zakonom seveda ne ščiti "položajev", pač pa pravne subjekte, ki so nosilci upravičenj v njih.

107. V obravnavanem primeru je bistveno to, da se pobudniki primerjajo s samim seboj. Tožniki, ki so vložili odškodninske zahtevke proti Banki Slovenije zaradi učinkov odločbe o izbrisu, in tožniki, ki so vložili "druge odškodninske zahtevke", so glede na lastne trditve iz pobud v bistvu isti subjekt. Kršitve načela enakosti pred zakonom ni mogoče utemeljiti na način, da se primerjata dva dejanska in pravna položaja, od katerih je eden pravno urejen za določene pravne subjekte (tožnike v pravnih) ugodneje od drugega, če gre dejansko za iste pravne subjekte, ki so nosilci pravic in obveznosti v obeh dejanskih in pravnih položajih. Pobudniki na ta način ne morejo izkazati ustavnopravne nuje po raztegnitvi pravnega režima iz četrtega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 na položaj iz petega odstavka istega člena tega zakona.

108. Peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1 ni v neskladju z Ustavo.

Prvi, tretji in peti odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1

(a) Besedilo izpodbijanih določb in zakonski kontekst

109. Člen 32 ZPSVIKOB-1 se glasi:

"(1) Če kolektivna odškodninska tožba ni vložena v roku iz 29. člena tega zakona ali če sodišče vložene kolektivne odškodninske tožbe ne odobri, sodišče po prejemu odgovora na tožbe s sklepom združi posamezne pravde, v katerih so tožniki različnih redov kvalificiranih obveznosti in njihovi zahtevki izvirajo iz iste odločbe Banke Slovenije, ter jih obravnava v vzorčnem postopku v skladu z zakonom, ki ureja pravdni postopek.

(2) Sodišče pošlje upravljavcu podatkovne sobe seznam vseh tožnikov v 15 dneh po izdaji sklepa iz prejšnjega odstavka.

(3) V združenem postopku do pravnomočnosti sodbe o temelju dejanje posameznega tožnika učinkuje tudi v korist drugih tožnikov, ki zamudijo z opravo kakšnega pravnega dejanja ali pravnega dejanja niso opravili, če je tako dejanje njim v korist.

(4) Ne glede na zakon, ki ureja pravdni postopek, lahko vloge strank ter pisanja in odločbe sodišča, razen sodbe, vsebujejo navedbo skupnega pooblaščenca strank in prvo stranko s seznama strank iz sedmega odstavka 27. člena tega zakona.

(5) Ne glede na določbe zakona, ki ureja pravdni postopek, sodišče v primeru iz prvega odstavka tega člena ne pridobi izjav strank o prekinitvi postopka in izjav tožnikov o navedbah v odgovoru na tožbo."

110. Člen 32 ZPSVIKOB-1 je eno od dveh sredstev za uresničitev zakonodajalčeve dolžnosti iz odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, da uredi posebne postopke kolektivnega sodnega varstva, ki bodo zagotovili hitrost, ekonomičnost in uniformnost odločanja v sporih med nekdanjimi imetniki ter Banko Slovenije (drugo sredstvo je kolektivna odškodninska tožba iz 28. člena ZPSVIKOB-1). Če kolektivna odškodninska tožba ni v roku vložena oziroma ni odobrena, pride v poštev zakonito združevanje pravnih z ločeno vloženimi odškodninskimi zahtevki nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije zaradi izdaje odločb o izbrisu za skupno obravnavanje. Gre za obliko zakonite subjektivne kumulacije na aktivni strani.

111. Združevanje tožnikov oziroma njihovih zahtevkov v isti postopek je mogoče le v okviru zahtev po povračilu škode zaradi iste odločbe Banke Slovenije o izbrisu, kar je tudi logično zaradi identičnosti oziroma istovrstnosti dejanskih in pravnih vprašanj.¹⁰³ Združevanje se nanaša le na posamezne izbrane pravde oziroma tožnike ("s sklepom združi posamezne pravde, v katerih so tožniki različnih redov kvalificiranih obveznosti"¹⁰⁴ in njihovi zahtevki izvirajo iz iste odločbe Banke Slovenije"), saj je povezano z institutom vzorčnega postopka po ZPP ("ter jih obravnava v vzorčnem postopku v skladu z zakonom, ki ureja pravdni postopek"). Mišljen je vzorčni postopek po 279.b členu ZPP, ki se glasi:

"Če je pri sodišču vloženih večje število tožb, v katerih se tožbeni zahtevki opirajo na enako ali podobno dejansko in isto pravno podlago, lahko sodišče po prejemu odgovorov na tožbe na podlagi ene tožbe izvede vzorčni postopek, preostale postopke pa prekine.

Pred izdajo sklepa o prekinitvi postopka mora sodišče omogočiti strankam, da se izjavijo o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka, tožeči stranki pa omogočiti tudi, da se izjavi o navedbah v odgovoru na tožbo.

Zoper sklep o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka ni dovoljena pritožba.

Po pravnomočnosti sodbe, izdane v vzorčnem postopku, sodišče o prekinjenih postopkih, ki nimajo bistvenih posebnosti, odloči upoštevaje odločitve v vzorčnem primeru.

Stranka, ki je imela možnost sodelovati v vzorčnem postopku, v prekinjenih postopkih ne more oporekati dejanskim in pravnim ugotovitvam in stališčem, ki jih je zavzelo sodišče v vzorčnem postopku.

Vzorčni postopek je prednosten."

112. Četrti odstavek 279.b člena ZPP, ki omenja "pravnomočnost sodbe, izdane v vzorčnem postopku", je treba razumeti skupaj z 39. členom ZPSVIKOB-1, ki določa, da sodišče, če ugotovi, da so tožbeni zahtevki po podlagi utemeljeni, izda o tem sodbo o temelju, v kateri ugotovi, v kolikšni meri obstaja obveznost povrnitve škode po posameznih redih kvalificiranih obveznosti banke. Za vsako odločbo Banke Slovenije o izbrisu finančnih instrumentov v posamezni banki je torej predviden en vzorčni postopek, v katerega so združene posamezne odškodninske pravde nekdanjih imetnikov, vsekakor pa vsaj po ena za vsakega od redov kvalificiranih obveznosti iz te odločbe o izbrisu. Vzorčni postopek se konča s pravnomočno sodbo o temelju odškodninske odgovornosti Banke Slovenije zaradi izdaje posamezne odločbe o izbrisu, v kateri sodišče ali (a) ugotovi, da so tožbeni zahtevki, morda tudi le za posamezne rede obveznosti, po podlagi utemeljeni in "v kolikšni meri obstaja obveznost povrnitve škode po posameznih redih kvalificiranih obveznosti banke",¹⁰⁵ ali (b) kar je kljub pomanjkanju izrecnega odkazila v 39. členu ZPSVIKOB-1 tudi treba dopustiti, ugotovi, da obveznost Banke Slovenije, da povrne škodo zaradi izdaje posamezne odločbe o izbrisu (za nikogar ali samo za tožnike iz posameznih redov kvalificiranih obveznosti), ne obstaja. V združenem vzorčnem postopku velja, da dejanje posameznega tožnika učinkuje tudi v korist drugih tožnikov, ki zamudijo z opravo kakšnega pravnega dejanja ali pravnega dejanja niso opravili, če je tako dejanje njim v korist (tretji odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1). Zakonodajalec je sprejel to rešitev, čeprav tudi pri odločanju zgolj o temelju odškodninske odgovornosti Banke Slovenije za nekdanje imetnike iz različnih redov ne more veljati, da so enotni sosporniki.

113. Pravnomočnosti sodb o temeljih, izdanih v vzorčnih postopkih (eden za vsako odločbo Banke Slovenije o izbrisu), sledi, če je podlaga odškodninske odgovornosti vsaj za nekatere nekdanje imetnike podana, postavljanje zahtevkov po višini po prvem odstavku 40. člena ZPSVIKOB-1 (če niso bili postavljeni že prej).¹⁰⁶ Pobudniki so vlagali tožbe še pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 in so tako že prej morali postaviti odškodninske zahtevke po višini. Tretji odstavek 40. člena ZPSVIKOB-1 določa, da lahko sodišče po pravnomočnosti sodbe o temelju razdruži pravde, ki so bile združene za obravnavanje v vzorčnem postopku, če se s tem pospeši obravnavanje posameznih pravn. Treba je upoštevati, da velika večina pravn nekdanjih imetnikov po posamezni odločbi sploh ne bo združena v vzorčni postopek, pač pa bodo prekinjene do pravnomočnosti sodbe o temelju, izdane v vzorčnem postopku.¹⁰⁷ Četrti odstavek 279.b člena ZPP določa, da po pravnomočnosti sodbe, izdane v vzorčnem postopku, sodišče o prekinjenih postopkih, ki nimajo bistvenih posebnosti, odloči upoštevaje odločitev v vzorčnem primeru (mišljeno je odločanje o odškodninskih zahtevkih nekdanjih imetnikov po višini). Iz petega odstavka 279.b člena ZPP izhaja, da stranka, ki je imela možnost sodelovati v vzorčnem postopku, v prekinjenih postopkih ne more oporekati dejanskim in pravnim ugotovitvam in stališčem, ki jih je zavzelo sodišče v vzorčnem postopku. Vendar se za nekdanje imetnike, katerih pravde niso bile združene v vzorčni postopek, ta določba ne more uporabiti.

(b) Presoja očitkov o neskladnosti prvega, tretjega in petega odstavka 32. člena ZPSVIKOB-1 z 2. členom in prvim odstavkom 23. člena Ustave

114. Trditve pobudnikov o neskladju posameznih odstavkov 32. člena ZPSVIKOB-1 z načelom jasnosti in pomenske določljivosti predpisov (2. člen Ustave) in s pravico do učinkovitega sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave so izrazito pomanjkljivo opredeljene, presplošne in pavšalne. Kot take v veliki meri ne omogočajo poglobljene vsebinske obravnave. Mogoče je sicer razbrati, da pobudniki v izpodbijani ureditvi pogrešajo ureditev določenih pravnih vprašanj, torej trdijo, da obstaja protiustavna pravna praznina. Vendar to utemeljujejo na način, ki ne ustreza zahtevi po razumljivi, strokovni in zadostni obrazložitvi pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti zakona.

115. Tako npr. trdijo, da prvi odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1 "ne ureja nobenih procesnih vprašanj, ki nastanejo zaradi zapovedane združitve postopkov in hkratnega vzorčnega postopka", oziroma da "ne ZPP ne ZPSVIKOB-1 ne urejata pravnih vprašanj, vezanih na vodenje združene pravde". Trdijo tudi, da je njihov procesni položaj na podlagi izpodbijane ureditve nejasen. Ko se pobudniki sklicujejo na mnenji Zakonodajnopravne službe Državnega zbora o problematičnosti združitve pravn nekdanjih imetnikov oziroma o domnevni nezdržljivosti združitve pravn z institutom vzorčnega postopka, se sklicujejo na mnenji, ki sta bili izdani v postopku sprejemanja prvotnega zakona, to je Zakona o postopku sodnega in izvensodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank

(Uradni list RS, št. 72/19 – ZPSVIKOB) (mnenje z dne 14. 6. 2019), oziroma ob obravnavi osnutka ZPSVIKOB-1, ki je očitno še predvideval združevanje prav vseh pravnih za povračilo škode zaradi izdaje posamezne odločbe Banke Slovenije o izbrisu (mnenje z dne 12. 4. 2024).¹⁰⁸ Ti očitki pobudnikov so presplošni ali pa temeljijo na nepravilnih predpostavkah.

116. Da bi Ustavno sodišče vsebinsko obravnavalo trditve o protiustavni nejasnosti in neučinkovitosti sodnega varstva zaradi pravne praznine, morajo biti te konkretizirane na način, ki vzbuja zaupanje, da so pobudniki (po lastni presoji in tehtnem, a neuspešnem razlagalnem naporu) dejansko naleteli na nejasnost ali neučinkovitost. Ne zadošča, da preprosto naštejejo večje število domnevno nepopolno urejenih procesnih institutov zato, da bi od Ustavnega sodišča pridobili obsežen in analitičen vnaprejšnji odgovor na vsa morebitna sporna vprašanja v zvezi s temi instituti, ki se lahko pojavijo v pravnih, oziroma nekakšna *de facto* jamstva, kako bo sodišče razložilo posamezno sporno vprašanje, ki se hipotetično lahko pojavi v praksi. Številni očitki pobudnikov v zvezi s tem niso dovolj artikulirani,¹⁰⁹ so očitno neutemeljeni,¹¹⁰ nepreverljivi¹¹¹ ali pa gre celo za nekakšne pomisleke o primernosti ureditve.¹¹² Pobudniki praviloma niti ne navedejo, kakšna po vsebini posebna procesna pravila pogrešajo v ZPSVIKOB-1, kar v okoliščinah primera slabi prepričljivost njihovih očitkov o protiustavni pravni praznini.

117. Pobudniki v pobudah povsem spregledajo, da se v postopkih po ZPSVIKOB-1 podrejeno uporabljajo pravila ZPP,¹¹³ to je pravila, glede katerih obstaja obsežen korpus ustaljene sodne prakse in strokovne literature, v katerem je mogoče najti odgovore na različna vprašanja, ki jih pobudniki pavšalno odpirajo (tudi glede sodelovanja v postopku, izjavljanja in učinka pravnih dejanj enotnih in navadnih sospornikov, glede stroškov v primeru združevanja procesnih udeležencev itd.). Argumente pobudnikov glede protiustavnosti prvega, tretjega in petega odstavka 32. člena ZPSVIKOB-1 zaradi protiustavne pravne praznine bi bilo mogoče resneje obravnavati le, če bi pobudniki (ki jih zastopa kvalificirani pooblaščenec) ob hkratni analizi ZPSVIKOB-1 in ZPP ter izkazanem poznavanju sodne prakse in doktrine glede spornih vprašanj vložili napor v iskanje odgovorov na pavšalno navržene dileme iz pobud ter dokazali, da kljub temu naporu še vedno obstaja resen dvom glede jasnosti in določnosti oziroma učinkovitosti sporne ureditve.

118. Ker pobudniki niso tako ravnali, je Ustavno sodišče odločilo, da prvi, tretji in peti odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1 niso v neskladju z 2. členom in prvim odstavkom 23. člena Ustave in tako tudi niso v neskladju z Ustavo.

Člen 33 ZPSVIKOB-1

(a) Besedilo izpodbijane določbe

119. Člen 33 ZPSVIKOB-1 se glasi:

"(1) Republika Slovenija v postopkih po tem zakonu nastopa kot stranski intervenient.

(2) Republika Slovenija se kot stranski intervenient pridruži Banki Slovenije."

(b) Presoja 33. člena ZPSVIKOB-1 z vidika 2. člena Ustave

120. Pobudniki zatrjujejo neskladje navedene določbe z 2., 3. in 152. členom Ustave. Ker so očitki glede drugega odstavka 3. člena (načelo delitve oblasti) in glede 152. člena Ustave (načelo samostojnosti centralne banke) pavšalni,¹¹⁴ je Ustavno sodišče opravilo presojo z vidika 2. člena Ustave.

121. Po oceni pobudnikov 33. člen ZPSVIKOB-1 krši načela pravne države iz 2. člena Ustave, ker naj bi Republiki Sloveniji, kljub temu da naj za izid odškodninskih sporov med nekdanjimi imetniki in Banko Slovenije ne bi imela pravnega interesa, dajal pravni položaj stranskega intervenienta na strani Banke Slovenije, s čimer naj bi bilo podano notranje neskladje med predpisi, to je med 33. členom ZPSVIKOB-1 in prvim odstavkom 199. člena ZPP.¹¹⁵

122. Po prvem odstavku 160. člena Ustave Ustavno sodišče ni pristojno presoati medsebojne skladnosti dveh zakonov, razen če bi bila zaradi njunega neskladja kršena načela pravne države in s tem 2. člen Ustave. Iz načel pravne države namreč izhaja zahteva, da mora biti pravni red konsistenten in notranje usklajen in zato v njem ne sme biti antinomij (to je obstoja v pravnem sistemu medsebojno inkompatibilnih pravil). Kadar dva predpisa urejata isto materijo, jo morata urejati tako, da so norme ne le v skladu z višjimi normami (vertikalna usklajenost), temveč tudi s pravnim redom v celoti (horizontalna usklajenost). V primeru morebitnih notranjih neskladij je naloga rednih sodišč, da z različnimi pravili razlage, ki so splošno sprejeta v pravni teoriji in uporabljana v pravni praksi, ugotovijo, katero pravo je treba uporabiti v konkretnem primeru. Vse dokler je medsebojna neskladja mogoče odpraviti z uporabo razlagalnih pravil, njihov obstoj ne pomeni kršitev načel pravne države.¹¹⁶

123. Ustavno sodišče meni, da ne bi šlo za protiustavno antinomijo celo, če bi držalo, da Republika Slovenija nima pravnega interesa za izid odškodninskih sporov po ZPSVIKOB-1 med nekdanjimi imetniki in Banko Slovenije. Ni namreč nedopustno samo po sebi, če zakonodajalec sprejme izjemo od splošnega pravila za posebej pravno urejen primer (torej izjemo od pravila, da mora stranski intervenient izkazati pravni, ne le ekonomski interes, da v tuji pravdi zmaga ena od strank). Vendar pri 33. členu ZPSVIKOB-1 niti ne gre za tak primer izjeme od prvega odstavka 199. člena ZPP. Člen 33 ZPSVIKOB-1 pomeni specifično ureditev le v smislu, da gre za zakonito stransko intervencijo na strani tožene stranke. Republika Slovenija ima pravni interes, da v odškodninskih sporih po ZPSVIKOB-1 zmaga Banka Slovenije. Če Banka Slovenije pravnomočno izgubi te odškodninske spore, na Republiko Slovenijo *ex lege* preidejo obveznosti plačila nekdanjim imetnikom po teh sodbah (42. člen ZPSVIKOB-1). Regres do Banke Slovenije ima država le pod omejujočimi pogoji 43. člena ZPSVIKOB-1,¹¹⁷ čeprav mora sama plačati nekdanjim imetnikom po ugodilnih sodbah, ki jih ti izposlujejo proti Banki Slovenije (že) na podlagi ugotovitev sodišč, da je nekdanjemu imetniku zaradi učinka izrednega ukrepa nastala škoda v višini, ki je višja od škode, ki bi mu nastala, če izredni ukrep ne bi bil izrečen. Zato 33. člen ZPSVIKOB-1 ni protiustavno inkompatibilen s prvim odstavkom 199. člena ZPP, ni v neskladju z 2. členom Ustave in tako tudi ni v neskladju z Ustavo.

Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 in njuna presoja z vidika drugega odstavka 14. člena in prvega odstavka 23. člena Ustave

(a) Besedilo izpodbijane določbe

124. Člen 35 ZPSVIKOB-1 se glasi:

"(1) Ne glede na zakon, ki ureja sodne takse, obveznost plačila sodne takse nastane ob izteku roka iz prvega odstavka 40. člena tega zakona.

(2) Če ob izteku roka iz prvega odstavka 40. člena tega zakona, vložitvi vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije, ni plačana sodna taksa, sodišče izda taksnemu zavezancu plačilni nalog v skladu z zakonom, ki ureja sodne takse, in začne opravljati procesna dejanja.

(3) Če najmanj 30 nekdanjih imetnikov skupaj vloži tožbo iz 27. člena tega zakona in imajo skupnega pooblaščenca, so oproščeni plačila sodne takse."

(b) Presoja prvega in tretjega odstavka 35. člena ZPSVIKOB-1 z vidika drugega odstavka 14. člena in prvega odstavka 23. člena Ustave

125. Pobudniki trdijo, da sta prvi in tretji odstavek navedene zakonske določbe v neskladju z Ustavo. Te očitke je Ustavno sodišče obravnavalo z vidika načela enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave in pravice do učinkovitega sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave.

126. Pobudniki so sicer zatrjevali še neskladje z nekaterimi drugimi ustavnimi določbami. Ustavno sodišče ni moglo opraviti presoje na podlagi splošnega načela sorazmernosti (2. člen Ustave),

ker to načelo po ustaljeni ustavnosodni presoji ne more biti samostojno merilo za presojo skladnosti izpodbijane ureditve z Ustavo, temveč je vezano na ugotovljeni poseg v posamezno pravico.¹¹⁸ Za presojo na podlagi kršitve načela jasnosti in pomenske določljivosti predpisov (2. člen Ustave) pobudniki nimajo pravnega interesa, saj jo vežejo na položaj nekdanjih imetnikov, ki na podlagi prvega odstavka 27. člena ZPSVIKOB-1 vložijo tožbo brez številčno opredeljenega zahtevka za plačilo škode po višini, oziroma zahtevajo le, da sodišče ugotovi obstoj obveznosti povrnitve škode Banke Slovenije. Če naj bi bil tak zahtevek zavrnjen, naj bi ostala vrednost spornega predmeta nedoločena in nedoločljiva, zato naj ne bi bilo jasno, kako se bodo od nje odmerjali stroški postopka in sodne takse. Pobudniki niso v takem pravnem položaju, saj so vložili tožbe pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1, torej nujno z določenimi zahtevki po višini. Očitki pobudnikov o kršitvi pravice do enakega varstva pravic (22. člen Ustave) so ostali povsem neobrazloženi. Presoje na podlagi pravice do zasebne lastnine (33. člen Ustave) pa Ustavno sodišče ni opravilo, ker je mogoče jamstva učinkovitega pravnega varstva zasebne lastnine, ki jih poudarja ESČP,¹¹⁹ obravnavati v okviru presoje skladnosti s pravico do sodnega varstva.

127. Pobudniki menijo, da bi morali biti nekdanji imetniki v odškodninskih sporih deležni (vsaj delne) oprostitve ali odloga plačila sodnih taks, tako kot to sedaj določa 11. člen ZST-1 – le da tudi v primerih, ko niso podani razlogi za oprostitev ali odlog iz 11. člena ZST-1, ki se omejujejo na preživljanje strank in njihovih družin.¹²⁰ Navajajo, da so svoje pravice prisiljeni varovati z odškodninskimi tožbami, saj jim druga pravna pot za izpodbijanje zakonitosti izbrisa ni na voljo.

128. Ustavno sodišče v ustaljeni presoji poudarja, da prvi odstavek 23. člena Ustave, ki vsakomur zagotavlja pravico do sodnega varstva, preprečuje, da bi nepremožnim osebam višina sodnih stroškov pomenila nepremostljivo oviro za dostop do sodišča, in da zahteva po učinkovitem izvrševanju pravic preprečuje tako razlago zakona, ki bi povzročila, da bi bilo sodno varstvo posameznika odvisno od njegove ekonomske zmožnosti.¹²¹ Tako pravica do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave kot tudi pravica do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave zakonodajalcu prepovedujeta postavljanje nepremostljivih stroškovnih ovir za njuno dejansko in učinkovito izvrševanje. Odsev te prepovedi je ustavnopravna dolžnost zakonodajalca, da kadar naloži obveznost plačila sodne takse, obenem predvidi institut oprostitve plačila sodnih taks oziroma drugih ustreznih taksnih olajšav za tiste, ki plačila ne zmorejo brez resnih, nesorazmernih žrtev.¹²²

129. Pobudniki niti ne trdijo, da so v položaju, da jim sodne takse v različnih odškodninskih postopkih v zvezi z izbrisom kvalificiranih obveznosti postavljajo nepremostljive stroškovne ovire za dejansko in učinkovito izvrševanje pravice do sodnega varstva. Dejstvo, da so svoje pravice prisiljeni varovati z odškodninskimi tožbami, pa ne pomeni, da bi učinkovito sodno varstvo zahtevalo posebno ureditev oprostitve in odloga sodnih taks zanje (iz tega razloga). Velika večina tožnikov v civilnih postopkih začenja te postopke prav zato, ker je to edina možnost za zavarovanje njihovih kršenih materialnih pravic.

130. Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 naj bi bila obremenjena s protiustavno pravno praznino tudi zato, ker naj bi morali nekdanji imetniki po razdružitvi odločanja o odškodninskih zahtevkih plačati "dvojno" sodno takso, to je polno sodno takso za zahtevke zaradi učinka odločb o izbrisu v enem postopku, in v drugem postopku še enkrat polno sodno takso za primarni zahtevek zoper Banko Slovenije po 26. členu Ustave (ter še tretjino sodne takse za podrejeni zahtevek zoper poslovno banko). Ni jasno, zakaj bi bilo v neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave, da morajo tožniki (ki ne trdijo, da jih plačilo sodne takse premoženjsko ogroža) plačati polno sodno takso za različne postopke v skladu z zakonskimi pravili (pa čeprav so ta pravila glede skupne taksne obremenitve do neke mere poslabšala njihov položaj).

131. Sodne takse za postopke po ZPSVIKOB-1 (zaradi učinkov odločb Banke Slovenije o izbrisu) naj bi bile tudi nesorazmerno previsoke in naj bi tako posegale v bistvo pravice do sodnega varstva. Ustavno sodišče tem trditvam ne more pritrditi. Pobudniki jih pretežno niti ne utemeljujejo z višino sodne takse za civilni odškodninski postopek sam po sebi, pač pa predvsem prek primerjave s sodno takso, ki bi jo plačali za upravni spor (če bi imeli v njem pravico izpodbijati odločbo Banke Slovenije o izbrisu). Pri tem se sicer zmotno sklicujejo na sodno takso iz tarifne številke 6111 Taksne tarife iz ZST-1 za postopek v upravnem sporu na splošno (148 EUR), ko pa je za opisani primer

upoštevna sodna taksa iz tarifne številke 6112 Taksne tarife iz ZST-1 za postopek za sodno varstvo po zakonu, ki ureja bančništvo (444 EUR). Vendar je bistveno nekaj drugega. Ustavno sodišče je že v odločbi št. U-I-112/98 z dne 17. 6. 1998 (Uradni list RS, št. 50/98, in OdlUS VII, 133), 5. točka obrazložitve, sprejelo stališče, da določanje višine sodne takse sodi v polje zakonodajalčeve presoje. Posamezne storitve – to je sodni postopki – naj bi se tako razlikovale, da je primerjava možna samo na ravni nekega povprečja, ki je rezultat tega, da so v posameznih postopkih možna visoka odstopanja v obe smeri. Tudi zato naj bi bilo polje zakonodajalčeve presoje pri določitvi višine sodnih taks dokaj široko; njegove skrajne meje naj bi zakonodajalec lahko prestopil zlasti s takim povišanjem dotedanjih ustaljenih oziroma običajnih sodnih taks, ki bi lahko učinkovalo že kot nedopustno omejevanje možnosti dostopa do sodnega varstva. Tega pa pobudniki niso izkazali. Dejstvo, da se sodno varstvo pobudnikov zagotavlja v civilnem pravnem postopku, ne pa v upravnem sporu (čeprav naj bi šlo dejansko za presojo pravilnosti upravnih aktov Banke Slovenije), ne vodi v zaključek, da prvi odstavek 23. člena Ustave v takem primeru zahteva odmero sodnih taks za pravdni postopek v višini kot za upravni spor.

132. Pobudniki z nobenim od svojih očitkov niso izkazali niti tega, da prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 sploh posegata v pravico do učinkovitega sodnega varstva. Navedeni določbi nista v neskladju s prvim odstavkom 23. člena Ustave.

133. Očitki o kršitvi načela enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave so dovolj opredeljeni v delu, v katerem pobudniki tretjemu odstavku 35. člena ZPSVIKOB-1 očitajo, da neenako obravnava nekdanje imetnike, ki so odškodninske tožbe proti Banki Slovenije vložili pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1, v primerjavi s tistimi nekdanjimi imetniki, ki so jih ali jih bodo vložili šele po uveljavitvi ZPSVIKOB-1. Ti naj bi bili deležni oprostitve sodne takse, če jih tožbo vloži najmanj 30 skupaj in imajo skupnega pooblaščenca. Pobudniki trdijo in izkažejo, da so odškodninske tožbe pred ZPSVIKOB-1 vlagali tako, da jih ni bilo 30 na posamezni tožbi. Nekdanji imetniki institutu oprostitve takse samemu po sebi priznavajo razumnost. Za razlikovanje med nekdanjimi imetniki po času vložitve tožbe pa ne vidijo nobenega razumnega razloga, ki bi bil utemeljen v naravi stvari.

134. Pobudniki niso v bistvenem v enakem položaju kot nekdanji imetniki, ki vlagajo odškodninske tožbe proti Banki Slovenije po uveljavitvi ZPSVIKOB-1. Predlagatelj ZPSVIKOB-1 pojasnjuje, da je "v tretjem odstavku z namenom, da se v kolektivno odškodninsko tožbo vključi čim večje število nekdanjih imetnikov, predvidena oprostitve plačila sodne takse".¹²³ Čas vložitve tožbe proti Banki Slovenije je zaradi narave zakonodajnega urejanja – zakon lahko vpliva na ravnanje naslovnikov le za naprej – upošteven razlikovalni faktor med nekdanjimi imetniki. Jasno in logično je, da je zakonodajalec s takšno boniteto iz tretjega odstavka 35. člena ZPSVIKOB-1 želel in mogel vplivati le na tiste nekdanje imetnike (jih spodbuditi k zaželenemu ravnanju), ki odškodninskih tožb niso vložili. Primerjani skupini nekdanjih imetnikov nista v enakem položaju, zato opustitev njunega enakega obravnavanja ni kršitev drugega odstavka 14. člena Ustave.

135. Prvi in tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1 nista v neskladju z načelom enakosti pred zakonom in tako nista v neskladju z Ustavo.

41. člen ZPSVIKOB-1

(a) Besedilo izpodbijane določbe in njena razlaga

136. Člen 41 ZPSVIKOB-1 se glasi:

"Odškodnina se obrestuje od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije do izplačila. Odškodnina se obrestuje po obrestni meri, ki jo je v času teka obresti uporabljala Evropska centralna banka za operacije glavnega refinanciranja. Če Republika Slovenija tožniku ne izplača odškodnine v roku za izpolnitev, se odškodnina obrestuje od prvega naslednjega dne po poteku tega roka po obrestni meri zamudnih obresti."

137. Izpodbijana določba je materialne narave in ureja obrestovanje odškodnin, ki utegnejo biti v odškodninskih postopkih proti Banki Slovenije zaradi učinkov odločb o izbrisu prisojene nekdanjim

imetnikom. Odškodnine se obrestujejo od dneva izdaje odločb Banke Slovenije o izbrisu¹²⁴ vse do njihovega izplačila nekdanjim imetnikom. Člen 41 ZPSVIKOB-1 določa za to obrestovanje dve različni obrestni meri. Od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije o izbrisu do poteka roka za izpolnitev (t. i. paricijskega roka) iz sodb, s katerimi je ugodeno odškodninskim zahtevkom, se uporablja (vsakokratna)¹²⁵ obrestna mera ECB. Od prvega naslednjega dne po poteku paricijskega roka pa do dejanskega plačila odškodnine, torej za primer zamude Republike Slovenije s plačilom po ugodilnih odškodninskih sodbah, se odškodnina obrestuje po (zakonski) obrestni meri zamudnih obresti. Gre za t. i. predpisano obrestno mero zamudnih obresti, ki je letna obrestna mera, po kateri se obrestujejo denarne obveznosti od dneva nastanka dolžnikove zamude do dneva plačila (prvi odstavek 1. člena ZPOMZO-1).¹²⁶

138. Mogoče je povzeti, da 41. člen ZPSVIKOB-1 določa, da se odškodnine nekdanjim imetnikom od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije o izbrisu do poteka roka za izpolnitev iz pravnomočne sodbe obrestujejo po obrestni meri ECB, od prvega naslednjega dne po poteku roka za izpolnitev do plačila pa po obrestni meri iz ZPOMZO-1, ki je trenutno (poenostavljeno napisano) obrestna mera ECB + 8 odstotkov. Pri tem je treba upoštevati, da razlika med obrestno mero ECB in obrestno mero iz ZPOMZO-1 ni ves čas enaka osmim odstotnim točkam. Člen 41 ZPSVIKOB-1 namreč neposredno odkazuje na vsakokrat veljavno obrestno mero ECB, kakor je za vsak dan obrestovanja določena na podlagi odločitev ECB (in se lahko spremeni tudi večkrat letno). ZPOMZO-1 pa višino obrestne mere ECB za svoje namene "zaklene" na začetku vsakega od dveh letnih šestmesečnih obdobj, za celotno trajanje posameznega obdobja. Na primer, obrestna mera ECB v času izdaje te odločbe Ustavnega sodišča znaša 2,65 odstotka letno, obrestna mera zamudnih obresti pa 10,40 odstotka letno.¹²⁷

139. Prvi odstavek 299. člena Obligacijskega zakonika (Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo in 20/18 – v nadaljevanju OZ) določa, da dolžnik pride v zamudo, če ne izpolni obveznosti v roku, ki je določen za izpolnitev. Bistveni predpostavki za nastop dolžnikove zamude sta zapadlost in neizpolnitev.¹²⁸ Prvi odstavek 378. člena OZ določa, da dolžnik, ki je v zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti. Odškodninska obveznost se šteje za zapadlo od trenutka nastanka škode (165. člen OZ); v primeru nekdanjih imetnikov je to z dnem izdaje in hkratnega učinkovanja odločb o izbrisu, s katerimi je Banka Slovenije ukinila finančne instrumente bank, ki so bili v imetništvu nekdanjih imetnikov, in s tem zmanjšala njihovo premoženje.¹²⁹ Člen 41 ZPSVIKOB-1 zato ureja obrestovanje odškodnin za obdobje zamude z njihovim plačilom nekdanjim imetnikom. To obrestovanje ureja za pretežni del obdobja obrestovanja, na katero se nanaša, drugače, kot če bi zanj veljala splošna ureditev po OZ in ZPOMZO-1.¹³⁰ Člen 41 ZPSVIKOB-1 namreč sprejme obrestovanje odškodnin po zakonski obrestni meri zamudnih obresti šele v končnem delu tega obdobja, po poteku paricijskega roka iz sodbe o ugoditvi zahtevku, in torej pod pogojem, da Republika Slovenija svoje obveznosti ne izpolni v roku iz sodbe.

140. Navedeno sicer še ne pomeni, da bi nekdanji imetniki, če 41. člena ZPSVIKOB-1 ne bi bilo, po splošni ureditvi bili nujno upravičeni do zakonskih zamudnih obresti od odškodnin od njihove zapadlosti, to je od dneva izdaje odločb Banke Slovenije o izbrisu. Drugače rečeno, ni nujno, da bi se po OZ in ZPOMZO-1 prav celotno obdobje obrestovanja, na katero se nanaša 41. člen ZPSVIKOB-1, razumelo kot "obdobje zamude". Za zamudno obrestovanje denarnih odškodnin (tudi odškodnin za premoženjsko škodo) namreč veljajo že po splošni ureditvi nekatere posebnosti. Po ustaljeni sodni praksi sodišča¹³¹ pri odškodninskih terjatvah te vrste ločujejo zapadlost od zamude. Zamuda načeloma nastopi z dnem, ko upnik pozove dolžnika k povrnitvi škode.¹³² To lahko upnik stori z izvensodnim pozivom ali seveda tudi z vložitvijo tožbe za plačilo odškodnine. Vendar lahko zamudne obresti od odškodnine za premoženjsko škodo začnejo teči tudi pred pozivom oziroma tožbo upnika; to je v primerih, ko sta dolžniku obstoj in višina odškodninske terjatve najkasneje z dnem, od katerega upnik zahteva plačilo zakonskih zamudnih obresti, že znana oziroma bi mu morala biti znana.¹³³ Ustavno sodišče se v tej odločbi ne more natančno opredeljevati do začetka teka zakonskih zamudnih obresti od odškodninskih terjatev nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije (po splošni ureditvi, pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1), vsekakor pa so te začele teči najpozneje tedaj, ko so bile Banki Slovenije vročene njihove odškodninske tožbe. Glede na datume vložitev odškodninskih tožb pobudnikov je to lahko bilo na primer že v letih 2016 in 2017, v drugih primerih pa seveda lahko glede na vložitve tožb

oziroma izvensodne pozive že tudi prej. Če pa so v teh primerih bili izpolnjeni pogoji za začetek zamudnega obrestovanja ob zapadlosti terjatev, so zakonske zamudne obresti nekdanjih imetnikov začele teči ob izdaji odločb o izbrisu Banke Slovenije v letih 2013 in 2014.

141. Ustavno sodišče ne pritruje pobudnikom, kolikor navajajo, da so imeli pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 (vendar po izbrisu) do redne zapadlosti glavnice finančnega instrumenta pravico do pogodbeno dogovorjenih obresti iz finančnih instrumentov, po redni zapadlosti pa še do zakonskih zamudnih obresti. Pobudniki opisujejo svoja upravičenja iz finančnih instrumentov, ki pa so bili izbrisani, in so ta upravičenja z izbrisom prenehala obstajati. Po izbrisu so pobudniki ohranili le še pravico do odškodnine za premoženjsko škodo, skupaj z zamudnimi obrestmi.

142. Pobudniki trdijo, da je uporaba obrestne mere ECB za obrestovanje odškodnin nekdanjim imetnikom v neskladju z Ustavo. Nasprotujejo torej obrestovanju odškodnin po obrestni meri ECB od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije o izbrisu do zadnjega dne roka za izpolnitev obveznosti Banke Slovenije¹³⁴ iz sodbe o odškodninskem zahtevku. Ne nasprotujejo pa pravilu, da se odškodnine po poteku paricijskega roka obrestujejo po zakonski zamudni obrestni meri.

143. Pobudniki navajajo, da je 41. člen ZPSVIKOB-1 v neskladju z 2. členom, drugim odstavkom 14. člena ter 33. in 155. členom Ustave, pa tudi s 1. členom Prvega protokola k EKČP. Ustavno sodišče meni, da so dovolj opredeljeni in konkretizirani za ustavnosodno presojo očitki o kršitvi drugega odstavka 14. člena ter 33.¹³⁵ in 155. člena Ustave.

(b) Presoja očitkov o neskladnosti 41. člena ZPSVIKOB-1 s 155. členom Ustave

144. Pobudniki navajajo, da 41. člen ZPSVIKOB-1 učinkuje retroaktivno, ker posega v že v preteklosti nastala dejanska stanja. Navajajo, da je izpodbijana določba materialnopravne narave in da poslabšuje pravni položaj nekdanjih imetnikov, ker uvaja omejitve, ki niso veljale niti v času izbrisa (nastanka škode) niti v času vložitve odškodninskih tožb (čas začetka teka zakonskih zamudnih obresti).¹³⁶ Obrestna mera ECB naj bi bila izrazito nižja od zamudne obrestne mere po ZPOMZO-1 in celo večino upoštevnega časa blizu ali enaka 0 odstotkom. Pogojev za dopustno retroaktivnost po 155. členu Ustave naj ne bi bilo. Pobudniki opozarjajo, da 41. člen ZPSVIKOB-1 nagrajuje Republiko Slovenijo, ki je zamudo pri izplačilu denarne odškodnine sploh povzročila, sočasno pa naj bi se zaradi inflacije zmanjševalo premoženje nekdanjih imetnikov, ki naj na hitrost sodnega reševanja njihovih zahtevkov ne bi mogli vplivati. Pobudniki ne razumejo, zakaj naj bi sami morali nositi negativne posledice protiustavne zamude z zagotovitvijo ustreznega pravnega sredstva.

145. Ustava v 155. členu prepoveduje povratno veljavo pravnih aktov s tem, ko določa, da zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. Izjemoma lahko zakon določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, če to zahteva javna korist in se s tem ne posega v pridobljene pravice. Predpis ima povratne učinke praviloma tedaj, ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek pred njegovo uveljavitvijo, oziroma tedaj, ko je za začetek njegove uporabe določen trenutek po njegovi uveljavitvi, vendar njegove posamezne določbe učinkujejo tako, da za nazaj posežejo v pravne položaje ali pravna dejstva, ki so bili zaključeni v času veljavnosti prej veljavnega predpisa (prava retroaktivnost). Pravni predpisi ne smejo naslovnikom pravnih norm oteževati ali poslabševati pravnega položaja na podlagi dejstev, ki so se zgodila v preteklosti, ko ti niso mogli vedeti, da bodo nekoč pravno učinkovala na podlagi predpisa, ki ga takrat, ko so nastopila, še ni bilo.

146. Iz 22. točke obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-300/04 z dne 2. 3. 2006 (Uradni list RS, št. 28/06, in OdlUS XV, 19) izhaja stališče, da so sicer obresti ob nastanku obveznosti akcesorne narave, da pa so posamezni zneski zapadlih obresti, potem ko nastanejo, samostojne terjatve in je z njimi mogoče samostojno razpolagati. Ustavno sodišče je v 15. točki obrazložitve odločbe št. U-I-150/21 z dne 5. 6. 2024 (Uradni list RS, št. 55/24) sprejelo stališče, da ponovni obračun obresti po pravilih, ki niso veljala v času nastanka obresti, odstopa od splošno sprejetega razumevanja narave obresti kot obveznosti akcesorne narave, ki so sicer odvisne od obstoja glavnice, vendar so, potem ko nastanejo, samostojne terjatve. Točko 18 obrazložitve navedene odločbe je treba razumeti tako, da so obrestna pravila glede na svojo naravo praviloma takšna, da vselej ustvarjajo zaključen pravni položaj, še

posebej, če so z njimi jasno in nepogojno urejeni vsi ključni elementi, ki so potrebni za obračun obresti: kdaj obresti začnejo teči, po kakšni obrestni meri tečejo in do kdaj tečejo. V 19. točki obrazložitve je za presojano ureditev, ki je zahtevala, da se po njej ponovno obračunajo sicer pred njeno uveljavitvijo nastale obresti od zapadlih davčnih obveznosti, Ustavno sodišče ugotovilo, da posega v že zaključene pravne položaje in povzroča povratne učinke v smislu 155. člena Ustave.

147. Ustavno sodišče ne vidi razlogov, da bi v obravnavani zadevi odstopilo od navedenih stališč. Za presojo trditev o neskladju s 155. členom Ustave je pomembno vprašanje, ali obračunavanje obresti od odškodnin po 41. členu ZPSVIKOB-1, kakršno ta določba nalaga sodiščem v primeru ugoditve odškodninskim zahtevkom nekdanjih imetnikov, povzroča povratne učinke v smislu 155. člena Ustave.

148. Člen 41 ZPSVIKOB-1 ureja obrestovanje odškodnin za obdobje zamude z njihovim plačilom za pretežni del obdobja obrestovanja, na katero se nanaša, drugače, kot če bi zanj (še naprej) veljala splošna ureditev po OZ in ZPOMZO-1. Da ga ureja drugače, je očitno, saj določa, da se odškodnine nekdanjim imetnikom od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije o izbrisu do poteka roka za izpolnitev iz pravnomočne sodbe obrestujejo po obrestni meri ECB, medtem ko bi v primeru uporabe splošne ureditve v tem obdobju od odškodnin že tekle zakonske zamudne obresti (vsaj od trenutka vročitve Banki Slovenije odškodninskih tožb ali izvensodnih pozivov za plačilo, ni pa mogoče izključiti niti tega, da bi sodišča nekdanjim imetnikom prisodila zakonske zamudne obresti od izdaje odločb o izbrisu naprej).

149. Člen 41 ZPSVIKOB-1 pa obrestovanja odškodnin za obdobje zamude ne ureja le drugače, pač pa tudi za nekdanje imetnike, celovito gledano, slabše, kot če bi se zanj še naprej uporabljala OZ in ZPOMZO-1. In to kljub temu, da je mogoča tudi razlaga, po kateri bi se odškodnine po stari ureditvi začele obrestovati pozneje, kot se začnejo po 41. členu ZPSVIKOB-1. Glede tega je pomembno, da je iz javno objavljenih odločitev sodišč o združitvah začetih pravnih postopkov in odstopih na pristojno sodišče ter iz številnih pobud in ustavnih pritožb, ki so bile vložene na Ustavno sodišče, jasno razvidno, da je razmeroma visoko število nekdanjih imetnikov začelo pravdne postopke še pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1. V številnih primerih so bile njihove odškodninske tožbe Banki Slovenije verjetno vročene že leta 2016¹³⁷ ali 2017, tožniki pa so lahko Banko Slovenije še prej izvensodno pozvali k plačilu. Tedaj najpozneje se je torej po OZ in ZPOMZO-1 za številne tožnike začelo obrestovanje odškodnin po zakonski obrestni meri zamudnih obresti. Hkrati pa je obrestna mera po 41. členu ZPSVIKOB-1 (obrestna mera ECB) že na prvi pogled občutno nižja od zakonske zamudne obrestne mere. Obrestna mera ECB je v določenih delih upoštevnega obdobja znašala celo 0 odstotkov.¹³⁸ Zakonska obrestna mera zamudnih obresti, po drugi strani, v istem obdobju ni bila nikoli nižja od 8 odstotkov letno. Ustavno sodišče meni, da za nekdanje imetnike kot skupino v splošnem velja, da bi v primeru ugoditve odškodninskim zahtevkom prejeli več obresti v primeru obrestovanja po OZ in ZPOMZO-1 kot pa v primeru obrestovanja po 41. členu ZPSVIKOB-1. Navsezadnje je tudi iz gradiv predlagatelja predpisa razvidno, da je želel z 41. členom ZPSVIKOB-1 znižati za državo grozeče obrestno breme.¹³⁹

150. Za odločitev o obstoju retroaktivnega učinkovanja je odločilno, da je bil ZPSVIKOB-1 sicer uveljavljen petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (53. člen ZPSVIKOB-1), to je 15. 6. 2024, vendar brez dvoma posega v pravne položaje, ki so bili zaključeni pred njegovo uveljavitvijo. Člen 41 ZPSVIKOB-1 ureja obrestovanje odškodnin nekdanjih imetnikov drugače od OZ in ZPOMZO-1 tudi za obdobje od izdaje odločb Banke Slovenije o izbrisu v letih 2013 in 2014 do svoje uveljavitve, to je za obdobje, ko sta OZ in ZPOMZO-1 že veljala, 41. člen ZPSVIKOB-1 pa še ne.¹⁴⁰ V tem delu posega v že zaključen pravni položaj nekdanjih imetnikov kot upravičencev do zamudnih obresti po splošni ureditvi, ki je v tem obdobju veljala. Člen 41 ZPSVIKOB-1 je v delu, v katerem se nanaša na obrestovanje odškodnin nekdanjih imetnikov od dneva izdaje odločb Banke Slovenije o izbrisu do uveljavitve ZPSVIKOB-1, to je do 15. 6. 2024 (a ne vključno s 15. 6. 2024), retroaktivna določba.

151. Ustavno sodišče mora v nadaljevanju presoditi, ali so opisani povratni učinki 41. člena ZPSVIKOB-1 ustavno dopustni. Vsaka retroaktivnost sama po sebi še ni v neskladju z Ustavo. Drugi odstavek 155. člena Ustave določa več meril, pod katerimi je, če so izpolnjena kumulativno, takšna retroaktivnost lahko ustavno dopustna, in sicer: 1) samo zakon lahko določi retroaktivnost, 2) samo

posamezne zakonske določbe imajo lahko učinek za nazaj, vendar le tedaj, 3) kadar to zahteva javna korist in 4) če se s tem ne posega v pridobljene pravice.¹⁴¹

152. Prvo merilo je izpolnjeno, saj je navedena retroaktivnost določena z zakonom. Drugo merilo, tj. ali imajo le posamezne zakonske določbe učinek za nazaj, je treba razumeti varnostno, saj zakonodajalca omejuje, da to lahko stori le na predmetno zelo ozkem področju. Kot izjemo je treba to merilo razlagati ozko. Presoja, ali gre za posamezne določbe, ki imajo učinke za nazaj, mora temeljiti na materialnem oziroma vsebinskem merilu in pri tem izhajati iz razmerja med zakonom (kot celoto) in posameznimi določbami, ki povratno učinkujejo.¹⁴² Če zakon ureja vsebino, ki bi lahko veljala za naprej tudi brez zakonske določbe, ki učinkuje povratno, gre le za ustavno dopustno povratno učinkovanje posamezne zakonske določbe, in ne za ustavno nedopustno povratno učinkovanje zakona kot celote.¹⁴³ Člen 41 ZPSVIKOB-1 v razmerju do ZPSVIKOB-1 kot celote ureja le razmeroma ozko področje obrestovanja odškodnin. Zakon kot celota bi očitno lahko veljal tudi brez te določbe, in 41. člen ZPSVIKOB-1 ni eden bistvenih strukturnih elementov njegove zasnove. Zato je tudi drugo merilo iz drugega odstavka 155. člena Ustave, tj. da imajo le posamezne zakonske določbe učinek za nazaj, izpolnjeno.

153. Nadaljnje merilo dopustnosti povratnega učinka zakonskih določb je, da retroaktivnost zahteva javna korist. Po ustaljeni ustavnosodni presoji lahko povratno učinkovanje upraviči le posebna, prav povratno učinkovanje predpisa utemeljuječa javna korist, brez katere ne bi bilo mogoče doseči zasledovanega cilja ureditve. Za izkazovanje javnega interesa, ki izjemoma terja uveljavljanje zakonske določbe za nazaj, zato ni mogoče brez pridržka uporabiti argumentov, ki utemeljujejo ureditev v delu, ki velja za naprej. Drugačno stališče bi razvodenilo pomen ustavne prepovedi povratne veljave pravnih aktov iz prvega odstavka 155. člena Ustave.¹⁴⁴ Taka javna korist pa mora biti glede na to, da se z njo utemeljuje izjema od ustavne prepovedi povratnega učinkovanja predpisa (izjeme pa je treba razlagati restriktivno), v zakonodajnem postopku posebej ugotovljena¹⁴⁵ in pojasnjena. Zakonodajalec mora torej povratno učinkovanje pravne norme utemeljiti že v samem zakonodajnem gradivu. Te utemeljitve, kadar gre za presojo po drugem odstavku 155. člena Ustave, ne morejo nadomestiti morebitna kasnejša (po zaključenem zakonodajnem postopku prvič podana) utemeljevanja ciljev zakona, ki iz zakonodajnega gradiva niso razvidna.¹⁴⁶

154. V primeru 41. člena ZPSVIKOB-1 zakonodajalec povratnega učinkovanja pravne norme v zakonodajnem gradivu ni utemeljil že zato, ker njenega povratnega učinkovanja v navedenem gradivu ni priznal. V obrazložitvah predlogov ZPSVIKOB-1 za prvo in tretjo obravnavo¹⁴⁷ so navedeni sicer različni razlogi nadomestitve zakonske obrestne mere zamudnih obresti z obrestno mero ECB (odstop od obrestne mere zamudnih obresti naj ne bi bil nekaj neobičajnega; obrestovanje odškodnine po obrestni meri zamudnih obresti naj ne bi bilo primerno zaradi njihovega kaznovalnega učinka, ki pa ga izključujeta namen izrednih ukrepov in posebna, za nekdanje imetnike ugodna merila za odškodninsko odgovornost Banke Slovenije). Časovno poznejše gradivo od navedenih dveh izrecno zanika retroaktivnost presojske določbe.¹⁴⁸

155. Ne glede na navedeno pa je Ustavno sodišče od stališča, da je treba povratno učinkovanje pravne norme utemeljiti že v samem zakonodajnem gradivu, že naredilo izjemo. V odločbi št. U-I-150/21, 21. točka obrazložitve, je tako sprejelo razloge iz mnenja Vlade o zahtevi, ki so izkazovali javni interes za povratno učinkovanje novih pravil o obrestovanju zapadlih davčnih obveznosti, čeprav javna korist za povratno učinkovanje v zakonodajnem postopku ni bila posebej ugotovljena. Glede na to, da je zakonodajalec v zakonodajnem postopku vendarle navedel konkretne in prepričljive razloge za posebno rešitev iz 41. člena ZPSVIKOB-1 (čeprav ni "priznal" njegovega retroaktivnega učinka), in glede na to, da je podobno ravnala Vlada v mnenjih o pobudah,¹⁴⁹ Ustavno sodišče meni, da v tem primeru ni mogoče vnaprej iz formalnih razlogov zavrniti možnosti dokazovanja javne koristi za povratno učinkovanje pravil o obrestovanju odškodnin iz 41. člena ZPSVIKOB-1.

156. Glede razlogov, ki so bili v zakonodajnem postopku oziroma v postopku pred Ustavnim sodiščem predloženi v smislu izkazovanja javne koristi za povratno učinkovanje izpodbijane ureditve, Ustavno sodišče meni, da sta upoštevana dva: (a) posebna, za nekdanje imetnike ugodnejša retroaktivna ureditev v ZPSVIKOB-1 vsebinskih meril za odškodninsko odgovornost Banke Slovenije, ki odstopa od

običajnega razumevanja odškodninske odgovornosti zaradi odločanja oblastnih organov v posamičnih primerih po 26. členu Ustave, pa tudi od ureditve odškodninske odgovornosti Banke Slovenije za izbris pred ZPSVIKOB-1,¹⁵⁰ in (b) izredni ukrep izbrisa kvalificiranih obveznosti bank se je lahko izrekel le, če je bil ogrožen vitalni javni interes v posebnih okoliščinah kriznih razmer, ki so zahtevale hitro presojo kompleksnih vprašanj, z omejenim časom za analizo in razmislek. Obrestovanje morebitnih odškodnin po zakonski obrestni meri zamudnih obresti bi, kot je razumeti zakonodajalca, državo zato obremenilo z neprimerno visokimi obveznostmi glede na namen in širši kontekst interventnega ukrepanja, pri katerem je imetnikom finančnih instrumentov nastala škoda.

157. Po oceni Ustavnega sodišča ta dva razloga ustrezata pogoju javne koristi za izjemoma dopustno povratno učinkovanje zakona iz drugega odstavka 155. člena Ustave. Člen 41 ZPSVIKOB-1, kolikor določa posebno ureditev za obrestovanje odškodnin nekdanjih imetnikov tudi za čas pred svojo uveljavitvijo (to je pred 15. 6. 2024), torej izpolnjuje pogoj javne koristi. Ustavno sodišče mora oceniti še, ali posega v pridobljene pravice.

158. Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-80/16, U-I-166/16, U-I-173/16 z dne 15. 3. 2018 (Uradni list RS, št. 24/18, in OdlUS XXIII, 3), 19. in 20. točka obrazložitve, s sklicevanjem na stališča pravne teorije¹⁵¹ pojasnilo, da pravni subjekt pridobi pravico takrat, ko so upravičenja, ki jo sestavljajo, dovolj individualizirana in konkretizirana; praviloma je to takrat, ko je pravica določena v posamičnem aktu, zlasti v pravnomočni sodbi ali dokončni upravni odločbi ali v pogodbi. Če abstraktno predvidena pravica še ni bila normativno konkretizirana kot pravno zavarovano upravičenje, ne gre za pridobljeno pravico. Posledično in ker pri nobenem od tožnikov še ni prišlo do pravnomočne odločitve sodišč, ki bi individualizirala in konkretizirala višino odškodnine, prisojene posameznemu oškodovancu, ter določila in konkretizirala¹⁵² obveznost plačila zamudnih obresti od nje, ni mogoče govoriti o posegu v pridobljene pravice izbranih oseb.

159. Nekdanji imetniki svojih abstraktno zakonsko predvidenih upravičenj do zamudnih obresti od odškodnin, ki jih terjajo v odškodninskih postopkih proti Banki Slovenije zaradi učinkov odločb o izbrisu, obračunanih za čas pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1 na podlagi OZ in ZPOMZO-1, niso uspešno individualizirali in konkretizirali v pravnomočnih sodbah pristojnega sodišča o njihovih odškodninskih zahtevkih. Da bi take sodbe že obstajale, pobudniki niti ne trdijo. Člen 41 ZPSVIKOB-1 v delu, v katerem učinkuje povratno, zato ne posega v pridobljene pravice.

160. Člen 41 ZPSVIKOB-1 ni v neskladju s 155. členom Ustave. Kolikor učinkuje za obdobje pred svojo uveljavitvijo 15. 6. 2024, ni v neskladju s 155. členom Ustave, ker so izpolnjeni pogoji za dopustnost retroaktivnega učinkovanja iz drugega odstavka 155. člena Ustave. V delu, ki se nanaša na obdobje po 15. 6. 2024 (vključno s 15. 6. 2024), vse do zadnjega dne roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb, izdanih proti Banki Slovenije, pa 41. člen ZPSVIKOB-1 očitno niti ne učinkuje retroaktivno.¹⁵³

161. Ustavno sodišče mora opraviti ustavnosodno presojo 41. člena ZPSVIKOB-1 v izpodbijanem delu še glede očitkov neskladja z načelom enakosti in pravico do zasebne lastnine.

(c) Presoja očitkov o neskladnosti 41. člena ZPSVIKOB-1 z drugim odstavkom 14. člena in 33. členom Ustave

162. Kršitev načela enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave pobudniki utemeljujejo s trditvijo, da morajo za odstop od sistemske ureditve obrestovanja po ZPOMZO-1 obstajati stvarno utemeljeni razlogi. S temi trditvami pobudniki dejansko primerjajo položaj nekdanjih imetnikov s položajem vseh upnikov, katerih dolžniki zamujajo z izpolnitvijo obveznosti, od katerih – zaradi odsotnosti kakšne posebne ureditve – potem tečejo zamudne obresti po ZPOMZO-1. Gre za zelo splošne in neopredeljene očitke, s katerimi ni mogoče izkazati odstopa od načela enakosti pred zakonom, ki zahteva, da zakonodajalec v bistvenem enake položaje ureja enako, oziroma mu dovoljuje, da jih uredi drugače, če ima za to razumne razloge, ki izhajajo iz narave stvari. V svojo (izredno široko) primerjavo položajev nekdanjih imetnikov s položaji vseh upnikov, ki imajo pravico do zakonskih zamudnih obresti že od prvega dneva zamude dalje, pobudniki namreč vključujejo množino zelo različnih dejanskih in pravnih položajev, ne da bi sploh poskusili utemeljiti, zakaj so vse osebe, ki se

medsebojno primerjajo, v bistvenem v enakem položaju. Člen 41 ZPSVIKOB-1 ni v neskladju z drugim odstavkom 14. člena Ustave.

163. Pobudniki navajajo, da je presojana določba v neskladju z jamstvi pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Obrestna mera ECB naj ne bi pomenila ustreznega nadomestila upnikom za uporabo njihovega denarja. Navedena obrestna mera naj bi bila izrazito nižja od zakonske zamudne obrestne mere. Pobudniki navajajo, da 33. člen Ustave varuje tudi njihove odškodninske terjatve, in sicer glavnico in zakonske zamudne obresti od vložitve tožbe dalje. Omejitev višine obresti naj bi krnila celovitost in učinkovitost odškodninskega sodnega varstva. Po mnenju pobudnikov gre za poseg v pravico do zasebne lastnine, ki naj ne bi imel niti ustavno dopustnega cilja in naj ne bi prestal meril strogega testa sorazmernosti. Menijo, da bodo po letih prizadevanj dobili izplačano odškodnino, ki bo pomenila le še delček nekdanje vrednosti.

164. Pri presoji teh očitkov, ki so v pretežni meri usmerjeni na problematiko razvrednotenja vrednosti denarnih odškodnin zaradi domnevno prenizkega obrestovanja, mora Ustavno sodišče upoštevati celotno časovno obdobje, v katerem 41. člen ZPSVIKOB-1 ureja obrestovanje odškodnin in glede katerega pobudniki zatrjujejo protiustavno neskladje s pravico do zasebne lastnine: od dneva izdaj odločb Banke Slovenije o izbrisu do zadnjega dne roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb, izdanih proti Banki Slovenije. To je namreč obdobje, za katero se uporablja 41. člen ZPSVIKOB-1 in v katerem se odškodnine obrestujejo po obrestni meri ECB, na katero pobudniki usmerjajo svoje ustavnopravne pomisleke.

165. Pravica do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave varuje človekovo svobodo na premoženjskem področju. Z jamstvom zasebne lastnine Ustava ne varuje le lastninske pravice, kot je opredeljena v civilnem pravu,¹⁵⁴ temveč vse pravne položaje, ki imajo za posameznika na podoben način kot lastninska pravica premoženjsko vrednost in ki mu omogočajo svobodo ravnanja na premoženjskem področju ter s tem svobodno in odgovorno oblikovanje lastne usode.¹⁵⁵ Navedena pravica varuje na eni strani konkreten položaj imetnika pravice pred oblastnimi posegi v njegovo lastninsko sfero, na drugi strani pa pravne položaje, s katerimi se uresničuje varovanje svobode na premoženjskem področju.¹⁵⁶ Lastninska pravica je sestavljena iz različnih upravičenj, katerih vsebino je treba zakonsko urediti. Zato ustavni pojem lastnine dobi vsebino šele z zakonsko ureditvijo. Ustava v prvem odstavku 67. člena pooblašča zakonodajalca, da določi način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da bo zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija.¹⁵⁷

166. Po ustaljeni ustavnosodni presoji pravica do zasebne lastnine varuje tudi terjatve, torej premoženjske pravice upnika v razmerju do dolžnika, ki naj opravi določeno izpolnitev.¹⁵⁸ Po merilih, ki jih je razvilo Ustavno sodišče,¹⁵⁹ pravica iz 33. člena Ustave med drugim varuje: (a) terjatve, ki so že bile pravnomočno ugotovljene pred pristojnim državnim organom ali s poravnavo, sklenjeno pred njim; (b) terjatve, za katere so v teku postopki njihovega uveljavljanja, ki še niso pravnomočno zaključeni; in (c) terjatve, ki jih njihovi upniki še niso uveljavljali v nobenem formaliziranem postopku.¹⁶⁰ Glede na navedeno ni dvoma, da (kljub temu da so med strankama domnevnega upniško-dolžniškega razmerja še sporne) odškodninske terjatve nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije za povračilo premoženjske škode, ki izvira iz učinkov njenih odločb o izbrisu kvalificiranih obveznosti, spadajo v varovalno območje 33. člena Ustave. Pobudniki navajajo, da je določitev obrestne mere ECB za obrestovanje teh terjatev v neskladju s 33. členom Ustave.

167. V odločbi št. U-I-267/06, 24. točka obrazložitve, je Ustavno sodišče zapisalo, da je predmet varstva 33. člena Ustave "v najširšem smislu upnikova denarna terjatev, ki je sestavljena iz glavnice in – v primeru zamude – zamudnih obresti". V navedeni odločbi je Ustavno sodišče odločilo, da ni v neskladju s 33. členom Ustave (in vanj niti ne posega) pravno pravilo *ne ultra alterum tantum*, po katerem zamudne obresti ne hajo teči, ko vsota zapadlih, pa neplačanih zamudnih obresti doseže glavnico. Ustavno sodišče je v tej zadevi razvilo zadržan pristop do ustavnopravnih vprašanj v zvezi z obrestmi. Obresti naj ne bi bile zgolj pravna kategorija, temveč zlasti instrument gospodarske in monetarne, pa tudi socialne politike. Ustavno sodišče je navedlo, da lahko zaradi takšne narave obresti preizkuša le določene mejne vrednosti zakonodajalčevega prostega preudarka in v urejanje tovrstnih razmerij poseže le v izjemnih primerih, ko je zakonodajalec s svojo ureditvijo presegel skrajne meje polja

proste presoje, torej v primerih, ko je ureditev očitno v neskladju s katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin.¹⁶¹

168. V novejši odločbi št. U-I-85/21, 22. točka obrazložitve, je Ustavno sodišče kot temeljni namen obresti od zapadlih davčnih obveznosti prepoznalo ohranjanje vrednosti zapadlih davčnih terjatev, to je revalorizacijo, pri čemer se ta namen v pretežni meri prekriva z namenom zagotoviti, da nihče ne obdrži koristi, ki jo ima od nepravočasnega plačila davčne obveznosti (odvzem likvidnostne prednosti, ki jo vsaj potencialno pridobijo zavezanci, ki neupravičeno zamujajo s plačilom davka). Obresti od zapadlih davčnih obveznosti naj bi zagotovile, da bo breme obdavčitve za zavezance ostalo v bistvenem enako ne glede na to, kdaj bodo davčne obveznosti dejansko plačane, to je da teža davčnega bremena ne bo odvisna od poteka časa. Obresti od zapadlih davčnih obveznosti pa imajo tudi namen izboljšanja plačilne discipline, ki je nedvomno v javnem interesu (spodbujevalni učinek obresti).¹⁶² Ustavno sodišče je v novejši presoji tudi izrecno pojasnilo, da je dikcijo iz starejše ustavnosodne presoje o "kazenski funkciji" zamudnih obresti v civilnem pravu (enako za obresti od zapadlih davčnih obveznosti) treba razumeti v smislu, da morajo biti zamudne obresti po višini tolikšne, da vplivajo na ravnanje dolžnika, da ga torej silijo k čimprejšnjemu plačilu dolgovane glavnice (spodbujevalni namen), ne pa v smislu, da bi se zamudne obresti štele za kazenske sankcije, za katere veljajo kazenskopravna postopkovna jamstva iz 29. člena Ustave. O kaznovalni prvini obresti naj bi bilo mogoče govoriti šele, če bi se izkazale kot prekomerne in bi bilo mogoče šteti, da v delu, v katerem so prekomerne, zasledujejo zgolj povračilni (retributivni) in s tem izključno kaznovalni namen.¹⁶³

169. Obrestovanje odškodnin nekdanjih imetnikov od dneva izdaje odločb Banke Slovenije pa do zadnjega dne roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb, izdanih proti Banki Slovenije, je vrsta obrestovanja zapadlih (morebitnih) obveznosti Banke Slovenije, saj se njena odškodninska obveznost šteje za zapadlo od nastanka škode, to je od izdaje in hkratnega učinkovanja odločb o izbrisu kvalificiranih obveznosti. Pobudniki glede na posebej široko svobodo zakonodajnega urejanja na tem področju ne morejo izkazati posega v pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave z zatrjevanjem samim po sebi, da jim 41. člen ZPSVIKOB-1 v tem obdobju odreka prejem zamudnih obresti po ZPOMZO-1 in daje "zgolj" obresti po obrestni meri ECB.¹⁶⁴ Poseg v 33. člen Ustave lahko pobudniki utemeljijo le tako, da izkažejo, da to pomeni krnitev jamstev iz tega člena Ustave, ki jih lahko zagotovijo zakonske zamudne obresti, ne pa tudi obresti po 41. členu ZPSVIKOB-1.

170. Ustavno sodišče v tej odločbi ne odstopa od že sprejetega stališča, da je predmet varstva 33. člena Ustave upnikova denarna terjatev v najširšem smislu, tako da varstvo pravice do zasebne lastnine zajame tudi zamudne obresti. Vendar je obseg ustavnega varstva zamudnih obresti v tej odločbi treba do neke mere razjasniti. Jamstva 33. člena Ustave se po naravi stvari primarno nanašajo na glavnico terjatve in seveda tudi na pogodbene obresti, za katere v tej odločbi ne gre. Zamudne obresti oziroma drugače poimenovane obresti, ki tečejo od glavnice v primeru dolžniške zamude, so namreč akcesorna terjatev, torej terjatev, ki je glede svojega nastanka odvisna od obstoja glavnice, ki nastaja po volji zakonodajalca oziroma po moči zakona, takoj ko so za to izpolnjeni zakonski pogoji,¹⁶⁵ še pomembneje pa je, da so zamudne obresti na neki način vedno v funkciji polnega, pravočasnega in neokrnjenega poplačila glavnice upnikove terjatve, z vidika zagotovitve prejema njene realne ekonomske vrednosti, spodbujanja k njenemu plačilu, odvzema dolžniku koristi od neupravičenega zadrževanja glavnice, zagotovitve davčne pravičnosti in enakosti med davčnimi zavezanci itd. Zakonodajalec lahko zamudnim obrestim pripiše različne namene in z njimi zasleduje različne cilje, lahko jih določi v različnih višinah, omeji njihovo trajanje itd. Seveda ima njegovo polje proste presoje ustavne meje, vendar je Ustavno sodišče že poudarilo, da je ustavnosodna presoja na tem področju zadržana. Prvo vprašanje ustavnosodne presoje na področju zamudnih obresti je praviloma, kateri elementi zamudnih obresti segajo na ustavnopravno raven in ali je mogoče šteti, da je zakonodajalec z opustitvijo njihovega urejanja ali z nezadovoljivim urejanjem posegel v upnikovo pravico do zasebne lastnine. Na to vprašanje je v skladu z akcesorno funkcijo zamudnih obresti treba iskati odgovor zlasti z vidika njihovega vpliva na upnikovo upravičenje do glavnice terjatve.

171. Čeprav je Ustavno sodišče v svoji presoji že pripoznalo več dopustnih namenov zakonskega instituta zamudnih obresti (ali drugače poimenovanih obresti s podobno naravo), to še ni enako sprejetju stališča o ustavnopravni *nujnosti* ureditve zamudnih obresti z določenim namenom

oziroma v določeni obliki, višini, trajanju. Tudi če se sprejme načelno stališče o ustavnopravni nujnosti ureditve zamudnih obresti, pa je dejstvo, da je, če drugi obligacijskopравни mehanizmi zagotavljajo funkcije, ki jih v pravnem redu praviloma zagotavljajo zamudne obresti, v hipotetičnem primeru mogoče sprejeti zaključek, da 33. člen Ustave uporabe zamudnih obresti vseeno ne zahteva (ali ne zahteva za določena obdobja).¹⁶⁶

172. Pobudniki v kritikah, s katerimi izpodbijajo uporabo obrestne mere ECB, odpirajo predvsem vprašanje revalorizacije odškodninskih terjatev, to je varstva pred inflacijskim razvrednotenjem glavnice teh terjatev zaradi dolžine obdobja med zapadlostjo terjatve in njenim eventualnim poplačilom na podlagi pravnomočnih sodb proti Banki Slovenije.¹⁶⁷

173. Sodbi ESČP v zadevah *Aka proti Turčiji* z dne 23. 9. 1998 in *Akkuş proti Turčiji* z dne 9. 7. 1997, s katerima je bila Turčija obsojena zaradi kršitve pravice iz 1. člena Prvega protokola k EKČP, se sicer ukvarjata z velikim razvrednotenjem prisojenega nadomestila za razlaščenno nepremičnino zaradi visoke inflacije v Turčiji v obdobju med razlastitvijo (oziroma izdajo sodne odločbe) in prejemom nadomestila na podlagi sodne odločbe, česar tek zamudnih obresti po zakonski obrestni meri ni mogel preprečiti.¹⁶⁸ ESČP je v obeh zadevah ocenilo, da je bilo porušeno pravično ravnotežje med zahtevami splošnega interesa skupnosti in zahtevami zaščite lastninske pravice posameznika oziroma da sta bila pritožnika prisiljena nositi nesorazmerno breme. ESČP je opozorilo na tveganje, da država v takih primerih ne bo posebej hitela z izpolnitvijo svojih obveznosti. Nenormalno dolgi odlogi s plačilom nadomestila za razlastitev naj bi v pogojih monetarne depreciacije pripeljali do negotovega položaja in dodatnih finančnih izgub za upravičenca. Podobno odločitev je ESČP sprejelo v sodbi v zadevi *Koçak in drugi proti Turčiji* z dne 19. 5. 2004.¹⁶⁹

174. S sodbo v zadevi *Schembri in drugi proti Malti* z dne 10. 11. 2009 je ESČP odločilo, da je Malta pritožnikom kršila pravico do zasebne lastnine iz 1. člena Prvega protokola k EKČP, ker ni bilo spoštovano pravično ravnotežje med splošnim interesom skupnosti in prizadeto lastninsko pravico posameznikov. ESČP je ponovilo svoje ustaljeno stališče, da bi bila ustreznost nadomestila za razlaščenno nepremičnino zmanjšana, če bi bilo nadomestilo izplačano brez upoštevanja različnih okoliščin, ki lahko zmanjšajo njegovo vrednost, kot je na primer nerazumna zamuda. Neobičajno dolge zamude pri izplačilu nadomestila za razlastitev povzročijo povečano finančno izgubo osebi, katere zemljišče je bilo razlaščenno, in jo postavljajo v položaj negotovosti. V konkretnem primeru nadomestilo pritožnikom ni bilo izplačano niti po petintridesetih letih od trenutka, ko je država prevzela posest na nepremičninah; pritožniki so si lahko šele v prihodnosti obetali plačilo nadomestila, izračunanega po vrednosti na dan prevzema posesti, povečani za obresti v višini 5 odstotkov letno. ESČP je menilo, da ta vsota, ki temelji na desetletja stari cenitvi, ne more odtehtati zelo dolgega čakanja na zaključek vseh postopkov in plačilo nadomestila, z vidika EKČP ni adekvatna. ESČP v svoji ustaljeni presoji določi pravično zadoščenje za premoženjsko škodo zaradi ugotovljene kršitve, ko gre za neizvršitve pravnomočnih sodb proti različnim državnim organom oziroma telesom tako, da pritožniku prisodi znesek iz neizvršene pravnomočne sodbe, povečan za inflacijo oziroma za posebne dodatne zneske iz naslova inflacijskih izgub.¹⁷⁰

175. Ob smiselnem upoštevanju presoje ESČP je mogoče priti do zaključka, da že neposredno pravica iz 33. člena Ustave, ko je država¹⁷¹ dolžnik iz naslova odškodninskih obveznosti,¹⁷² prepoveduje, da bi bila upnikova terjatev opazno razvrednotena zaradi poteka časa med njeno zapadlostjo in poplačilom. Tovrstno razvrednotenje je mogoče preprečevati z revalorizacijo, ki je eden od splošno (tudi v ustavnosodni presoji) sprejetih namenov zamudnih obresti.¹⁷³ To pa ne pomeni, da ustavnopravno ustrezna revalorizacija zahteva prav uporabo vsakokratne zakonske obrestne mere zamudnih obresti. Zamudne obresti od glavnice odškodninske obveznosti države so *lahko* civilnopravni instrument, ki med drugim zagotavlja spoštovanje navedene zapovedi iz 33. člena Ustave.

176. Odločbe Banke Slovenije o izbrisu so bile izdane 17. 12. 2013 oziroma 16. 12. 2014. Odškodnine nekdanjih imetnikov (če so njihovi zahtevki utemeljeni) se po 41. členu ZPSVIKOB-1 torej obrestujejo od konca leta 2013 oziroma od konca leta 2014 pa do zadnjega dneva roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb, ko 41. člen ZPSVIKOB-1 zahteva uporabo obrestne mere ECB. Zadnji dan roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb proti Banki Slovenije je bodoče negotovo dejstvo, ki ga v tem

trenutku ni mogoče natančno časovno določiti. Glede obdobja od 17. 12. 2013 do dneva izdaje te odločbe Ustavnega sodišča pa je mogoče ugotoviti naslednje. Obrestna mera ECB je v tem času dosegala vrednosti (po kronološkem vrstnem redu): 0,25 odstotka (do 11. 6. 2014); 0,15 odstotka (med 11. 6. in 10. 9. 2014); 0,05 odstotka (med 10. 9. 2014 in 16. 3. 2016); 0 odstotkov (med 16. 3. 2016 in 27. 7. 2022); 0,50 odstotka (med 27. 7. in 14. 9. 2022); 1,25 odstotka (med 14. 9. in 2. 11. 2022); 2 odstotka (med 2. 11. in 21. 12. 2022); 2,50 odstotka (med 21. 12. 2022 in 8. 2. 2023); 3 odstotke (med 8. 2. in 22. 3. 2023); 3,50 odstotka (med 22. 3. in 10. 5. 2023); 3,75 odstotka (med 10. 5. in 21. 6. 2023); 4 odstotke (med 21. 6. in 2. 8. 2023); 4,25 odstotka (med 2. 8. in 20. 9. 2023); 4,50 odstotka (med 20. 9. 2023 in 12. 6. 2024); 4,25 odstotka (med 12. 6. in 18. 9. 2024); 3,65 odstotka (med 18. 9. in 23. 10. 2024); 3,40 odstotka (med 23. 10. in 18. 12. 2024); 3,15 odstotka (med 18. 12. 2024 in 5. 2. 2025); 2,90 odstotka (med 5. 2. in 12. 3. 2025); 2,65 odstotka (med 12. 3. in 23. 4. 2025); 2,40 odstotka (med 23. 4. in 11. 6. 2025); 2,15 odstotka (med 11. 6. 2025 in 17. 6. 2026); 2,40 odstotka (med 17. 6. in 16. 9. 2026) in 2,65 odstotka (po 16. 9. 2026).¹⁷⁴

177. Glede na način svojega določanja je bila zamudna obrestna mera iz ZPOMZO-1, za katero se zavzemajo pobudniki, v tem času občutno višja. Med pobudniki in Vlado ni spora o tem, da bi bili pobudniki ob uporabi zakonske obrestne mere zamudnih obresti na boljšem, tudi če se odškodnine začnejo obrestovati po izdaji odločb Banke Slovenije, na primer z dnevom vročitve toženki odškodninskih tožb. Vendar ustavna prepoved opaznega razvrednotenja državnih odškodnin zaradi poteka časa do njihovega plačila ne zahteva uporabe take, občutno višje obrestne mere. Zadošča, da relevantna obrestna mera približno sledi inflaciji oziroma da vsaj ni daljše obdobje opazno nižja od inflacije, tako da iz končnega revaloriziranega zneska odškodninske terjatve proti državi ne izhaja, da njen imetnik nosi nesorazmerno breme izgube vrednosti glavnice terjatve zaradi poteka časa, in da je zato porušeno pravično ravnotežje med zasebnimi in javnimi interesi.

178. Po izračunih na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije¹⁷⁵ znaša kumulativna inflacija v Republiki Sloveniji za obdobje od januarja 2014¹⁷⁶ do (približno) izdaje te odločbe Ustavnega sodišča¹⁷⁷ 35,6 odstotka, za obdobje od januarja 2015¹⁷⁸ do (približno) izdaje te odločbe Ustavnega sodišča pa 35,4 odstotka.¹⁷⁹ Posledično,¹⁸⁰ inflacijsko revalorizirana vrednost zneska 100,00 EUR z dne 1. 1. 2014 na dan 30. 9. 2026 znaša 135,60 EUR, inflacijsko revalorizirana vrednost zneska 100,00 EUR z dne 1. 1. 2015 pa na dan 30. 9. 2026 znaša 135,40 EUR. Po drugi strani,¹⁸¹ če se znesek 100 EUR obrestuje od 1. 1. 2014 do vključno 30. 9. 2026 po vsakokrat veljavni obrestni meri ECB, dobimo približno 113,71 EUR. Torej znašajo skupne obresti približno 13,71 EUR oziroma 13,71 odstotka začetne glavnice. Za obdobje od 1. 1. 2015 do vključno 30. 9. 2026 je rezultat po isti metodologiji približno 113,53 EUR (skupne obresti znašajo približno 13,53 odstotka začetne glavnice).

179. Ni sicer jasno, kako se bosta obrestna mera ECB in letna inflacija v Republiki Sloveniji gibali v obdobju med izdajo te odločbe Ustavnega sodišča in zadnjim dnevom (morebitnega) roka za izpolnitev iz odškodninskih sodb. Vendar se Ustavno sodišče lahko opre le na podatke in izračune, ki so dosegljivi v času izdaje te odločbe. Kot je bilo že navedeno, ustavna prepoved opaznega razvrednotenja državnih odškodnin zaradi poteka časa do njihovega plačila, če se za revalorizacijo uporablja specifična obrestna mera, zahteva le, da ta obrestna mera približno sledi inflaciji oziroma da vsaj ni daljše obdobje opazno nižja od inflacije. Ali drugače, s specifično obrestno mero revalorizirana vrednost državne odškodnine v obdobju od njene zapadlosti do plačila ne sme biti opazno nižja od inflacijsko revalorizirane vrednosti istega zneska odškodnine v istem obdobju.

180. V trenutku izdaje te odločbe Ustavnega sodišča razlika med tema vrednostma znaša približno 16,15 odstotka, oziroma so odškodnine nekdanjim imetnikom, obrestovane po obrestni meri ECB, za toliko nižje od odškodnin nekdanjim imetnikom, ki bi bile revalorizirane z inflacijskim indeksom (indeks cen življenjskih potrebščin – v nadaljevanju ICŽP). Uporaba obrestne mere ECB ima torej za posledico določeno inflacijsko razvrednotenje odškodninskih terjatev nekdanjih imetnikov. Po oceni Ustavnega sodišča to zadošča za sklep, da 41. člen ZPSVIKOB-1 v delu, v katerem predpisuje uporabo obrestne mere ECB, posega v njihovo pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave.

181. Človekovo pravico je mogoče omejiti le v primerih, ki jih izrecno določa Ustava, in zaradi varstva človekovih pravic drugih (tretji odstavek 15. člena Ustave) oziroma zaradi javnega interesa. Po

ustaljeni ustavnosodni presoji je mogoče omejiti človekovo pravico, če je zakonodajalec zasledoval ustavno dopusten cilj in če je omejitev skladna z načeli pravne države (2. člen Ustave), in sicer s tistim izmed teh načel, ki prepoveduje prekomerne posege države (splošno načelo sorazmernosti). Oceno, ali ne gre morda za prekomeren poseg, opravi Ustavno sodišče na podlagi t. i. strogega testa sorazmernosti, ki obsega presojo treh vidikov posega: primernosti, nujnosti in sorazmernosti v ožjem pomenu.¹⁸²

182. Člen 41 ZPSVIKOB-1 v izpodbijanem delu zasleduje ustavno dopustna cilja nadomestitve zakonske obrestne mere zamudnih obresti z obrestno mero ECB, ki sta bila opisana že v 156. točki obrazložitve te odločbe. Prvi cilj je uravnoteženje položaja nekdanjih imetnikov v razmerju do države kot odraz dejstva, da so vsebinska merila za odškodninsko odgovornost Banke Slovenije za nekdanje imetnike urejena ugodneje kot pri običajni odškodninski odgovornosti zaradi odločanja oblastnih organov, pa tudi glede na ureditev odškodninske odgovornosti Banke Slovenije za izbris kvalificiranih obveznosti pred ZPSVIKOB-1. Drugi cilj je preprečitev obremenitve države z neprimerno visokimi obveznostmi glede na namen in širši kontekst interventnega ukrepanja, pri katerem je imetnikom finančnih instrumentov nastala škoda. Ker presojeni poseg v pravico do zasebne lastnine zasleduje ustavno dopustna cilja, je treba oceniti še, ali je zakonska ureditev primerna, nujna in sorazmerna v ožjem smislu.

183. Izpodbijana omejitev je očitno primerna za dosego navedenih ciljev. Z njo je mogoče doseči določeno poslabšanje položaja nekdanjih imetnikov "v zameno" za to, da jim je zakonodajalec izboljšal položaj s tem, da je v ZPSVIKOB-1 uvedel objektivno odgovornost Banke Slovenije (zaradi zakonskega prehoda obveznosti nanjo pa dejansko države) za morebitne izbrise finančnih instrumentov, ki so kršili načelo "noben upnik na slabšem kot v stečaju" (*no creditor worse off*), prav tako pa je z njo mogoče zmanjšati skupno finančno obremenitev države iz naslova poplačila premoženjske škode nekdanjim imetnikom.

184. Izpodbijana omejitev je tudi nujna za dosego navedenih ciljev v smislu, da zasledovanih ciljev (v enaki meri) ni mogoče doseči z ukrepi, ki bi manj posegali v pravico do zasebne lastnine. Glede uravnoteženja položaja nekdanjih imetnikov do države in preprečitve obremenitve države z nesorazmerno visokimi obveznostmi bi bilo sicer mogoče določiti revalorizacijsko obrestno mero odškodnin, ki bi za ICŽP zaostajala manj, kot pa zaostaja obrestna mera ECB, ali bi celo dosegala ali presegala inflacijo. Vendar bi bila s takim blažjim ukrepom teža obrestnih obveznosti za državo zmanjšana manj, kot si je zamislil zakonodajalec. Podobno velja za uravnoteženje položajev države in nekdanjih imetnikov – ugodnejša obrestna mera za nekdanje imetnike bi pomenila, da do njega ne bi prišlo v obsegu, ki ga je zasledoval zakonodajalec. Cilji izpodbijane ureditve ne bi bili doseženi v enaki meri. To pomeni, da 41. člen ZPSVIKOB-1 prestane tudi preizkus nujnosti.

185. Za ožjo sorazmernost ocenjevanega posega v pravico nekdanjih imetnikov do zasebne lastnine je odločilna primerjava teže posledic posega v to pravico (torej nižanja realne vrednosti njihovih odškodninskih terjatev zaradi inflacije, česar obrestovanje po obrestni meri ECB ne kompenzira v celoti) z vrednostjo zasledovanih ciljev oziroma s pričakovanimi koristmi, ki bodo zaradi posega nastale. Prevedeno v terminologijo ESČP, se mora Ustavno sodišče v okviru testa ožje sorazmernosti vprašati, ali je prišlo do nedopustnega (nesorazmernega) posega v zasebno lastnino, ki bi imel za posledico, da bi bilo na nekdanje imetnike prevaljeno nesorazmerno breme izgube vrednosti glavnice terjatve zaradi poteka časa, s tem pa bi bilo tudi porušeno pravično ravnotežje med varstvom lastninske pravice in javnim interesom.

186. Iz te odločbe že izhaja, da ustavna prepoved opaznega razvrednotenja državnih odškodnin zaradi poteka časa do njihovega plačila zahteva, da revalorizirana vrednost državne odškodnine v obdobju od njene zapadlosti do plačila ne sme biti opazno nižja od inflacijsko revalorizirane vrednosti istega zneska odškodnine v istem obdobju. Ob sicer inherentni negotovosti glede gibanj slovenske inflacije in obrestne mere ECB po izdaji te odločbe iz podatkov in izračunov, na katere se lahko v tem trenutku opre Ustavno sodišče, izhaja inflacijska izguba vrednosti nekdanjih imetnikov v višini približno 16,15 odstotka. Inflacijska izguba vrednosti v okoliščinah te zadeve ni edino merilo za presojo posledic teže posega. Upoštevati je treba, da je zamuda z izplačilom odškodnine plod zagotavljanja učinkovitega

sodnega varstva premoženjskih interesov nekdanjih imetnikov, ki v tem primeru ni nerazumna. Prav tako je treba upoštevati, da je izpodbijana ureditev neločljivo povezana s spremembo predpostavk odškodninske odgovornosti v korist nekdanjih imetnikov in prenosom dokaznega bremena na Banko Slovenije. Ob upoštevanju vseh okoliščin izpodbijane ureditve breme nekdanjih imetnikov zaradi razlik med obrestno mero ECB in ICŽP ni prekomerno. Takšen poseg v pravico do zasebne lastnine še ustreza kriteriju ožje sorazmernosti. Pobudniki niso izkazali, da jih uporaba obrestne mere ECB v obdobju od izdaje odločb Banke Slovenije naprej izpostavlja ustavno nedopustnemu razvrednotenju njihovih odškodninskih terjatev.

187. Člen 41 ZPSVIKOB-1 ne krši ustavnega jamstva revalorizacije državnih odškodninskih obveznosti v obdobju od zapadlosti do poplčila. Upošteva vse navedeno, 41. člen ZPSVIKOB-1 ni v neskladju s 33. členom Ustave in tako ni v neskladju z Ustavo.

C.

188. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 21. in 47. člena ZUstS ter na podlagi druge alineje tretjega odstavka v zvezi s petim odstavkom 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11, 70/17 in 35/20) v sestavi: podpredsednica dr. Neža Kogovšek Šalamon ter sodnice in sodniki mag. Nina Betetto, dr. Primož Gorkič, dr. Barbara Kresal, mag. Marko Starman, dr. Rok Svetlič in dr. Katja Šugman Stubbs. Sodnik dr. Rok Čeferin in sodnica Tamara Kek sta bila pri odločanju v tej zadevi izločena. Ustavno sodišče je odločbo sprejelo soglasno.

Številka: U-I-118/24-35

Datum: 7. 10. 2026

EDA 2026-5024234000-0029

dr. Neža Kogovšek Šalamon
Podpredsednica

¹ Pobudniki navedejo, da se varstvo 33. člena Ustave razteza tako na glavnico odškodninske terjatve kot tudi na zakonske zamudne obresti od vložitve tožbe dalje.

² Ustavno sodišče, da bi zagotovilo čim večjo preglednost in jasnost odločbe, v nadaljevanju kot celoto povzema navedbe vseh pobudnikov, ki jih zastopa Odvetniška pisarna Kek & Žemva Privšek, d. o. o., Ljubljana (gre za štiri pobude, ki so prvotno imele opravilne številke št. U-I-137/24, št. U-I-140/24, št. U-I-142/24 in št. U-I-156/24). Navedbe pobudnikov v teh štirih pobudah so praktično identične, z izjemo pobude, ki je prvotno imela opravilno številko št. U-I-156/24, ker pobudniki zgolj s to pobudo izpodbijajo tudi peti odstavek 48. člena ZPSVIKOB-1.

³ Pobudi, ki sta se prvotno vodili pod opravilnima številcama št. U-I-140/24 in št. U-I-142/24, sta enaki tej pobudi in ju zato Državnemu zboru ni bilo treba vročati.

⁴ Ustavno sodišče v nadaljevanju skupaj povzema navedbe iz vseh treh mnenj Vlade (mnenje Vlade z dne 18. 12. 2024 o pobudi Tadeja Kotnika in drugih, mnenje Vlade z dne 9. 1. 2025 o pobudi Andreja Skutnika in drugih, mnenje Vlade z dne 30. 1. 2025 o pobudi družbe Sapore Vapum, d. o. o., Ljubljana, in drugih).

⁵ Kot pojasnjuje Evropska centralna banka, je to glavna obrestna mera, po kateri si banke izposojajo denar od Evropske centralne banke. [The interest rate on the main refinancing operations. In these operations banks can borrow funds from the ECB against broad collateral on a weekly basis at a pre-determined interest rate. The rate is set above the deposit facility.] Glej Key ECB Interest Rates na www.ecb.europa.eu.

⁶ V nadaljevanju zakonita zamudna obrestna mera.

⁷ Vloga Tadeja Kotnika in drugih z dne 28. 1. 2025, vloga Andreja Skutnika in drugih z dne 12. 2. 2025 in vloga družbe Sapore Vapum, d. o. o., Ljubljana, in drugih z dne 13. 2. 2025. Ustavno sodišče na tem mestu v pojasnilo dodaja, da ni dopustno, da bi se pobudniki, ki niso vložili pobude za začetek postopka

za oceno ustavnosti petega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1 "pridruževali" odgovoru na mnenje Vlade o tej pobudi za presojo ustavnosti.

⁸ Z istim sklepom je Ustavno sodišče zavrnilo predlog Tadeja Kotnika in drugih, naj do končne odločitve začasno zadrži izvrševanje tretjega odstavka 3. člena in prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1. Pogoji iz prvega odstavka 39. člena ZUstS namreč niso bili izpolnjeni.

⁹ Določba se je tedaj glasila: "Za odločanje v postopkih, ki se vodijo na podlagi tega zakona, je izključno pristojno Okrožno sodišče v Mariboru (v nadaljnjem besedilu: sodišče)."

¹⁰ Dne 19. 12. 2025 je bil uveljavljen 165. člen Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 100/25 – v nadaljevanju ZS-1), ki se glasi: "V Zakonu o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 44/24) se v 6. členu besedilo 'Okrožno sodišče v Mariboru' nadomesti z besedilom 'sodišče, izključno pristojno v skladu z zakonom, ki ureja sodišča'." Dne 11. 2. 2026 je bil uveljavljen Zakon o spremembi in dopolnitvi Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (Uradni list RS, št. 10/26 – ZPSVIKOB-1A), ki pa ne spreminja nobene od določb, ki jih izpodbijajo pobudniki.

¹¹ Točka 3 šestega odstavka 14. člena ZS-1 določa, da je Okrožno sodišče v Mariboru izključno pristojno za sojenje oziroma odločanje v postopkih po zakonu, ki ureja postopek sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank.

¹² Pretežni del ZS-1 (tudi 165. člen ter 3. točka šestega odstavka 14. člena) se začne uporabljati šele 1. 1. 2027 (glej 174. člen ZS-1).

¹³ Primerjaj s sklepom Ustavnega sodišča št. U-I-84/25 z dne 6. 11. 2025, 1. točka obrazložitve.

¹⁴ Če je med postopkom pred Ustavnim sodiščem predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, v izpodbijanem delu prenehal veljati ali je bil spremenjen ali dopolnjen, Ustavno sodišče odloči o njegovi ustavnosti oziroma zakonitosti, če pobudnik izkaže, da niso bile odpravljene posledice njegove protiustavnosti oziroma nezakonitosti.

¹⁵ Merilu dovolj konkretiziranih in opredeljenih očitkov tako npr. ne zadostijo očitki pobudnikov o obstoju protiustavne pravne praznine, ker da ZPSVIKOB-1 ne ureja posameznih procesnih vprašanj, pri čemer pobudniki ne izkažejo, da se zavedajo, kako ta vprašanja ureja ZPP (ki se v teh postopkih uporablja subsidiarno), in ne navedejo, zakaj je taka ureditev morebiti za pobudnike ustavno nesprejemljiva oziroma se za njih morebiti celo ne more uporabiti. Navedenemu merilu ne zadostijo niti očitki pobudnikov o protiustavni nejasnosti ZPSVIKOB-1, iz katerih pa izhaja, da pobudniki izpodbijajo ureditev dejansko znajo razložiti, da pa jim ne ustreza oziroma se z njo ne strinjajo.

¹⁶ Šesti odstavek 261.a člena ZBan-1 je določal, da so kvalificirane obveznosti banke (1) osnovni kapital banke (obveznosti prvega reda), (2) obveznosti do imetnikov hibridnih finančnih instrumentov iz 4. točke prvega odstavka 133. člena ZBan-1 (obveznosti drugega reda), (3) obveznosti do imetnikov finančnih instrumentov, ki se po 134. členu ZBan-1 upoštevajo pri izračunu dodatnega kapitala banke, razen če so te obveznosti že zajete v 1. ali 2. točki tega odstavka (obveznosti tretjega reda), (4) obveznosti, ki niso zajete v 1., 2. ali 3. točki tega odstavka in bi se v primeru stečajnega postopka nad banko poplačale po poplačilu navadnih terjatev do banke (obveznosti četrtega reda).

¹⁷ Prva alineja 1. člena ZPSVIKOB-1 določa, da se z izrazom "nekdanji imetniki" označujejo nekdanji delničarji oziroma delničarke ali upniki oziroma upnice banke, katerih delnice banke ali obveznosti banke so deloma ali v celoti prenehale, ali druge osebe, katerih pravice so prizadete zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, s katero je bil izrečen izredni ukrep prenehanja kvalificiranih obveznosti banke na podlagi 253.a in 261.a člena ZBan-1.

¹⁸ Torej za oblastne izbrise oziroma prenehanja lastniških in dolžniških finančnih instrumentov, ki so jih izdale banke in ki jih je Banka Slovenije s sklicevanjem na več določb ZBan-1 odredila z izdajo odločb o izrednih ukrepih, ki jih je izdala 17. 12. 2013 in 16. 12. 2014.

¹⁹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 102. točka obrazložitve.

²⁰ Prav tam, 112. točka obrazložitve.

²¹ Prav tam, 121. točka obrazložitve.

²² Prav tam, 122. in 126. točka obrazložitve.

²³ Ustavno sodišče je v 1. točki izreka odločbe št. U-I-295/13 ugotovilo, da je bil 350.a člen ZBan-1, ki v času izdaje te odločbe ni več veljal, v neskladju z Ustavo. V 131. točki obrazložitve navedene odločbe je navedlo, da mora zakonodajalec poskrbeti za ureditev, ki bo omogočala ustavnoskladno uveljavitev pravice do sodnega varstva za vse morebitne že vložene in bodoče odškodninske tožbe v zvezi z izbrisi kvalificiranih pravic na podlagi ZBan-1.

²⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 130. točka obrazložitve.

²⁵ Predlog zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 13: "Poglavitni cilj predloga zakona je uzakoniti postopek sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, ki bo upošteval odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-295/13 in št. U-I-4/20." In dalje str. 55: "Ključna vsebina predloga zakona so tako procesne določbe, namen katerih je zapolniti ugotovljeno protiustavno pravno praznino, ki je obstajala zaradi odsotnosti posebnih procesnih pravil za odškodninske spore nekdanjih imetnikov proti Banki Slovenije."

²⁶ To odškodninsko varstvo se uveljavlja s tožbo zoper Banko Slovenije (prvi odstavek 27. člena ZPSVIKOB-1). Edina izjema je uzakonjena v prvem odstavku 48. člena ZPSVIKOB-1. Nanaša se na odškodninske tožbe s tožbenimi zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, ki so bile vložene pred uveljavitvijo ZPSVIKOB-1. Zakonodajalec se je tu odločil tolerirati dejstvo, da so nekatere od teh tožb očitno bile vložene zoper Republiko Slovenijo, in je jasno nakazal, da se samo zato ne bo smelo šteti, da niso bile vložene zoper pasivno stvarno legitimirano osebo (glej tudi Predlog zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 80).

²⁷ Iz Predloga zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 56–57 in 80, izhaja, da so nekdanji imetniki vložili tožbene zahtevke zoper poslovne banke (npr. zaradi kršitve pojasnilne dolžnosti pri nakupu pozneje izbrisanega vrednostnega papirja), zoper Republiko Slovenijo (npr. zaradi "nepravilne oziroma preuranjene uporabe evropske zakonodaje"), zoper Komisijo, Evropsko centralno banko itd. Glej tudi sklep Vrhovnega sodišča št. III R 19/2020 z dne 16. 7. 2024.

²⁸ Vrhovno sodišče je v sklepu št. III R 5/2020 z dne 16. 7. 2024 navedlo: "ZPSVIKOB-1 torej ureja [...] posebna pravila postopka, v katerem se določbe ZPP uporabljajo le subsidiarno. Okrožno sodišče v Mariboru je izključno pristojno za odločanje o tožbenih zahtevkih, ki se vodijo na podlagi ZPSVIKOB-1, in sicer po posebnih pravilih postopka, kot jih določa ZPSVIKOB-1, za morebitne druge zahtevke zoper Banko Slovenije in poslovno banko pa ne velja izključna pristojnost sodišča niti se ne uporabljajo pravila postopka po ZPSVIKOB-1. Za odločanje o zahtevkih, s katerimi se uveljavlja odškodninsko varstvo zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije, ni mogoče uporabiti splošnih pravil ZPP, kolikor ta nasprotujejo povzeti specialni ureditvi."

²⁹ Njegov ključni prvi odstavek se je glasil: "Delničarji, upniki in druge osebe, katerih pravice so prizadete zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije o izrednem ukrepu, lahko zahtevajo od Banke Slovenije povrnitev škode ob upoštevanju 223.a člena tega zakona, če dokažejo, da je škoda, ki je nastala zaradi učinkov izrednega ukrepa, višja kot bi bila v primeru, če izredni ukrep ne bi bil izrečen."

³⁰ Ključna dela te določbe sta prvi odstavek ("Banka Slovenije in osebe, ki delujejo v njenem imenu, pri izvajanju pristojnosti nadzora na podlagi tega zakona ravnajo s skrbnostjo dobrega strokovnjaka") in drugi odstavek ("Šteje se, da je Banka Slovenije pri izrekanju ukrepov nadzora in izvajanju drugih pristojnosti na podlagi tega zakona ravnala z ustrežno skrbnostjo, če je ob upoštevanju dejstev in okoliščin, s katerimi je razpolagala oziroma s katerimi bi na podlagi pooblastil v skladu s tem zakonom morala razpolagati v času odločanja, lahko upravičeno štela, da so izpolnjeni pogoji za izrekanje ukrepov nadzora v skladu s tem zakonom in da so izrečeni ukrepi zakoniti").

³¹ V delu zato, ker je ZPSVIKOB vseboval 31. člen, ki je določal, da mora Banka Slovenije v postopkih po tem zakonu dokazati obstoj razlogov iz 253.a člena ZBan-1 in izpolnitev pogoja iz petega odstavka 261.a člena ZBan-1 (ta je določal, da mora Banka Slovenije v zvezi s prenehanjem ali konverzijo kvalificiranih obveznosti banke zagotoviti, da posamezni upnik zaradi prenehanja ali konverzije kvalificiranih obveznosti banke ne utrpí večjih izgub, kot bi jih utrpel v primeru stečaja banke). Ustavno sodišče je pozneje v 43. točki obrazložitve odločbe št. U-I-4/20 z dne 16. 2. 2023 (Uradni list RS, št. 29/23, in OdlUS XXVIII, 4) izrecno pojasnilo, da je 31. člen ZPSVIKOB nadomestil preostanek prvega odstavka 350.a člena ZBan-1, torej besedilo: "če dokažejo, da je škoda, ki je nastala zaradi učinkov izrednega ukrepa, višja, kot bi bila v primeru, če izredni ukrep ne bi bil izrečen".

³² V gradivu Vlade Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 34, je zapisano, da predlagani 4. člen ureja pravno podlago za povračilo škode, saj je "Ustavno sodišče RS z odločbama U-I-295/13 in U-I-4/20 ugotovilo tudi, da se 350.a člen ZBan-1 ne uporablja več. Nekdanji imetnik bo tako upravičen do povračila škode (odškodnine), če mu je zaradi učinka izrednega ukrepa nastala škoda v višini, ki je višja od škode, ki bi mu nastala, če izredni ukrep ne bi bil izrečen. Na to pa ne vpliva dejstvo, da je Banka Slovenije pri izrekanju izrednih ukrepov po ZBan-1 ravnala s skrbnostjo dobrega strokovnjaka." Glej tudi Pojasnila glede določenih pripomb iz mnenja Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora št. 450-03/24-4/12 k

Predlogu zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (ZPSVIKOB-1), druga obravnava, EPA 1354-IX Ministrstva za finance z dne 26. 4. 2024, str. 1, da je za nekdanjega imetnika bistveno le to, ali je bil zaradi izreka izrednega ukrepa Banke Slovenije na slabšem, kot bi bil, če izredni ukrep ne bi bil izrečen. Njegovega sodnega varstva pa ne gre obremenjevati z dodatno presojo glede tega, ali je pri izreku izrednega ukrepa Banka Slovenije ravnala z dolžno skrbnostjo.

³³ O objektivni kumulaciji govorimo, kadar isti tožnik uveljavlja proti istemu tožencu v eni tožbi več različnih tožbenih zahtevkov (glej pri L. Ude, Civilno procesno pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2002, str. 218). Subjektivna kumulacija je opredeljena kot združevanje procesnih subjektov na strani pravnih strank, tako da na strani tožnika ali toženca v civilni pravdi nastopa več oseb – sosporništvo (glej prav tam, str. 231).

³⁴ Glede Banke Slovenije z izvršitvijo neupravičenega izrednega ukrepa oziroma (če so zanj bili pogoji) zaradi opustitve nadzora, glede poslovne banke pa z opustitvijo nasprotovanja izrednemu ukrepu oziroma (če so zanj bili pogoji) z nevestnim poslovanjem in zavajajočim obveščanjem javnosti.

³⁵ Tudi eventualna objektivna kumulacija.

³⁶ Tudi eventualno sosporništvo.

³⁷ Vendar prav zaradi razveljavitve tega predpisa Ustavno sodišče v nadaljevanju praviloma opušča omembo ZPSVIKOB in se osredotoča na izpodbijani ZPSVIKOB-1.

³⁸ Npr. en zahtevek temelji na nepravilni oceni predpostavk za upravičenost izbrisa, drugi pa na opustitvi nadzora nad bankami, ki naj bi pripeljala do poslabšanja finančnega položaja.

³⁹ Po volji tožnika to sicer ni objektivna kumulacija zahtevkov, pač pa en zahtevek. Sodna praksa to dopušča, čeprav pri tem odstopa od splošno sprejete ekvivalenčne teorije o identiteti tožbenih zahtevkov. Glej podrobneje pri A. Galič v: L. Ude in A. Galič (red.), Pravdni postopek: zakon s komentarjem, 2. knjiga, Uradni list Republike Slovenije in GV Založba, Ljubljana 2006, str. 167.

⁴⁰ Pod nekoliko različnimi pogoji, če bi sodišče štel, da se pravice nekdanjih imetnikov opirajo na "izbris" kot na isto dejansko in pravno podlago (1. točka prvega odstavka 191. člena ZPP), ali če bi štel, da so njihovi zahtevki zgolj istovrstni, z bistveno istovrstno dejansko in pravno podlago (2. točka prvega odstavka 191. člena ZPP).

⁴¹ Pri tem se Ustavno sodišče ne opredeljuje do izida posameznih odškodninskih postopkov, v katerih nekdanji imetniki zatrjujejo solidarnost odškodninske obveznosti Banke Slovenije in drugih subjektov, oziroma ne razlaga celovito materialnih določb obligacijskega prava. Položaji so namreč lahko zelo raznoliki. V sklepu št. III R 17/2022 z dne 16. 7. 2024 je Vrhovno sodišče navedlo, da samo to, da tožnik tožbeni zahtevek oblikuje kot izpolnitev solidarne obveznosti, samo po sebi ne pomeni podlage za sosporništvo in pritegnitev pristojnosti. Solidarnost obveznosti naj bi se presojala po materialnem pravu in ne po tem, kako opredeli zahtevek tožnik. Vrhovno sodišče je poudarilo, da ima zatrjevana odškodninska odgovornost Banke Slovenije in poslovne banke povod v istem dogodku, to je izreku izrednih ukrepov zoper poslovno banko. Vendar pa je ocenilo, da tožnik odgovornost obeh toženk uveljavlja na podlagi različnih dejstev in na različnih pravnih temeljih, toženki pa niti po materialnem pravu nista v razmerju solidarnih zavezank.

⁴² Prvi odstavek 192. člena ZPP se glasi: "Tožeča stranka lahko s tožbo zajame dva ali več tožencev tudi tako, da zahteva, naj se ugoti tožbenemu zahtevku proti naslednjemu tožencu, če bi bil pravnomočno zavržen zahtevek proti tistemu, ki je v tožbi naveden pred njim."

⁴³ N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 245, navaja, da materialnopravna vez med sosporniki pri eventualnem sosporništvu ni nujna.

⁴⁴ Prav tam, str. 237.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ A. Galič v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 166.

⁴⁷ Materialni sosporniki so že pred pravdo med seboj v materialnopravnem razmerju oziroma so v določeni materialnopravni zvezi s predmetom spora, formalni pa vstopijo v razmerje šele v procesu (glej pri L. Ude, nav. delo, str. 231).

⁴⁸ Določba se glasi: "Če je mogoče po zakonu ali po naravi pravnega razmerja spor rešiti samo na enak način za vse sospornike (enotni sosporniki), se štejejo ti za enotno pravdno stranko, tako da se razteza, če zamudijo posamezni sosporniki kakšno pravdno dejanje, tudi nanje učinek pravnih dejanj, ki so jih opravili drugi sosporniki."

⁴⁹ Nujno sosporništvo je podvrsta enotnega sosporništva, o kateri govorimo tedaj, kadar morajo vsi sosporniki nastopati na aktivni ali pasivni strani, ker sicer v procesu ne nastopa aktivno ali pasivno legitimirana stranka (glej pri L. Ude, nav. delo, str. 234).

⁵⁰ O navadnem sosporništvu govorimo tedaj, kadar se lahko izda za vsakega sospornika različna sodba (glej pri L. Ude, nav. delo, str. 232). Višje sodišče v Mariboru je v sklepu št. I Cp 847/2022 z dne 14. 2. 2023 označilo tako nekdanje imetnike, ki so vložili skupno odškodninsko tožbo, kot tudi tožence (Banka Slovenije, Republika Slovenija, poslovna banka) za navadne sospornike.

⁵¹ Primerjaj sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 1701/2021 z dne 17. 11. 2021 (glede toženih Banke Slovenije, Republike Slovenije in poslovne banke).

⁵² Glej N. Betetto, v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 260. Avtorica navaja, da prevladuje prepričanje, da solidarni dolžniki ne morejo biti enotni sosporniki, razen v nekaterih izjemnih primerih, ki jih narekuje narava konkretnega pravnega razmerja. Zakonca sta glede obveznosti v zvezi s pridobivanjem skupnega premoženja solidarna dolžnika, ne pa tudi enotna sospornika (sodba Vrhovnega sodišča št. II Ips 353/2005 z dne 18. 4. 2007). Sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 1010/2020 z dne 15. 9. 2020 (nekdanji imetnik je solidarno tožil Banko Slovenije in poslovno banko): "Solidarni dolžniki namreč praviloma niso enotni sosporniki, saj solidarna obveznost še ne pomeni iste pravne podlage, kar velja tudi v konkretnem primeru. V primerih solidarne obveznosti obveznost preneha s plačilom enega od solidarnih dolžnikov ali z izplačilom delnih izpolnitev več solidarnih dolžnikov, sodišče, ki sodi v zadevi pozneje, pa upošteva že pravnomočno sodbo zoper enega solidarnega dolžnika, tako da v poznejši sodbi zoper drugega solidarnega dolžnika upošteva obstoj solidarne zaveze do zneska, k plačilu katerega je zavezan že pravnomočno obsojeni prvi solidarni dolžnik. Zahtevka se torej lahko obravnavata ločeno, tudi na različnih stvarno pristojnih sodiščih."

⁵³ Sodna odločba pri enotnem sosporništvu mora biti enotna, meritorna odločitev pa enaka za vse enotne sospornike. Ni dopustno vodenje paralelne pravde tožnika, ki bi sicer imel položaj enotnega sospornika, ni dopustna poznejša tožba istega tožnika z identičnim tožbenim zahtevkom proti tožencu, ki bi imel, če bi bil tožen skupaj s prejšnjim tožencem, položaj enotnega (pa čeprav ne nujnega) sospornika. N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 256 in 262.

⁵⁴ Med pripravami za glavno obravnavo sodišče odloči o združitvi pravn in o razločitvi postopka (8. točka prvega odstavka 270. člena ZPP). A. Galič v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 169, navaja, da pri neizpolnjenosti pogojev za objektivno združevanje zahtevkov sodišče razdruži pravde; N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 237, navaja, da pri pomanjkanju procesnih predpostavk za sosporništvo sodišče odloči, da se ločeno obravnavajo posamezni zahtevki iz iste tožbe.

⁵⁵ Ločitev pravn predpostavlja, da je v eni tožbi združenih več zahtevkov ali da je vložena nasprotna tožba (N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 640).

⁵⁶ Določba se glasi:

"Kadar teče pred istim sodiščem več pravn med istimi osebami ali več pravn, v katerih je ista oseba nasprotnik raznih tožnikov ali raznih tožencev, se lahko vse te pravde s sklepom senata združijo za skupno obravnavanje, če se s tem pospeši obravnavanje ali zmanjšajo stroški. O vseh združenih pravn lahko izda sodišče skupno sodbo.

Senat lahko odloči, da se za skupno obravnavanje pred njim združi več pravn tudi tedaj, kadar bi moral o kateri izmed njih odločati sodnik posameznik istega sodišča.

Senat lahko odloči, da se ločeno obravnavajo posamezni zahtevki iz iste tožbe, in lahko izda po končanem ločenem obravnavanju posebne odločbe o teh zahtevkih."

⁵⁷ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. I Cpg 310/2022 z dne 24. 8. 2022.

⁵⁸ A. Galič v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 172–173, in N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 641.

⁵⁹ Ločitev pravn v tem primeru bi pomenila zanikanje dejstva, da je tožnik želel tožbo zasnovati tako, da eventualni zahtevek oziroma zahtevek proti eventualno toženemu uveljavlja le pogojno. N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 641.

⁶⁰ Točka 1 prvega odstavka 206. člena ZPP določa, da sodišče odredi prekinitev postopka, če sklene, da ne bo samo reševalo predhodnega vprašanja. Glej sodbo Vrhovnega sodišča št. II Ips 41/2022 z dne 16. 4. 2024, iz katere izhajajo, da odločitev o odškodninski in kondikcijski odgovornosti poslovne banke (odškodninski zaradi opustitve vložitve pravnega sredstva zoper odločbo Banke Slovenije, kondikcijski pa zaradi nezakonitosti odločbe o izbrisu, ki naj bi imela za posledico, da je odpadel pravni temelj za prenehanje podrejenih obveznic) ni odvisna od vprašanja zakonitosti oziroma ustavnosti odločbe Banke Slovenije o izrednem ukrepu prenehanja podrejenih obveznic, kar pomeni, da presoja zakonitosti in

ustavnosti odločbe Banke Slovenije ni predhodno vprašanje pri odločanju o odgovornosti banke kot izdajateljice podrejene obveznice. Primerjaj tudi sklep Višjega sodišča v Mariboru št. I Cp 847/2022 z dne 14. 2. 2023 s stališčem, da vprašanje, ali so bili izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe Banke Slovenije o izrednih ukrepih, sploh ni predhodno vprašanje glede ugotavljanja odškodninske odgovornosti poslovne banke in Republike Slovenije, saj predmet predhodnega vprašanja ne morejo biti posamezne predpostavke odškodninske odgovornosti, npr. obstoj protipravnosti.

⁶¹ Z isto tožbo so bile tožene na primer Banka Slovenije, poslovna banka in Republika Slovenija.

⁶² Sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 1701/2021 z dne 17. 11. 2021 in sklep Višjega sodišča v Mariboru št. I Cp 847/2022 z dne 14. 2. 2023. V podobnem primeru dveh toženk sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 277/2021 z dne 8. 3. 2022: "Ker sta pravdni stranki v konkretnem primeru zgolj [...] (solidarna sospornika) in se zahtevek, kot poudari pritožba, zoper njiju lahko obravnava ločeno, sklep Ustavnega sodišča predvideva zgolj prekinitev odškodninskih postopkov, ki tečejo zoper Banko Slovenije (drugotoženo stranko), in to ne predstavlja razloga za prekinitev oziroma izločitev zadeve tudi zoper prvo toženo stranko."

⁶³ Člen 17 ZPP se glasi: "Sodišče presodi po uradni dolžnosti takoj po prejemu tožbe, ali je sodišče pristojno in v kakšni sestavi je pristojno.

Pristojnost se presodi na podlagi navedb v tožbi in na podlagi dejstev, ki so sodišču znana.

Če se med postopkom spremenijo okoliščine, na katere se opira pristojnost sodišča, ali če tožeča stranka zmanjša tožbeni zahtevek, ostane sodišče, ki je bilo pristojno ob vložitvi tožbe, pristojno še naprej, čeprav bi bilo zaradi teh sprememb pristojno drugo sodišče iste vrste."

⁶⁴ Člen 49 ZPP se glasi: "Če je z isto tožbo toženih več oseb (1. točka prvega odstavka 191. člena), pa zanje ni krajevno pristojno isto sodišče, je pristojno sodišče, ki je krajevno pristojno za enega izmed tožencev; če so med njimi glavni in stranski zavezanci, pa sodišče, ki je krajevno pristojno za kakšnega glavnega zavezanca."

⁶⁵ N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), Pravdni postopek: zakon s komentarjem, 1. knjiga, Uradni list Republike Slovenije in GV Založba, Ljubljana 2005, str. 245.

⁶⁶ Odškodninskih zahtevkov z drugačno (čeprav podobno) dejansko in pravno podlago oziroma odškodninskih zahtevkov proti drugim tožencem (ki niso Banka Slovenije in eventualno za prej vložene tožbe še država) ni dopustno obravnavati skupaj v istem postopku z odškodninskimi zahtevki zaradi učinkov odločbe Banke Slovenije o izbrisu.

⁶⁷ Glej sklepa Ustavnega sodišča št. U-I-137/24, U-I-140/24, U-I-142/24, Up-1050/24, Up-1060/24, Up-1061/24 z dne 9. 1. 2025, 11. točka obrazložitve, in št. U-I-156/24, Up-1133/24 z dne 9. 1. 2025, 11. točka obrazložitve.

⁶⁸ Glej sklepa Višjega sodišča v Ljubljani št. III Cp 1773/2024 in št. III Cp 1774/2024, oba z dne 28. 10. 2024.

⁶⁹ Eden bistvenih elementov, ki je prispeval k obstoju te protiustavne pravne praznine, je bilo dejstvo, da zakonodajalec ni upošteval vseh značilnosti dejansko šibkejšega položaja bančnih vlagateljev v primerjavi z Banko Slovenije, da je s tem okrepil in potenciral že sicer obstoječe neravnotežje med njimi in Banko Slovenije ter pomembno zmanjšal njihove možnosti za uspeh s tožbenimi zahtevki.

⁷⁰ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 116. točka obrazložitve.

⁷¹ Sklep Ustavnega sodišča št. Up-80/07 z dne 28. 10. 2008, 3. točka obrazložitve.

⁷² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 122. točka obrazložitve.

⁷³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-63/99 z dne 8. 5. 2003 (Uradni list RS, št. 48/03, in OdlUS XII, 41), 11. točka obrazložitve.

⁷⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-209/99 z dne 9. 12. 1999 (OdlUS VIII, 301), 14. točka obrazložitve.

⁷⁵ ESČP je s sodbo v zadevi Pintar in drugi proti Sloveniji z dne 14. 9. 2021 ugotovilo, da je Republika Slovenija nekdanjim imetnikom kršila pravico do zasebne lastnine iz 1. člena Prvega protokola k EKČP, pri čemer se je ESČP omejilo na procesno ureditev razmerij med nekdanjimi imetniki in Banko Slovenije v zvezi z učinkom odločb o izbrisu. Odločilo je, da so posegu v pravico do zasebne lastnine pritožnikov manjkala zadostna postopkovna zagotovila proti arbitrarnosti, zaradi česar poseg ni bil "zakonit" v smislu 1. člena Prvega protokola k EKČP; pri tem ESČP izhaja iz svoje ustaljene razlage te konvencijske določbe, da morajo države zagotoviti postopkovna jamstva, ki osebi, ki je utrpela poseg v mirno uživanje premoženja, zagotavljajo razumno priložnost za učinkovit preizkus utemeljenosti teh ukrepov pred pristojnimi organi.

⁷⁶ V odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-63/99 glede sodnega varstva pravice do glasovanja na referendumu, enako v odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-191/17 z dne 25. 1. 2018 (Uradni list RS, št.

6/18, in OdlUS XXIII, 1), ki se sicer opira na 2. člen Ustave; v odločbi Ustavnega sodišča št. Up-676/19, U-I-7/20 z dne 4. 6. 2020 (Uradni list RS, št. 93/20, in OdlUS XXV, 14) glede sodnega varstva volilne pravice na lokalnih volitvah; v odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-349/18, Mp-1/18, Mp-2/18 z dne 29. 11. 2018 (Uradni list RS, št. 81/18, in OdlUS XXIII, 15) glede sodnega varstva volilne pravice pri volitvah v Državni svet.

⁷⁷ Člen 29 ZPSVIKOB-1 v zvezi z enajstim odstavkom 23. člena ZPSVIKOB-1 ter 31. člen ZPSVIKOB-1.

⁷⁸ Še posebej, ker bodo verjetno redki primeri, ko bi bilo treba postopke proti bankam prekinjati zaradi čakanja na rešitev predhodnega vprašanja iz postopkov po ZPSVIKOB-1.

⁷⁹ Ustavno sodišče meni, da je prepričljivo stališče, ki se pojavlja v več sklepih sodišč, izdanih na podlagi prvega odstavka 48. člena ZPSVIKOB-1. Glej primeroma sklep št. I Cpg 412/2024 z dne 2. 10. 2024, v katerem Višje sodišče v Ljubljani ocenjuje, da je glede ureditve po ZPSVIKOB-1 treba upoštevati, da je Banka Slovenije sistemsko posegla v bančni sistem in da se število prizadetih imetnikov podrejenih instrumentov meri v deset tisočih, kar naj bi zahtevalo ustrezne prilagoditve postopkov na način, da jih bo sodni sistem zmož obdelati. Pridruževanje dodatnih dejanskih in pravnih podlag zahtevkov oziroma pridruževanje dodatnih tožencev kot sospornikov v postopek po ZPSVIKOB-1 naj bi cilje in namene ZPSVIKOB-1 v celoti izničilo, saj naj bi ti postopki postali popolnoma neobvladljivi, njihovo trajanje pa nepredvidljivo.

⁸⁰ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 4. točka izreka, in sklep Ustavnega sodišča št. U-I-4/20 z dne 5. 3. 2020 (Uradni list RS, št. 19/20), prva alineja 2. točke izreka.

⁸¹ A. Galič v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 172–173, navaja, da lahko sodišče odloči, da se pravda razdruži, ko ugotovi, da skupno obravnavanje zahtevkov ni ekonomično (med drugim tudi v primeru, ko glede določenega zahtevka pride do prekinitve postopka). Čeprav je avtor to stališče zavzel pri obravnavi objektivne kumulacije, je uporabno tudi za subjektivno.

⁸² Sodišča nekdanje imetnike posebej pozivajo k takemu ravnanju. Glej sklepa Višjega sodišča v Ljubljani št. III Cp 1773/2024 in št. III Cp 1774/2024, oba z dne 28. 10. 2024.

⁸³ Kar, dodaja Ustavno sodišče, velja tudi za primer, ko bi nekdanji imetniki želeli v odškodninskem postopku zoper Banko Slovenije pridobiti kakšen dokument ali zaslišati predstavnika poslovne banke.

⁸⁴ Glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-348/20 z dne 30. 5. 2024 (Uradni list RS, št. 52/24), 30. točka obrazložitve.

⁸⁵ Glej na primer odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-397/20 z dne 2. 12. 2021 (Uradni list RS, št. 196/21, in OdlUS XXVI, 37), 9. točka obrazložitve in tam citirane odločitve.

⁸⁶ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-65/08 z dne 25. 9. 2008 (Uradni list RS, št. 96/08, in OdlUS XVII, 49), 17. točka obrazložitve.

⁸⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-285/10 z dne 7. 6. 2012 (Uradni list RS, št. 48/12), 8. točka obrazložitve.

⁸⁸ Posebej navajajo tožbe z eventualnimi pasivnimi kumulacijami po 192. členu ZPP.

⁸⁹ Konkretnije je šlo za to, da je ZPP/99 povišal znesek vrednosti spornega predmeta za dopustnost revizije in glede na to revizija v pobudnikovi zadevi ni bila več dopustna. Ker je sodišče prve stopnje v njegovi zadevi odločilo po uveljavitvi ZPP/99, je sodišče ob presoji dopustnosti revizije upoštevalo določbo novega zakona in revizijo kot nedopustno zavrglo.

⁹⁰ Ustavno sodišče je dodalo, da bi bilo nedopustno, če bi pravilo o takojšnji uporabi novega zakona povzročilo kakšne negativne posledice za stranko, ki se je predhodno upravičeno zanesla na ureditev po starem zakonu in je skladno s tedaj veljavno ureditvijo računala s tem, da bo določeno procesno dejanje lahko opravila še kasneje, in ni mogla vedeti, da se bo ta ureditev med postopkom spremenila.

⁹¹ Primerjaj sklep Vrhovnega sodišča št. III R 17/2022 z dne 16. 7. 2024.

⁹² Glej pri N. Betetto v: L. Ude in A. Galič (red.), nav. delo, 2006, str. 641.

⁹³ Kot prav pri eventualnih kumulacijah.

⁹⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-98/07.

⁹⁵ Drugi odstavek 184. člena ZPP določa, da je sprememba tožbe sprememba istovetnosti zahtevka, povečanje obstoječega zahtevka ali uveljavljanje drugega zahtevka poleg obstoječega.

⁹⁶ Sklicevanje tudi na 22. člen Ustave ostane neobrazloženo.

⁹⁷ Primerjaj odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-135/00 z dne 9. 10. 2002 (Uradni list RS, št. 93/02, in OdlUS XI, 211) in št. U-I-141/01 z dne 20. 5. 2004 (Uradni list RS, št. 62/04, in OdlUS XIII, 35).

⁹⁸ Primerjaj odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-11/07 z dne 13. 12. 2007 (Uradni list RS, št. 122/07, in OdlUS XVI, 86).

⁹⁹ Zahtevkov, ki niso zahtevki zoper Banko Slovenije zaradi učinkov odločbe o izbrisu.

¹⁰⁰ Po 29. členu ZPSVIKOB-1 je ta rok devet mesecev od objave obvestila o vzpostavitvi virtualne podatkovne sobe oziroma šest mesecev od objave obvestila o vzpostavitvi virtualne podatkovne sobe v primeru vložitve kolektivne odškodninske tožbe. Dne 16. 9. 2024 je bilo javno objavljeno Obvestilo o vzpostavitvi virtualnih podatkovnih sob (Uradni list RS, št. 79/24).

¹⁰¹ Torej vračila preplačane sodne takse v primeru zmanjšanja zahtevka po višini.

¹⁰² Glej npr. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-217/14 z dne 7. 2. 2018 (OdlUS XXIII, 19), 10. točka obrazložitve.

¹⁰³ Primerjaj 30. člen ZPSVIKOB-1, ki se glasi: "Sodišče po poteku roka iz prejšnjega člena vroči v odgovor Banki Slovenije vse tožbe, v katerih tožniki uveljavljajo odškodninsko varstvo po tem zakonu in ki se nanašajo na isto odločbo Banke Slovenije." Iz gradiva Vlade, Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 5, izhaja, da bo sodišče združitve pravnih izvedel glede na posamezno odločbo Banke Slovenije.

¹⁰⁴ Ustavnemu sodišču v tej odločbi ni treba odgovoriti na vprašanje, ali mora sodišče za združitve za vzorčni postopek nujno izbrati le po eno pravdo za vsakega od (največ) štirih redov kvalificiranih obveznosti iz iste odločbe Banke Slovenije ali pa ima glede tega polje proste presoje. Očitno pa je, da bi bilo v nasprotju s smislom vzorčnega postopka, če bi bilo za združitve izbrano večje število pravnih.

¹⁰⁵ To napotilo je treba razumeti skupaj s temeljno logiko rangiranja kvalificiranih obveznosti med seboj (glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, 88.–92. točka obrazložitve). Če je bila vrednost sredstev banke ob izbrisu večja, kot je to ocenila Banka Slovenije, je mogoče, da bi imetniki najbolj privilegiranega reda kvalificiranih obveznosti prejeli v stečaju, denimo, 30 odstotkov vrednosti svojih instrumentov, preostali nekdanji imetniki pa tudi v stečaju banke ne bi prejeli nič, itd. Vlada sicer navaja v gradivu Vlade, Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 49, da izrek sodbe po temelju ni konkretiziran z določenim denarnim zneskom, ampak samo z odločitvijo o temelju (npr. tožniki (nekdanji imetniki) so upravičeni do povrnitve škode, saj so bili zaradi odločbe Banke Slovenije na slabšem, kot bi bili, če odločbe ne bi bilo).

¹⁰⁶ Primerjaj prvi odstavek 27. člena ZPSVIKOB-1, ki se glasi: "Tožnik lahko s tožbo, s katero uveljavlja odškodninsko varstvo v skladu s tem zakonom, zahteva, da sodišče ugotovi le obstoj obveznosti povrnitve škode, postavitve zahtevka po višini pa si lahko pridrži v skladu s 40. členom tega zakona. Tožba se vloži zoper Banko Slovenije."

¹⁰⁷ Prvi odstavek 279.b člena ZPP.

¹⁰⁸ Gradivo Vlade, Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 24, vsebuje besedilo drugega odstavka 32. člena ZPSVIKOB-1, ki se v upoštevnem delu glasi: "[...] sodišče po prejemu odgovora na tožbe s sklepom združi tiste pravde, v katerih tožniki uveljavljajo odškodninsko varstvo po tem zakonu, ki se nanašajo na posamezno odločbo Banke Slovenije", skupaj z obrazložitvijo (str. 45), da bo "sodišče po prejemu odgovora na tožbe s sklepom združilo tiste pravde, v katerih tožniki uveljavljajo odškodninsko varstvo po tem zakonu, ki se bo nanašalo na posamezno odločbo Banke Slovenije".

¹⁰⁹ Pobudniki se tako npr. povsem na splošno sprašujejo, kako jim bosta v "množičnem postopku" zagotovljeni pravica do izjave in pravica do sodelovanja v postopku, bojijo se, da bodo prikrajšani za ti pravici, čutijo "negotovost" glede posameznih vprašanj v zvezi s tem, kdo bo nosil stroške postopka. Nasploh naj predvsem ne bi bila urejena delitev stroškov postopka med posamezne tožnike. ZPSVIKOB-1 naj ne bi urejal "izvedbe narokov, vodenja narokov, zaslišanja prič in izvedencev, postavljanja vprašanj izvedencem, delitve stroškov združenega postopka, obravnavanja dokaznih predlogov vseh strank, pravice do izjave strank".

¹¹⁰ Npr. glede bojazni, da bi postopki postali neobvladljivi zaradi želje zelo velikega števila strank, da aktivno izkoristijo pravico do izjave, in to kljub temu, da imajo pooblaščenke (več dni trajajoči naroki, na tisoče vlog, ogromno ločenih dokaznih predlogov, večurna zaslišanja prič in izvedencev ...). Ne le, da pobudniki izhajajo iz najbolj katastrofalne možnosti razvoja dogodkov, ko bi vodenje postopkov povsem ušlo iz rok sodišča in strokovno kvalificiranih pooblaščenec, ampak tudi spregledajo, kako te nevarnosti preprečujejo zasnova vzorčnega postopka z združevanjem omejenega števila pravnih, možnost razdružitve pravnih po pravnomočnosti sodb o temelju in motiviranje združevanja večjega števila nekdanjih imetnikov v skupno tožbo s skupnim pooblaščencom (tretji odstavek 35. člena ZPSVIKOB-1).

¹¹¹ Ni na primer jasno, zakaj naj bi prav v postopkih po ZPSVIKOB-1 bili predujmi za izvedence tako visoki, da bi odvrčali stranke od predlaganja tega dokaza.

¹¹² Glede možnosti, da bo njihova tožba izbrana za vzorčni postopek; ali to pomeni, da bodo pobudniki nosili breme celotnega dokazovanja v zadevi, s katerim se bodo potem okoristili tudi nekdanji imetniki s slabo pripravljenimi tožbami.

¹¹³ Glej prvi odstavek 5. člena in prvi odstavek 32. člena ZPSVIKOB-1.

¹¹⁴ Pobudniki oba očitka vsebinsko povezujejo in ju utemeljujejo na napačni predpostavki, da je interes Republike Slovenije za zmago Banke Slovenije v odškodninskem sporu le ekonomski. Poleg tega očitka obrazlagajo le še s skopo navedbo, da stranska intervencija Republike Slovenije na strani Banke Slovenije pomeni protiustaven poskus vplivanja na izid sodnega postopka.

¹¹⁵ Določba se glasi: "Kdor ima pravni interes, da v pravdi, ki teče med drugimi, zmaga ena od strank, se lahko pridruži tej stranki."

¹¹⁶ Glej npr. sklep Ustavnega sodišča št. U-I-193/99 z dne 31. 1. 2002 (OdlUS XI, 16), 7. točka obrazložitve, ter odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-18/02 z dne 24. 10. 2003 (Uradni list RS, št. 108/03, in OdlUS XII, 86), 10. točka obrazložitve, in št. U-I-303/08 z dne 11. 2. 2010 (Uradni list RS, št. 14/10), 4. točka obrazložitve.

¹¹⁷ Resna kršitev dolžnosti skrbnega ravnanja Banke Slovenije ali osebe, ki je delovala zanjo.

¹¹⁸ Glej npr. odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-219/03 z dne 1. 12. 2005 (Uradni list RS, št. 118/05, in OdlUS XIV, 88), 22. točka obrazložitve, št. U-I-178/10 z dne 3. 2. 2011 (Uradni list RS, št. 12/11, in OdlUS XIX, 17), 32. točka obrazložitve, št. U-I-123/11 z dne 8. 3. 2012 (Uradni list RS, št. 22/12), 10. točka obrazložitve, št. U-I-52/20 z dne 10. 6. 2021 (Uradni list RS, št. 108/21, in OdlUS XXVI, 22), 10. točka obrazložitve, in št. U-I-85/21 z dne 24. 10. 2024 (Uradni list RS, št. 96/24), 21. točka obrazložitve.

¹¹⁹ Glej sodbo ESČP v zadevi Pintar in drugi proti Sloveniji.

¹²⁰ Prvi odstavek 11. člena ZST-1 določa, da sodišče v celoti ali deloma oprosti stranko plačila taks, če bi bila s tem plačilom občutno zmanjšana sredstva, s katerimi se preživlja stranka ali njeni družinski člani. Drugi odstavek 11. člena ZST-1 določa, da sodišče stranki odloži plačilo taks ali ji dovoli obročno plačilo, če bi bila s takojšnjim plačilom ali takojšnjim plačilom v celotnem znesku občutno zmanjšana sredstva, s katerimi se preživlja sama ali se preživljajo njeni družinski člani. Glej tudi peti in šesti odstavek 11. člena ZST-1.

¹²¹ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-376/02 z dne 8. 7. 2004 (Uradni list RS, št. 83/04, in OdlUS XIII, 80), 6. in 7. točka obrazložitve.

¹²² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-191/14 z dne 12. 2. 2015 (Uradni list RS, št. 19/15), 11. točka obrazložitve.

¹²³ Predlog zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 75.

¹²⁴ Te odločbe so bile izdane 17. 12. 2013 in 16. 12. 2014.

¹²⁵ V času teka obresti vsakokrat veljavna (upoštevaje, da gre za spremenljivo, ne fiksno obrestno mero).

¹²⁶ ZPOMZO-1 v 2. členu obrestno mero zamudnih obresti opredeljuje kot "vodilno obrestno mero, povečano za osem odstotnih točk". Gre za spremenljivo obrestno mero, ki se določa za vsako zaporedno šestmesečno obdobje, ki se začne s 1. januarjem oziroma 1. julijem v koledarskem letu. Vodilna obrestna mera je dejansko obrestna mera ECB ("obrestna mera, ki jo uporablja Evropska centralna banka za operacije glavnega refinanciranja, ki jih je opravila pred prvim koledarskim dnem zadevnega šestmesečnega obdobja").

¹²⁷ Glej aktualno objavo višine predpisane obrestne mere zamudnih obresti po četrtem odstavku 2. člena ZPOMZO-1 za šestmesečno obdobje, ki se je začelo 1. 7. 2026 (Višina predpisane obrestne mere zamudnih obresti, Uradni list RS, št. 1124/26).

¹²⁸ M. Juhart v: M. Juhart in N. Plavšak (red.), Obligacijski zakonik (OZ) (splošni del) s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana 2003, str. 357.

¹²⁹ Navedeno je treba razumeti pod hipotetično predpostavko, da so odškodninski zahtevki nekdanjih imetnikov utemeljeni.

¹³⁰ To priznava tudi predlagatelj ZPSVIKOB-1, ki v Predlogu zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 77, navaja: "Pravno relevantna časovna točka nastanka škode po ZBan-1 je dan izreka izrednih ukrepov oziroma dan, ko so prenehale kvalificirane obveznosti. V skladu s tem se predlaga, da obresti tečejo od dneva izdaje odločbe Banke Slovenije o izreku izrednih ukrepov, torej od dneva morebitnega nastanka škode. Odstop od obrestne mere zamudnih obresti ni nekaj neobičajnega."

¹³¹ Včasih z izrecnim sklicevanjem na drugi odstavek 299. člena OZ, ki se glasi: "Če rok za izpolnitev ni določen, pride dolžnik v zamudo, ko upnik ustno ali pisno, z izvensodnim opominom ali z začetkom kakšnega postopka, katerega namen je doseči izpolnitev obveznosti, zahteva od njega, naj izpolni svojo obveznost."

¹³² Glej npr. sodbo in sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. I Cp 346/2023 z dne 20. 6. 2023, sodbo Višjega sodišča v Mariboru št. I Cp 38/2023 z dne 13. 6. 2023, sklep Višjega sodišča v Mariboru št. I Cpg 87/2021 z dne 27. 5. 2021 in sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. II Cp 118/2019 z dne 17. 4. 2019.

¹³³ Glej sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. I Cpg 407/2021 z dne 25. 5. 2022, ki med drugim pojasnjuje, da je namen poziva k izpolnitvi odškodninske terjatve, da se povzročitelj škode seznani z njenim obstojem in višino. Če je povzročitelj s tem že seznanjen na drug način, dodaten poziv tožeče stranke, s katerim bi ga seznanila z obstojem in višino škode, za nastop zamude ni potreben. Glej sodbo Višjega sodišča v Celju št. Cp 70/2020 z dne 21. 4. 2020, iz katere izhaja, da pri protipravnem odvzemu in protipravnem uničenju stvari, hkrati s škodnim dejanjem, nastane in zapade tudi obveznost vrnitve stvari oziroma povrnitve škode, dolžnik pa je od tedaj naprej že tudi v zamudi in od tedaj naprej tečejo zamudne obresti.

¹³⁴ Obveznosti, ki s pravnomočnostjo sodbe preide na Republiko Slovenijo.

¹³⁵ V okviru katerih je mogoče obravnavati tudi očitke o kršitvi 1. člena Prvega protokola k EKČP, saj EKČP zasebne lastnine ne varuje bolj od Ustave.

¹³⁶ Po drugi strani se zdi, da nekateri pobudniki menijo, da bi se njihove odškodninske terjatve morale zamudno obrestovati že od nastanka škode dalje.

¹³⁷ To je razumljivo, saj so tožniki "lovili" triletni subjektivni zastaralni rok iz prvega odstavka 352. člena OZ in so tožbe vlagali še pred tem, ko je Ustavno sodišče nekdane imetnike prvič zaščitilo pred zastaranjem (glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-295/13, ki je bila izdana 19. 10. 2016, 5. točka izreka).

¹³⁸ Denimo od 16. 3. 2016 do 27. 7. 2022. Glej na www.bsi.si/en/ecb-interest-rates.

¹³⁹ Predlog zakona o postopku sodnega varstva nekdanih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 78, vsebuje razpravo o tem, da so zaradi kaznovalnega učinka zakonske zamudne obresti precej višje od drugih obresti, pri čemer naj ta učinek v tem primeru ne bi bil upravičen. Podobno Zakon o postopku sodnega varstva nekdanih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 50.

¹⁴⁰ Obrestovanje odškodnin ureja drugače tudi, če se za del tega obdobja (od izdaje odločb Banke Slovenije do vročitve odškodninskih tožb Banki Slovenije) šteje, da zamudne obresti po nekdanji ureditvi niso tekle.

¹⁴¹ Glej odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-185/10, Up-1409/10 z dne 2. 2. 2012 (Uradni list RS, št. 23/12, in OdlUS XIX, 33), 22. točka obrazložitve, št. U-I-196/14 z dne 5. 11. 2015 (Uradni list RS, št. 90/15), 26. točka obrazložitve, in št. U-I-348/20, 37. točka obrazložitve.

¹⁴² Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-348/20, 38. točka obrazložitve.

¹⁴³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-64/22, U-I-65/22 z dne 17. 11. 2022 (Uradni list RS, št. 157/22, in OdlUS XXVII, 28), 32. točka obrazložitve.

¹⁴⁴ Primerjaj odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-340/96 z dne 12. 3. 1998 (Uradni list RS, št. 31/98, in OdlUS VII, 48), 8. točka obrazložitve, št. U-I-6/15, Up-33/15, Up-1003/15 z dne 5. 7. 2018 (Uradni list RS, št. 53/18, in OdlUS XXIII, 10), 35. točka obrazložitve, št. U-I-397/20, 13. točka obrazložitve, in št. U-I-348/20, 40. točka obrazložitve.

¹⁴⁵ Glej odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-158/11 z dne 28. 11. 2013 (Uradni list RS, št. 107/13, in OdlUS XX, 11), 26. točka obrazložitve, št. U-I-196/14, 27. točka obrazložitve, in št. U-I-348/20, 40. točka obrazložitve.

¹⁴⁶ Odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-113/17 z dne 30. 9. 2020 (Uradni list RS, št. 145/20, in OdlUS XXV, 21), 41. točka obrazložitve, in št. U-I-348/20, 40. točka obrazložitve.

¹⁴⁷ Glej Predlog zakona o postopku sodnega varstva nekdanih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, prva obravnava, 23. 2. 2024, str. 77 in 78, in Zakon o postopku sodnega varstva nekdanih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank, tretja obravnava, 15. 5. 2024, str. 49 in 50.

¹⁴⁸ "[...] Iz tega izhaja, da predlagani prvi odstavek ne predstavlja retroaktivnega urejanja, ampak dosledno sledi odločbi Ustavnega sodišča, ki je v obravnavani zadevi odločilo, da je treba nekdanjim imetnikom kvalificiranih obveznosti bank omogočiti učinkovito sodno varstvo in pod določenimi pogoji tudi povrnitev škode." Vsebina veljavnega 41. člena ZPSVIKOB-1 je bila še v gradivu za tretjo obravnavo v drugem odstavku 42. člena zakonskega osnutka.

¹⁴⁹ Vlada je v mnenjih o pobudah izrazila določena stališča, zakaj naj bi bil 41. člen ZPSVIKOB-1 ustavno skladen. Ta stališča se do neke mere prekrivajo s tistimi iz zakonodajnega postopka, do neke mere pa gre za nove razloge ("kaznovanje" dolžnika z zakonskimi zamudnimi obrestmi za čas, ko posebni normativni okviri za odločanje o njegovi odgovornosti sploh še niso bili uveljavljeni, naj ne bi bilo utemeljeno; obresti po obrestni meri ECB naj bi začele teči pred trenutkom, ko bi začele teči zakonske zamudne obresti po splošnih pravilih). Ni pa Vlada sprejela utemeljene trditve pobudnikov, da 41. člen ZPSVIKOB-1 povratno učinkuje.

¹⁵⁰ Nekdanji imetnik je namreč po ZPSVIKOB-1 upravičen do povračila škode že, če mu je zaradi učinka izrednega ukrepa nastala škoda v višini, ki je višja od škode, ki bi mu nastala, če izredni ukrep ne bi bil izrečen (da ni tako, mora dokazati Banka Slovenije). Po ureditvi iz 350.a člena ZBan-1 je šlo za odgovornost Banke Slovenije za navadno malomarnost, obenem so morali nekdanji imetniki dokazati, da je škoda, ki je nastala zaradi učinkov izrednega ukrepa, višja, kot bi bila v primeru, če izredni ukrep ne bi bil izrečen (glej 50. do 52. točko obrazložitve te odločbe).

¹⁵¹ Sklicevalo se je na dela M. Pavčnik, Teorija prava, 5., pregledana in dopolnjena izdaja, GV Založba, Ljubljana 2015; R. Pirnat, Instrumentalnost javnega prava in načelo zaupanja v pravo (primer določb ZUJF o letnem regresu), Podjetje in delo, št. 6–7 (2012); F. Grad, Ustava in retroaktivnost pravnih predpisov, Pravna praksa, št. 19 (2016), str. 6–9.

¹⁵² Vsaj z navedbo obrestne mere, začetka in konca njenega teka.

¹⁵³ Tretja poved 41. člena ZPSVIKOB-1 določa, da se prisojena odškodnina obrestuje od prvega naslednjega dne po poteku tega roka po obrestni meri zamudnih obresti. Zakonske zamudne obresti torej začnejo teči le, če Republika Slovenija ne plača v paricijskem roku; tega dela določbe pobudniki ne izpodbijajo.

¹⁵⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-156/98 z dne 11. 2. 1999 (Uradni list RS, št. 17/99, in OdlUS VIII, 118), 8. točka obrazložitve.

¹⁵⁵ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-770/06 z dne 27. 5. 2009 (Uradni list RS, št. 54/09), 4. točka obrazložitve, in J. Zobec v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Dopolnitev – A, Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana 2011, str. 451–454.

¹⁵⁶ J. Zobec v: L. Šturm, nav. delo, str. 451.

¹⁵⁷ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-227/23 z dne 22. 1. 2025 (Uradni list RS, št. 12/25), 18. točka obrazložitve.

¹⁵⁸ Odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-267/06 z dne 15. 3. 2007 (Uradni list RS, št. 29/07, in OdlUS XVI, 20), 24. točka obrazložitve, in št. U-I-47/15 z dne 24. 9. 2015 (Uradni list RS, št. 76/15), 11. točka obrazložitve.

¹⁵⁹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-307/11 z dne 12. 4. 2012 (Uradni list RS, št. 36/12), 10.–12. točka obrazložitve.

¹⁶⁰ Pri čemer v navedeni odločbi Ustavno sodišče terjatve iz kategorije (a) označi kot "judikatne terjatve", terjatve iz kategorije (b) kot "pričakovane pravice do poplačila", terjatve iz kategorije (c) pa kot "upravičena pričakovanja", glede katerih obstaja konkretni, na veljavnem pravu temelječi zahtevek za pridobitev določenega premoženja, ki ima zadostno podlago v nacionalnem pravu in je bolj konkretiziran od golega upanja.

¹⁶¹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-267/06, 15. točka obrazložitve.

¹⁶² Odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-150/21, 22. in 26. točka obrazložitve, in št. U-I-85/21, 26. točka obrazložitve.

¹⁶³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-85/21, 30. in 31. točka obrazložitve.

¹⁶⁴ Med drugim najmanj ni gotovo, da bi uporaba OZ in ZPOMZO-1 pomenila, da jim zakonske zamudne obresti grede že od dneva izdaje odločb o izbrisu.

¹⁶⁵ Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-150/21, 15. točka obrazložitve.

¹⁶⁶ Določanje odškodnin po cenah na dan izdaje sodne odločbe, ne pa po cenah na dan nastanka škode, je že eden takih mehanizmov.

¹⁶⁷ Očitek, da naj obrestna mera ECB ne bi pomenila ustreznega nadomestila upnikom za uporabo njihovega denarja, je tako pavšalno in skromno utemeljen, da ga ni moč podrobneje obravnavati. Enako velja za omenjanje "kaznovalne komponente" zamudnih obresti, ki jo je novejša presoja Ustavnega sodišča tako ali tako opustila.

¹⁶⁸ Od razlastitve do prejema (dodatnega) nadomestila je minilo več kot štiri oziroma več kot pet let, v drugem primeru pa od izdaje sodne odločbe do prejema nadomestila sedemnajst mesecev. Zakonska

zamudna obrestna mera za državo je bila 30 odstotkov letno, medtem ko je inflacija v tem obdobju dosegala tudi do 70 odstotkov letno.

¹⁶⁹ Nadomestilo za razlašeno nepremičnino se je obrestovalo od razlastitve naprej po 30-odstotni obrestni meri, v upoštevnem obdobju do prejema nadomestila pa je bila povprečna letna stopnja inflacije več kot 80 odstotkov letno.

¹⁷⁰ Glej npr. sodbi ESČP v zadevah *Kopylovich in drugi proti Ukrajini* z dne 17. 1. 2008 in *Tkhyegepso in drugi proti Rusiji* z dne 25. 10. 2011.

¹⁷¹ Kar velja tudi za odškodninske obveznosti iz ZPSVIKOB-1 (ne glede na to, ali se jih opazuje z vidika procesno legitimirane Banke Slovenije ali z vidika zakonske prevzemnice dolga, to je Republike Slovenije).

¹⁷² V tej odločbi se ni treba dokončno opredeliti do drugih primerov, ko bi se lahko štelo, da že neposredno pravica iz 33. člena Ustave "prebija" načelo denarnega nominalizma iz 371. člena OZ (npr. nadomestila za razlastitev in drugi primeri neposlovnih obveznosti države, ko upnik niti teoretično ne more poskrbeti za pogodbeno valorizacijo prejetega). Zlasti se Ustavno sodišče tu ne opredeljuje do vprašanj iz obligacijskih razmerij med zasebniki.

¹⁷³ V 23. točki obrazložitve odločbe št. U-I-85/21 je Ustavno sodišče zapisalo: "Navedeni namen obresti (revalorizacija, davčna pravičnost) odpira kompleksno vprašanje, kaj je lahko referenčna vrednost, po kateri se lahko meri korist, ki so jo zavezanci z neplačilom davka pridobili. To merilo bi lahko bila inflacija, ki znižuje vrednost denarja (kapitala) s potekom časa, kot tudi cena za uporabo tujega denarja (kapitala), ker si zavezancem denarja (kapitala) ni bilo treba zagotoviti iz drugih virov ali ker so zadržani denar izkoristili za posojanje."

¹⁷⁴ Glej na www.bsi.si/sl/denarna-politika/obrestne-mere-evropske-centralne-banke.

¹⁷⁵ Glej na www.stat.si/inflacija#/inflation.

¹⁷⁶ Prve odločbe Banke Slovenije o izbrisu so bile izdane 17. 12. 2013.

¹⁷⁷ Upošteva se zadnje dosegljive podatke o inflaciji (za september 2026), torej za obdobje od začetka januarja 2014 do konca septembra 2026.

¹⁷⁸ Zadnje odločbe Banke Slovenije o izbrisu so bile izdane 16. 12. 2014.

¹⁷⁹ Glej smiselno opombo št. 177.

¹⁸⁰ Glej na www.stat.si/inflacija#/revalorisation.

¹⁸¹ Pri izračunu je bil uporabljen dnevni obrestno-obrestni račun z dnevno kapitalizacijo nominalne letne obrestne mere.

¹⁸² Glej odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-18/02, 25. točka obrazložitve.